مُنظومِ مُحمّدي

ڪلام

حضرت مُحمّد فقير گهوٽو

مُرتب: ڊاڪٽر حاتم علي ٽالپر

Scanned with CamScanner

منظوم محمدي

ڪلام

حضرت محمد فقير کھوڙو

درگاهه ڳوٺ حسين ساڙي شريف

تعلقو ۽ ضلعو گهوٽڪي سنڌ

ترتيب

پروفيسر عاشق علي ڏاهير

08/07/2016

بسم الله الرحمن الرحيم

"اسان ساڳي سِر سُلطان آهيون،
پڙهي آيت اَلاِنُسَانَ آهيون"

مَنظُومِ مُحمّدي

ڪلام

حضرت مُحمّد فقير گهوٽو

درگاهہ ڳوٺ حُسين پيلي شريف

تعلقو ۽ ضلعو گهوٽڪي، سنڌ

مُرتب:

ڊاڪٽر حاتم علي ٽالپر

Scanned with CamScanner

ڇپائيندڙ جا حق ۽ واسطا محفوظ

ڪتاب جو نالو: **منظوم محمدي**

[ڪلام حضرت مُحمّد فقير گھوٽو]

درگاھ ڳوٺ حُسين ٻيلي شريف ضلعو گھوٽڪي

مرتب: ڊاڪٽر حاتم علي ٽالپر 03332853386

ڇپائيندڙ: مولوي عبدالغني گھوٽو

ايڊيشن: پھريون

تعداد: 500

سال: 2016ع

ڇپيندڙ:

ڪمپوزنگ: سخاوت علي جتوئي 03003067747

ٽائيٽل: اسد الله ڀٽو

هديه: 700 روپيا

ملڻ جو رابطو:

درگاھ مُحمّد فقير گھوٽو ڳوٺ حسين ٻيلي شريف،

تعلقو ضلعو گھوٽڪي، سنڌ

مهتمم: سائين صادق علي عرف اقبال فقير گھوٽو

موبائل نمبر: 03363441083

Scanned with CamScanner

حضرت مُحمّد فقیر گھوٹو رحمۃ اللہ علیہ

Scanned with CamScanner

سٽاءُ

سيريل	عنوان	صفحو
1	ڇپائيندڙ پاران	04
2	مهاڳ	08
3	سوانح حيات	11
4	حصو پهريون ڪلام :	19
5	شانِ مصطفيٰ ﷺ	21
6	شانِ علي (عليه السلام)	46
7	شانِ دستگير (رحمة الله عليه)	47
8	ڌمال قلندر	49
9	شانِ مرشد	50
10	سَسُئِي پُنهون	71
11	عمر مارئي	93
12	هير رانجهو	112
13	سهڻي ميهار	126
14	مومل راڻو	129
15	ڪاپائتِي	132
16	ڪيڏارو	135
17	سورَٺِ	136
18	سارَنگ	137
19	رامَڪلِي	138
20	رَمز رازُ رِندِي	160
21	راهَ رِندِي	178
22	مَعرفت مَنزلون	190
23	مقامِ دل	192
24	حال دل	194
25	رُوحاني رازُ	196
26	پَرم پَروازُ (اُچي اُڏام)	206
27	عهدِ اَلست	214
28	بيدار ٿي - هوشيار ٿي	226
29	پاڻ سُڃاڻ	242
30	اسرارِ خودي (پاڻُ سُڃاڻُ)	275
31	سيني منجهه سُروپُ (ديهيءَ ۾ درشن)	301
32	هَمہ اُوست (وحدت الوجود)	331
33	بحرِ توحيد	406
34	ديدون - نينڻ - اکيون	411
35	حُسن حقيقي - جمالِ يار	433
36	عشق الاهِي - بره بهادر	457
37	عاشق حقيقي - صوفي سرمست	574
38	سَوزِ عشق	629
39	جامِ عشق	712
40	مامِ منصوري	722
41	فَنائي هَستِي وَ نفس	764
42	بَقائي هَستِي	778
43	دنيا دورنگي	782
44	مُلان قاضي	786
45	حُورُن جا هيراڪ	791
46	عاجزي	792
47	محبوب آيا	797
48	برهَ بَهاري	798
49	هندي ڪلام	800
50	ڪلامِ اردو	803
51	ڪلامِ فارسي	817
52	مدح شريف (غوثِ اعظم)	828
53	معنائون مدح شريف	836
-	-	-

منظوم مُحمّدِي [حصو پيو]

(ابيات)

سيريل	عنوان	صفحو
1	شانِ مصطفيٰ ﷺ	839
2	شانِ مولا علي (ع)	839
3	حُبِ پنجتن پاڪ	841
4	شانِ بادشاه پير دستگير	842
5	سُر سسئي	843
6	سُر مارئي	852
7	سُر هير رانجهو	857
8	هندي بيت	859
9	سُر رامڪلي	861
10	واسينگن جا بيت	869
11	سُر ڪاپائتي	870
12	سُر مومل راڻو	872
13	سُر سهڻي	875
14	سُر ليليٰ مجنون	878
15	ابيات متفرقه	880
16	هفتي وار دوهيڙا	944
17	ٽيهه ڏينهن	945
18	سه حرفي _1	952
19	سه حرفي _2	957
20	سه حرفي _3	961
21	سه حرفي _4	967
22	قصو ڪڙمي ۽ گڏهه جو	973
23	ٻہ تاريخي شعر	975
24	نذرانهء عقيدت	976
25	لُغات ابياتِ مُحمَّدِي	977
26	لُغات آيات وَاَحاديث	1002

ڇپائيندڙ پاران:

نَحْمَدُهٗ وَنُصَلِّيْ عَلٰى رَسُوْلِهِ الْكَرِيْم

سڄ لهي سانجهي ٿي، پکي ويا پيهي،
پرين پرڏيهي، حال ڳرهيان ڪنهن سين.

حضرت سائين صوفي محمد فقير گهوٽو رحہ جن منهنجي والد حاجي عبدالرحمان گهوٽو رحہ جا سڳا پاٽيجا هئا ۽ متئين حسب نسب ۾ پيڙهي ڏاڏنگ سان بہ ملي ٿي.

فقير سائين رحہ جن ديني تعليم لاءِ شڪارپور ضلعي جي مدرسي "قُبو جامِي شريف" پڙهڻ ويا تہ اُتي سندن استاد ۽ صدرِ مُدرس مولانا نظر محمد اِنڍڙ رحہ (ڀُنگ شريف وارا) هئا جيڪي پاڻ صاحب ڪرامت هئا ۽ سندن ڪيئي ڪرامات مشهور آهن.

فقير سائين جن عربي ۽ فارسي تعليم حاصل ڪرڻ بعد پنهنجي ڳوٺ حسين ٻيلي جي جامع مسجد (مياڻَن واري مسجد) ۾ ڏهن سالن تائين قرآن شريف جي تعليم ڏيندا رهيا ۽ پيش امام بہ رهيا. ان دوران پنجاب کان آيل هڪ صوفي بزرگ جي صحبت نصيب ٿين ۽ باطني علم حاصل ڪرڻ لاءِ ان وقت جي ولِيءَ حضرت ميان شمس الدين اِنڍڙرحہ جن سان بيعت فرمائي ۽ ڪافي سال سندن صحبت ۾ رهي روحاني فيض حاصل ڪيائون. "صلواة تُنجِينا" جو ورد ۽ مراقبي ۾ ذڪر قلبي ڪندا رهيا. پوءِ مرشد ميان صاحب رحہ جن فرماين تہ پراڻي سکر ۾ خيرالدين شاه جيلاني رحہ (جيئي شاه بادشاه) جي درگاه تي وڃو توهان جو فيض اتي رکيل آهي. فقير سائين جن جيئي شاه رحہ جي درگاه تي ڪيترائي سال رياضت ۽ ذڪر اذڪار ۾ مشغول رهيا ۽ باطني فيض ماڻيا. پوءِ روحاني طرح امر ٿين تہ هاڻي پنهنجي ڳوٺ ۾ وڃي آستانو قائم ڪريو ۽ خلقِ خدا کي فيض ڏيو. فقير سائين رحہ جن مرشد جي امر مطابق ڳوٺ آيا ۽ اچي فقيراڻو آستانو قائم ڪيائون جيڪو اڄ بہ قائم آهي ۽ مرڪزِ فيوض وَ برڪت آهي. مرشد سان ڪيل وعدي مطابق رياضت ڪندا رهيا ۽ سندن فيض جي بدولت ڪيترائي رهزن رهبر بڻجي ويا. فقير سائين جن جا سوين عقيدتمند ۽ ڪئين طالب ٿيا. طالبن جا نالا ۽ ذڪر اڳتي تفصيل سان آيل آهي. فقير سائين رحہ جن جي ڪلام ۽ رسالي بابت لکڻ کان اڳ هتي سائين رحہ جون چند ملفوظات ۽ ڳالهيون پيش ڪجن ٿيون.

(1) پاڻ سائين جن جڏهن مدرسي ۾ پڙهندا هئا تہ صرف استاد کان سبق وٺي ڪتاب ٽيپي رکندا هئا. مدرسي جي ٻين طالبن استاد سان شڪايت ڪئي تہ سائين هي شاگرد سبق ۽ ڪتابن جو مطالعو نہ

ٿو ڪري پوءِ بہ هن جو سبق پڪو هوندو آهي. استاد صاحب انهن کي چيو تہ هن شاگرد جي توهان کي خبر نہ آهي تہ هي ڪير آهي تنهن ڪري ان کي پنهنجي حال تي ڇڏيو ۽ ان سان رِيس نہ ڪريو ۽ پنهنجو سبق ياد ڪريو.

(2) سائين جن پاڻ هر وقت باوضو رهندا هئا. "صلواة تُنجِينا" جو گهڻو ورد ڪندا هئا ۽ مرشد جو ڏسيل مخفي ذڪر اذڪار ۽ مراقبو رات جو تهجد مهل ڪثرت سان ڪندا هئا. هر وقت صبر ۾ رهندا هئا ۽ طالبن کي بہ صبر جي تلقين ڪندا هئا.

(3) سائين رحہ جن دعا ڏاڍو ۽ شِفا لاءِ تعويذ بہ ڏيندا هئا. هڪ دفعي هڪ ماڻهو پنهنجي پٽ کي دعا لاءِ وٺي آيو جنهن کي دمي جو عارضو هو. سائين جن ان ننڍڙي جي مٿي تي هٿ رکي صلواة پڙهي دم ڪيو تہ ان مهل ئي ان کي دمہ ڇڏي ويو ۽ شفا ٿي ويئي.

(4) فقير سائين جن کان هڪ طالب پڇيو تہ سائين توهان وٽ پري پري کان ماڻهو اچن ٿا ۽ طالب ٿين ٿا پر هتان جا ويجها ماڻهو گهٽ ڏسڻ ۾ ايندا آهن. پري وارا فيضياب ٿين ٿا ۽ ويجهي وارا فيض کان محروم آهن. پاڻ فرمايائون تہ درياهہ هميشہ ڏورانهن علائقن کي سرسبز ڪندو آهي ۽ ويجهڙائيءَ ۾ غيرآباد علائقو هوندو آهي. جيئن لطيف رحہ فرمايو آهي تہ :

"پاڻيءَ مٿي جُهوپڙا، مورک اُڃ مرن،
دم نہ سجاڻن، دانهون ڪن مُنَن جيئن."

(5) فقير سائين جن وٽ جيڪي بہ بيعت ڪرڻ لاءِ خدمت سڳوريءَ ۾ ايندا هئا تہ انهن طالبن کي تلقين ڪندا هئا تہ "اوهان اڄ پنهنجي دوست رَبَ سائينءَ کي پرچائڻ جو وچن ۽ وعدو ڪيو آهي تہ ان کي نہ رُسائيندَو ۽ ان جي مخلوق کي نہ رنجائيندَو. رياضت ۽ خدمت بہ ڪندَو، پنهنجي نفس کي ماريندَو باقي صلواة تُنجِينا شريف جو ورد ۽ ڏسيل ذڪر اذڪار جي بہ پابندي ڪندَو."

(6) هڪ دفعي پنهنجي ڳوٺ جي جامع مسجد ۾ جمعي ڏينهن جماعت سڳوري نماز لاءِ ڪَٺ ٿي ويئي پر پيش امام صاحب ڪو نہ هئو. ڳوٺ جي هڪ معزز شخصيت منهنجي نانا سائين سردار صاحبڏنو خان جن نماز پڙهائڻ لاءِ فقير سائين ڏانهن پنهنجو ماڻهو موڪليو. فقير سائين جن هر وقت باوضو رهندا هئا تنهن هوندي بہ نئون وضو ساري مسجد شريف ۾ اچي نماز پڙهائي ۽ دعا گهري هليا ويا. بعد ۾ جماعت وارا پاڻ ۾ تبصرا ڪَرِن پيا تہ اسان زندگيءَ ۾ اڄ صحيح نماز پڙهي آهي جنهن سان دل کي راحت ۽ سُرُور مليو آهي.

(7) اسان جڏهن ننڍا هوندا هئاسون تہ فقير سائين جن جي آستاني تان گل پٽڻ ويندا هئاسون تہ اتي مالهي شير فقير درگاهي اسان کي روڪيندو هو. اهو ڏسي فقير سائين ان کي منع ڪئي تہ هي ٻار گل مثل آهن. گل گلن ڏانهن ايندا رهندا آهن تنهن ڪري هنن کي منع نہ ڪندا ڪريو پلي گل پٽي وڃن.

(8) فقير سائين اسان جي والد صاحب حاجي عبدالرحمان رحہ جن جي عزت ۽ احترام ڪندا هئا ۽ پاڻ سان گڏ کٽ تي ويهاريندا هئا ۽ فقراءَ کي فرمائيندا هئا تہ هيءُ منهنجو مامو آهي ۽ وڏو آهي توهان بہ هن جي عزت احترام ڪندا ڪريو.

(9) هڪ دفعي فقير سائين جن پنهنجي فقراءَ سميت جهوڪ شريف جي درگاه تان واپسيءَ تي صوفي مُحمد فقير ڪتياڻ جي درگاه تان ٿيندا هالن ۾ درگاه مخدوم نوح رحہ جي حاضري ڀرڻ آيا. اُتي خليفن کي چيائون تہ مخدوم محمد زمان طالب الموليٰ کي ٻڌايو تہ محمد فقير گهوٽو جن توهان سان ملڻ آيا آهن ۽ ملڻ جي اجازت چاهين ٿا. مخدوم صاحب فقير سائين جن جو نالو ٻڌي بنگلي کان ٻاهر نڪري آيا ۽ فقير صاحب سان ڀاڪر پائي مليا ۽ هٿ چميا ۽ فرمايائون تہ "ابا منهنجي اڳڻ تي اڄ مرشد هادي آيا آهن". (هي شعر بہ چيائون تہ: آيا اڳڻ عجيب نصيب ڀلا، اهو اڳڻ چُمان يا عجيب چمان) اِهو چئي پنهنجي ڪمري ۾ وٺي ويا ۽ فقير سائين کي پاڻ سان گڏ ويهاريائون. ڪافي وقت پاڻ ۾ روح رهاڻ ڪيائون ۽ فقير سائين جي فقراءَ کان مُحمّد سائين جن جا ڪلام ٻڌائون. ڏاڍا متاثر ۽ خوش ٿيا. سائين جن کي فقراءَ سميت ننگر ڪرايائون. موڪلائڻ وقت پاڻ ٻاهر اچي فقير سائين جن کي رخصت ڪيائون. مخدوم صاحب پنهنجي ڪتاب "يادِ رفتگان" ۾ بہ مُحمّد سائين جن جو ڪلام شامل ڪيو آهي.

فقير سائين جن کي نرينہ اولاد مان صرف هڪ فرزند (عبدالحق) پيدا ٿيو جيڪو ڏهن مهينن جي عمر ۾ وصال ڪري ويو. فقير سائين جن جي وصال بعد سندن ڀاڻيجي ۽ منهنجي ڀائٽيي سائينڏنو فقير کي فقراءَ پاران دستاربندي ڪئي ويئي. انهن جي وصال بعد سندن وڏي فرزند صادق علي عرف اقبال سائين کي فقراءَ گادي نشين ڪيو آهي. مُحمّد سائين جن 5 آگسٽ 1959 بمطابق 21 صفر 1379 هہ وصال فرمايو. سندن ساليانو عرس مبارڪ 21، 22 ۽ 23 صفر تي ملهايو ويندو آهي جنهن ۾ پري پري جا عقيدتمند فقراءَ ۽ طالب شريڪ ٿيندا آهن. ميلي ۾ صوفيانہ ڪچهريون ۽ راڳ ويراڳ بہ ٿيندو آهي. مزار شريف تي طالبن ۽ عقيدتمندن روضو بہ ٺهرايو آهي.

ڪلام ۽ رسالو: فقير سائين رحہ جن جي صوفيانہ ڪلام ۾ درسِ توحيد بہ آهي تہ شانِ رسالت، شانِ اهلبيت، شانِ صحابہ ڪرام بہ آهي. سمجهائڻ لاءِ مثال ۽ تشبيهون بہ آهن تہ عربيءَ ۽ فارسيءَ جا قول بہ آهن. بقولِ شيخ سعدي رحہ:

"بــرگِ درخـتان سبز در نظر هوشيار،
هر ورق دفتري ست معرفتِ کردگار."

Scanned with CamScanner

حديث پاڪ ۾ ارشاد مبارڪ آهي ته: "خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنفَعُ النَّاس" معنيٰ: "ڀلي ۾ ڀلو ماڻهو اهو آهي جيڪو ماڻهن کي نفعو پهچائي" انهن مڙني ڳالهين کي نظر ۾ رکندي ۽ پنهنجائپ جي حق کي ادا ڪندي فقير سائين رحه جي پوري ڪلام کي ڇپرائڻ جو خيال بار بار ايندو رهيو پر حال محال هجڻ ڪري انهيءَ سعادت کي پهچي ڪونه سگهان پيو (اين سعادت بزورِ بازو نيست) فقير سائين جي ڪلامن جو رسالو اڳ ۾ لٿو(Litho) پريس مان ڇپيل هو پر اهو به نامڪمل هو ۽ هن وقت اڻلڀ به ٿي ويو آهي. هن وقت ڊاڪٽر حاتم علي ٿالهو رسالي کي نئين سر ترتيب ڏنو آهي ۽ ان ۾ ڪلام، مدح شريف، بيت، دوهيڙا، سي حرفيون ۽ ڏکين لفظن جون معنائون شامل ڪري مڪمل ڪيو آهي. فقير سائين جن وڏي پائي جا صوفي شاعر ۽ درويش هئا. هن رسالي جو جيڪو به دل جي اونهائيءَ ۽ صدق سان بغور مطالعو ڪندو ته انشاء الله ضرور فيضياب ٿيندو. هاڻي رَبِ پاڪ جي ڪرم سان رسالي ڇپرائڻ جي استطاعت ملي آهي. جنهن به سائيءَ فقير سائين جن جي رسالي ڇپرائڻ جي ڪارِخير ۾ حصو ورتو آهي اسان جي دلي دعا آهي ته رَبُ سائين انهن کي اجرِ دارين عطا فرمائي. آمين ثم آمين

يار زنده صحبت باقي.

خادم الفقراء

مولوي عبدالغني گهوٽو

ڳوٺ حسين بيلي، ضلعو گهوٽڪي

2015-12-5ع

مُهاڳ

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اَلسلام عليڪم! حق موجود.

معزز قارئين ۽ فقراءَ ڪرام جي خدمت ۾ حضرت مُحمّد فقير گهوٽي رحمة الله عليه جو ڪلام پيش ڪري رهيو آهيان اها منهنجي خوش نصيبي آهي جو اهڙي عظيمُ المَرتبت هستيءَ جو ڪلام سهيڙڻ ۽ مرتب ڪرڻ جي سعادت نصيب ٿي آهي. منهنجي اها بہ خوش بختي آهي جو روبرو سندن ديدار نصيب ٿيو ۽ منهنجي مٿي تي پنهنجو دستِ مبارڪ بہ رکيائون. حضرت محمّد سائيںٔ جن اسان جي هادي پاڪ بابا مُحبَ عليؒ سائين جن جا پيرِ مغان ۽ مرشد آهن. اهڙي طرح اسان بہ هن در جا خادم آهيون. پاڻ سڳورا بي بَها صوفي ۽ عظيم توحيدي شاعر آهن. ظاهري علم سان گڏ لدني علم جا بہ مُخزن هئا. سندن زندگيءَ جو احوال سندن خود نوشتہ سوانح حيات ۽ بابا محبؒ سائينءَ جي سارُوٽين ۾ تفصيل سان ڏنل آهي جيڪي هن ڪتاب ۾ شامل آهن تنهنڪري آئون هتي فقط سائين جن جي ڪلام ۽ ڪتاب جي ترتيب بابت ڪجهہ عرض ڪندس. سائين جن جو ڪلام ٻن حصن تي مشتمل آهي. هڪ حصي ۾ ڪافيون، ڪلام ۽ غزل آهن ۽ ٻئي حصي ۾ بيت، دوهيڙا، ٽيهہ اکريون ۽ هفتي وار بيت وغيره آهن. پهريون ڪافين وارو حصو پراڻي زماني ۾ قاسم فقير ڀُٽي سکر واري لِٿو (Litho) پريس مان ڇپرايو هو جيڪو هن وقت ناياب ٿي چڪو آهي ۽ ان ۾ لکٽيءَ جون بہ ڪافي غلطيون آهن. ٻيو بيتن وارو حصو قلمي صورت ۾ آهي جيڪو پڻ زبون ٿي چڪو آهي. بيتن واري حصي کي مون 1997ع ۾ نئين سر لکي مرتب ڪيو هو پر اُهو بہ ڇپجي نہ سگهيو هو. ٻيو تہ سائين جن جي وسيع علم جي ڪري ڪلام ۾ ڪيترائي ڏکيا لفظ، آيتون، احاديث بہ شامل آهن جن جي معنيٰ مفهوم سمجهڻ بہ ضروري آهي، تنهنڪري مون ڪافين واري رسالي کي نئين سر لکيو آهي ۽ ڏکين لفظن جي مٿان نمبر لڳائي هيٺ حاشيہ ۾ انهن جون معنائون بہ لکيون آهن. سائين جن جي ٻوليءَ جو لهجو ماٿيلي، اوٻاوڙي ۽ گهوٽڪيءَ واري علائقي جو آهي اُن جي بہ اڪثر لفظن جي معنيٰ عام رواجي سنڌي ٻوليءَ ۾ لکي اٿم. بيتن واري حصي "ابياتِ مُحَمَّدي" جون معنائون ڪنهن ٽيڪنيڪي (Technical) مجبوريءَ سبب حاشيہ ۾ نہ لکي سگهيس تنهنڪري اُن حصي جون معنائون رسالي جي آخر ۾ "لُغات اَبياتِ محمّدي" جي عنوان هيٺ الف-ب وار ترتيب ڏنيون آهن. بيتن واري حصي ۾ آيل آيتون ۽ احاديث بہ الڳ معنيٰ سان لکيون آهن. هاڻي ڪافين، ڪلامن ۽ ابيات وارا ٻئي حصا يڪجا ڪري ڇپايون ٿا. رسالي جو اصلي ، نالہ

"منظوم مُحمّدي" برقرار رکيو آهي. ٻيو تہ سائين جن جون ڪافيون توڙي اَبيات ڪي موضوع جي لحاظ سان مختلف داستانن ۾ مرتب ڪيو آهي. سائين جن جون تقريباً اَٺ سؤ ڪافيون آهن ۽ هر هڪ ڪافيءَ ۾ هڪ کان وڌيڪ موضوع سمايل آهن. تنهنڪري مون لاءِ هي مرحلو ڏاڍو مشڪل هو. بهرحال مون پنهنجي سمجهہ مطابق ڪافين کي زياده موزون ترين عنوان هيٺ سهيڙيو آهي. اُنهيءَ هوندي بہ موضوع ۽ داستان جي چونڊ ۾ ڪا غلطي محسوس ٿئي تہ پڙهندڙ هن ناچيز کي معاف ڪري ڇڏيندا. حضرت مُحمّد سائين جن راڳڻين ۽ ڳائڪيءَ جي سُرن جا بہ ماهر هئا. پاڻ سڳورن هر ڪافيءَ جي مٿان راڳڻي سُر جو نالو بہ لکيو آهي، تنهنڪري مون بہ هر ڪافي جي مٿان اُن سُر جو نالو برقرار رکيو آهي تہ جيئن فقراءَ کي ڳائڻ ۾ آساني ٿئي. سائين جن جو ڪلام سنڌي، سرائڪي، اردو، هندي ۽ ڪجهہ فارسيءَ ۾ آهي، فارسي ڪلام کي سمجهڻ لاءِ مون اُنهن جو سنڌيءَ ۾ منظوم ترجمو بہ ڪيو آهي. اُن ۾ ڪا غلطي محسوس ٿئي تہ معاف ڪندا.

سائين جن پنهنجي ڪلام ۾ عهدِ الست کان وٺي وصال حق تائين جو بهترين نقشو چٽيو آهي. پاڻ سڃاڻڻ جي تلقين، فنائي نفس وَ هستي، منصوري مقام، حق کي همہ اُوست ڪري ڄاڻڻ، پنهنجي خوديءَ کي بلند ڪري اَناالحق جو نعرو هڻڻ، رندي راهہ رمز تي هلڻ، دل جو مقام سڃاڻڻ، معرفت منزلون ماڻڻ، روحاني راز کي ڄاڻڻ، شانِ مصطفيٰ ﷺ ۽ شانِ مرشد سڃاڻڻ ۽ فنائي هستيءَ کان پوءِ دائمي بقا حاصل ڪرڻ ۽ ان کان علاوه بہ ڪئين رنگ آهن جيڪي ڪلام پڙهڻ سان معلوم ٿيندا. سَمُنڊ کي ڪُوزي ۾ بند ڪرڻ مشڪل آهي، سائين جن جي ڪلام ۾ پراڻي ٺيٺ سنڌي، سرائيڪي، عربي، فارسي، اردو، سنسڪرت، هندي ۽ ماٿيلي اوڀاوڙي جي ٻولي شامل آهي، معنائن مرتب ڪرڻ ۾ هيٺين ڪتابن مان مدد ورتي:

(1) قرآن شريف با معنيٰ

(2) لُغات القرآن - مصنف: غلام اصغر ونذير رحہ - مولوي صَبغتہ اللّه پنّور رحہ

(3) جامع سنڌي لغات (جلد 3): ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ صاحب

(4) سنڌيڪا لُغت (هڪ جلدي): عبدالستار بلوچ

(5) اردو لُغات: اَظهر اللغات (جديد) - جواهر للغات - فيروز اللغات - آدم اللغات

(6) هندي - انگلش ڊڪشنري: Prof. R.C Pathak

(7) آموزگارِ فارسي - مصنف: حضور احمد سليم

(8) مثنوي مولانا رومي بامعنيٰ.

Scanned with CamScanner

اُن کان علاوه سڀ کان وڏي مدد هادي پاڪ بابا مُحبَ سائين جن جون ٻاروتڻ کان وٺي تعليمات جن ۾ تصوف، سنڌي، هندي، اردو، فارسي، ۽ عربي شامل آهن، تن ڏني. گهوٽڪيءَ وارن سان صحبت جي ڪري اُتي جو لهجو ۽ ٻولي سمجهڻ ۾ مدد ملي. حضرت مُحمّد سائين جن جي روحاني رهنمائي به شامل حال رهي نه ته ايڏو وڏو ڪم منهنجي وس جو نه هئو. فقير اعجاز علي ٽالپر، فقير ولي محمّد ٽالپر ۽ صادق علي (اقبال) سائين جن جي علمي مشاورت ۽ رهنمائيءَ جو به مشڪور آهيان. فقير جان محمّد گهوٽو سائين ۽ لال ڏنو خان گهوٽو جن جو به ممنون آهيان جن هن ڪم لاءِ گهڻو همٿايو. اُهي فقير به جَسُ لهڻن جن ابتدائي طور سائين جن جو ڪلام سهيڙيو ۽ قلمي نسخا لکيا. اُنهن ۾ مولوي غلام رسول گهوٽو (جنهن ڪافين وارو رسالو لِٿو Litho ڇپائيءَ لاءِ لکيو)، مِينُهون خان ڪانسٽيبل سڪر وارو ۽ استاد محمد عيسيٰ سومرو قابلِ ذڪر آهن. (جن بيتن وارو حصو لکيو). آئون "سنڌي لئنگئيج اٿارٽي" جي ٻن دوستن جو به ٿورائتو آهيان جن هن ڪم ۾ ڀرپور مدد ڪئي، هڪ جناب سخاوت علي جتوئي جنهن سهڻي ڪمپيوٽر ڪمپوزنگ ڪئي ۽ ٻيو محترم خان محمد جروار جنهن ٽيڪنيڪل مشاورت ڏني.

صد آفرين آهي محترم مولوي عبدالغني گهوٽو صاحب کي جن هن نيڪ ڪم لاءِ مڪمل مالي مدد ڪئي آهي ۽ ڇپائيءَ جا سمورا اخراجات خلوصِ دل سان ادا ڪيا آهن. رب پاڪ کين اجرِ عظيم عطا فرمائي. آمين. (مولوي صاحب جن ديندار، فقير طبع ۽ شريف النفس انسان آهن، پاڻ مُحمّدؐ سائين جن جا سڳا ماروٽ به آهن). آئون مولوي صاحب جي فرزند جاويد حسين جو به مشڪور آهيان جنهن هن ڪم ۾ خصوصي دلچسپي ورتي آهي ۽ هر قدم تي مدد ۽ تعاون ڪيو آهي.

شال مُحمّدؐ سائين جن جي حضور ۾ مون ناچيزجي هيءَ ڪاوش قبول پوي. آمين

ڊاڪٽر حاتم علي ٽالپر

حيدرآباد

25 آگسٽ 2013ع

(17 شوال 1434 هه)

Scanned with CamScanner

"سوانح حيات"

[محمّد سائين جي خود نوشته داستانِ حيات مان اقتباس]

اسان جا وڏا ڪيچ مڪران کان سنڌ ۾ آيا. زمين جون ڍڳون خريد ڪري اچي ويٺا. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ "ٻاڙهي پٽ" ڪري ڇٽبي آهي ۽ اُتي "گهوٽي جي واهِ" اجا تائين مشهور آهي، وري اُهي زمينون وڪڻي ڪيچ مڪران موٽي ويا. اهڙي طرح ٻه ٽي ڀيرا آيا ويا. پوءِ اچي جاءِ ڪيائون ۽ هي ڳوٺ ٻڌائون جيڪو اسان جي وڏي "حُسين خان" جي نالي سان "حُسين ٻيلي" سڏجڻ لڳو ۽ اجا تائين قائم آهي. هي ڳوٺ سن 700 هجري جو ٻڌل آهي، گهوٽڪيءَ جو شهر به اسان جي وڏن جو ٻڌل آهي، حسين خان جي اولاد مان شهاب الدين فقير پيدا ٿيو، جيڪو عالم فاضل حافظ اهل الله ٿي گذريو آهي. شهاب الدين فقير صاحبِ ڪرامات به هيو.

هڪ تاريخي واقعو: اُن وقت هن ملڪ جا ماڻهو بادشاهي قانون تحت دهليءَ ڏي پريندا هئا. عادلپور جي ڏاريجن جو وڏو "ڄامُ جَهلُو" دهلي ڏي پرڻ ويو ته هُن جي ڏل ڪُٽي پئي ۽ هن کي نظربند رکيائون. تمام مجبور ٿيو ۽ خيال ڪيائين ته ڪنهن اَهل الله فقير کي ڏسجي نه ته بچاءُ ڪونهي. تلاش ڪيائين ته هڪ فقير ڏسڻ ۾ آيس. هڪدم وڃي قدمن تي ڪِريو ۽ اسم الله جو وڏائين ته مون کي هن مصيبت کان ڇڏاءِ. فقير کي رحم پيو، ڄام جَهلُو کي چيائين هن شرط سان فقير توکي ڇڏائيندو ته تون مون کي نياڻيءَ جو سَڱ ڏيندين- ڄام جَهلُو اهو شرط قبول ڪيو. پوءِ فقير صاحب بادشاه کان معافي وٺي ڏنس ۽ چيائينس ته هاڻي تون پلي پنهنجي ملڪ وڃ، مان پاڻهي توکي ڳولي لهندس. منهنجو نالو "مبارڪ شاه جيلاني" آهي ۽ بغداد شريف کان آيل آهيان. ڄام جَهلُو ڳوٺ موٽي آيو، سال ٻه سال گذريا ته فقير صاحب اچي نڪتو ۽ سڱ جي گُهرَ ڪيائين، ڄام جَهلُو ۽ ان جي مائٽن انڪار ڪيو، چيائون ته اسان سردار ماڻهو ۽ هي گداگر فقير آ. آخر جواب ڏنائونس. فقير صاحب جوش ۾ اچي ويا. ڪوٽ تي چڙهي ڪاريهرَ نانگ هٿ ۾ ڪري، ڪوٽ کي اَمرُ ڪيائون ته "هَلُ مديني شريف" ته ڪوٽ هَلڻ لڳو. اٽڪل ميل پنڌ ڪيائين ته ڏاريجن آزي ڪئي ۽ معافي ورتائون ۽ ان وقت سڱ ڏنائون. مبارڪ شاه صاحب ڪلام ڪيو ته "منهنجي اولاد مان جيڪو ڏاريجا قوم مان شادي ڪندو سو ايئن سمجهي ته ڏاڏي پوٽيءَ سان شادي ڪيائين".

مبارڪ شاه بغدادي وري ڪنهن وقت پنهنجي شوق سان شهاب الدين فقير گهوٽي کي فرمايو ته "مون کي پنهنجي نياڻيءَ جو سَڱ ڏي" فقير صاحب فرمايو ته "لِڪَ ڇِپَ" راند ڪيون. اول تون لِڪُ جي مان لهي ويس ته سڱ نه ڏيندس ۽ نه لڌم ته سَڱ ڏيندس ۽ وري مان لڪان ٿو جي تو لڌو ته سڱ ڏيندس ۽ جي نه لڌو ته سڱ نه ڏيندس. اول مبارڪ شاه لڪو ته فقير صاحب لهي ويس ۽ وري فقير صاحب لڪو ته مبارڪ شاه نه لهي سگهيس. ان وقت فقير صاحب ڪَوِنري جي تُنَ مان نڪري آيو جيڪو ٻنهي جي وچ تي رکيل هو. مبارڪ شاه سائين فرمايو ته مان ڪلام ٿو ڪريان ته: "قوم گهوٽي جي جائي قيامت تائين سيّد جي ڪوٽ ۾

شاديءَ جي رستي نہ ايندي" (سائين مبارڪ شاھ جيلاني جو روضو مبارڪ عادلپور شهر جي ويجهو اُتر طرف آهي) وڏي شهاب الدين فقير جي مزار شريف رحمو واري پرسان اوير پاسي "خاڪي شاھ" مقام ۾ آهي.

وري بيو "شهاب الدين فقير" وڏي شهاب الدين فقير جو پوٽو بہ وڏي رمز وارو فقير ٿي گذريو آهي ۽ وري ان جو پوٽو "عبدالحليم فقير" بہ صاحبِ امانت ٿي گذريو آهي. هو ميان مُستقيم انڍڙ فقير جو طالب هيو. تارڪ الدنيا هيو. ڇڙي گوڏ ٻڌندو هيو ۽ مٿي اُگهاڙو رهندو هيو ڪير بہ نوان ڪپڙا پارائيندو هيس تہ ڳوٺ کان ٻاهر وڃي خيرات ڪري ڇڏيندو هيو ۽ گهر ۾ بہ جيڪي هوندو هئس لُٽائي هليو ويندو هو. اڪثر مرشد وٽ رهندو هيو. سندس جوان پٽ داد محمّد کان جوانيءَ ۾ ڪا خطا ٿي پئي. فقير کي جلالي آئي ۽ فرمايائين تہ "اهو هوندو ئي نہ اهڙو پُٽ نہ گهرجي" اهو نينگر اُن دم ئي فوت ٿي ويو. پاڻ ئي فقير صاحب پنهنجي پيڙهي ختم ڪئي. اهو عبدالحليم فقير منهنجو پڙ نانو هيو ۽ صاحبِ ڪرامات هيو. سندس مزار ڇيچڙي شهر پرسان "پيرَ باعد" جي مقام ۾ آهي.

عبدالحليم فقير جو سڳو سؤٽ "عبدالرحمان فقير" بہ ڪرامت جو صاحب هيو. مال چاريندو هو. گهوڙڪي جمعي نماز پڙهڻ ويندو هو مال کي چوڌاري ڪڙو چاڙهي ويندو هيو. شام جو موٽندو هيو تہ مال اُتي ئي بيٺو چَرندو هيو.

اُن کان پوءِ منهنجو ڏاڏو ٿيو "محمّد" سو بہ فقير ٿي گذريو. هڪ پٽ ٿيس "عبدالحق" منهنجو بابا سائين. منهنجو بابو اڃا عاقل هيو تہ ڏاڏو فوت ٿيو. منهنجو بابو ڍور چاريندو هو. هڪ دفعي خيال ٿيس تہ مديني وڃان پوءِ مال جهنگ ۾ ڇڏي چوريءَ هليو ويو. آخر رتي ديري ۾ پڙهڻ وينو ۽ فارسي علم پڙهيو. اتان وري ڪراچي ويو ۽ عربي علم پڙهيو دستاربند علماءَ ٿيو. ڪجھ وقت بمبئيءَ ۾ بہ رهيو. جواني کان موٽيو تہ پنهنجي وطن وري آيو ۽ شادي ڪيائين پهريائين مان پيدا ٿيس. ٻيا ٻار بہ ٿيا پر ننڍي هوندي ئي فوت ٿي ويا. مان بہ يارهن سالن جو ٿيس تہ منهنجو والد بہ فوت ٿي ويو. انهيءَ وقت ڪلام الله شريف. چار درجا سنڌي ۽ هڪ فارسي ڪتاب پڙهيم. دنيا جو ڪاروبار سر تي اچي ويو. ڪجھ وقت ٻڪريون ۽ ڍور چاريم ۽ کيتيءَ جو ڪم ڪيم. پندرهن سالن جي عمر ۾ شادي ڪيم. سال کان پوءِ گهر واري گذر ڪري وئي پوءِ راڻيپور ۾ پير صالح شاھ سائين سان ملاقات ڪيم. اُتان شاھ عبداللطيف ڀٽ ڌڻيءَ جي درگاھ تي رهيس ۽ چِلو ڪڍيم. اُتان لعل شهباز جي درگاھ تي ويس ۽ چِلو ڪڍيم. پوءِ وري علم جو شوق ٿيم. ڀِٽي عاقل پرسان ٺهيمَن جي شهر ۾ فارسيءَ جو علم پڙهيم. مولوي محمّد حسين وٽ ڪجھ وقت رهيم. اُتي هڪڙي رات خواب ۾ ڏسان پيو تہ منهنجو والد شريف آيو. ڪتابَ مٿي تي رکيل هيس. اُهي ڪتاب مون کي ڏنائين ۽ چيائين تہ "پُٽَ پڙهہ" ۽ پاڻ هليو ويو. اهڙي طرح ظاهر علم جو فيض والد صاحب کان مليو. مولوي محمد حسين کان پوءِ عادلپور ۾ مولوي نور محمّد وٽ پڙهيم. اُتان شيخاڻيءَ جي شهر ۾ مولوي احمد وٽ پڙهيم.

Scanned with CamScanner

هڪ سال بعد پنهنجي شهر "حُسين ٻيلي" ۾ مدرسي جي تعليم شروع ڪيم. هڪڙي وقت دل ۾ خيال ڪيم تہ ظاهر علم نصيب ٿيم. باطوني علم جي ڳولا ڪجي، اوچتو اسان جي ملڪ تي حاجي عبدالله شاهہ جيلاني اچي نڪتو، وڏي رمز وارو بادشاهہ هيو. تنهن ڪنئون ظاهر ذڪر قادري پڇيم. ڪجهہ وقت اُهو ذڪر ڪمايم. تنهن ڪان بعد "شمس الدين صاحب اِنيڙ" عارف بالله ڪان سهروردي طريقو "صلواة تُنجينا" جو ڏَس پڇيم. ڪيترا سال ان جي حاضريءَ ۾ رهيم. شريعت جي پابندي ۽ پرهيزگاريءَ ساڻ گذاريم. فقه جو علم ياد ڪيم، وري اهو بہ ڇڏيم. پوءِ تصوف ڪي ڏٺم، وڏي فيضيابي حاصل ٿي. پوءِ مرشد شمس الدين صاحب فرمايو تہ: "ابا هاٿي پراٽي سکر وچ سائين خير الدين شاهہ جي درگاهہ تي" اُتي ويس درگاهہ شريف تي شهنشاهہ سردار صوفيانو راز سمجهايو. ذاتي ذڪر مليو. شعر گوئيءَ جو راز کليو. [ٽي سال سکر بازارِ حسن ۾ نظارو ڪيم- پنج سال پنهنجي شهر ۾ نظارو ڪيم ۽ ٽي سال بهشتي شهر ۾ نظارو ڪيم- ڪيترو وقت جبلن ۽ بَرن ٿَرن جو سير ڪيم].

سائين خيرالدين شاهہ جي درگاهہ تان حڪم مليو تہ "ميخاني منجهہ ويهہ" اُتان هلي پنهنجي شهر جي ٻاهران وينو آهيان. مرشد سائين هاٿيءَ تي سواري ڪندو هو. "صاحب جي لوءِ" (گهوٽڪي شهر) ڪان واڳان هٿ ۾ ڪري پنڌ ايندو هو حسين ٻيلي ڳوٺ ڪان پوءِ هاٿيءَ تي ويندو هو. هڪ ڀيري هتان لنگهيو تہ ڪپڙ جو ڏنڊڻ هٿ ۾ هيو. پوءِ مان واڳن مان وٺي آيم. پوءِ ڏنڊڻ ڪوڙيائين ۽ چيائين تہ "هتي قلعو قيامت تائين قائم هوندو". قلعي وارو ميدان سارو ڳوٺ جو ڪاڪوس هيو پوءِ مان اڪيلي سرجهنگ ماريم. هڪ ڪوهہ ڏڪڻ طرف تي آهي اُتان مَٽِي پري ڪُلهن تي کٽي ڏنڊڻ ڪي بہ پاٽي ڏيندو هيم ۽ نمون ٽاريون ۽ سَرينهَن ڪي بہ پاٽي ڏيندو هيم. پوءِ طالبن جو راز کوليم. ڪچيون سِران وجهايم. جايون ٺهرايم. فقير مَٽي ڪلهن تي کٽي وڻن ڪي پاٽي ڏيندا هئا. پوءِ حاجي نظر محمد سُندراٽي آيو. فقير ڪي ڏنئين، مَٽِي ڪلهي تي ڏنئين چيائين "سائين اتي کُهي هٽايو خرچ مان ڏيندم" پوءِ قندر ۽ سارو خرچ مير صاحب ڏنو هاٿي کُهي بہ هلي ۽ سئو ماٺهو کپڙ هينان بہ ويهي ٿو. پوءِ باغ رکايم. باغ جو مالهي لاڙڪاٿي ضلعي جو "شير فقير" آهي. شريعت وارن جا مقابلا شروع ٿيا سي بہ اجا پيا هلن پيو دم گذر ٿو ڪريان. ڪهڙي سورن جي خبر ڪريان. ڳالهہ مُڪَڻ جي ناهي.

بي اَنت بحر آ، بيحد بي حساب،
جي راز کولجي بنجي وجي،
وڏو ڪتاب - هاٿي ختم ڪجي بره باب.

[سائين بابا محبّ علي ٽالپر جُون سارو ٽيون]

اسان جا هادي پاڪ حضرت محمّد سائين جن گهوٽا قبيلي جي سرداري گهراڻي ۾ 1896ع ۾ مولوي عبدالحق جي گهر ۾ تولد ٿيا. ڳوٺ "حسين ٻيلي" تعلقو گهوٽڪي ضلعو سکر (هن وقت گهوٽڪي) ابتدائي سنڌي چار درجا، قرآن شريف ۽ هڪ ڪتاب فارسي پنهنجي ئي ڳوٺ ۾ پڙهيا. والد صاحب جي وفات بعد گهَر جي ذميواري بہ مٿن اچي وئي. ڪجهہ وقت اها بہ نباهيائون. پوءِ وري علم جو شوق ٿين تہ عربي فارسي ۽ فقہ جي تعليم مختلف جاين تي پرايائون ۽ دستاربند عالم ٿيا. پر هن رنگ ۾ ڪين قرار نہ آيو ۽ معرفت جي جُستجو ۾ لڳي ويا. سائين شمس الدين انڊڙ وٽ ويا جيڪو صاحب فضيلت اولياءُ هو. ڪافي عرصو سندن خدمت ۾ گذاريائون، ذڪر و اَذڪار ۾ مشغول رهيا. پوءِ سائين جن فرمايائين تہ "ابا پراڻي سکر ۾ سائين خيرالدين شاهہ جي درگاهہ تي وڃو توهان جو فيض اُتي رکيل آهي" سائين جن اُتان هلي خير الدين شاهہ (عرف جيئي شاهہ) جي درگاهہ تي آيا. (سائين خيرالدين شاهہ جيلاني بادشاهہ پير دستگير حضرت عبدالقادر غوث اعظم جي اولاد مان آهن). محمّد سائين جن اُتي درگاهہ تي مٽيون پرڻ، رياضت ڪرڻ ۽ ذڪر اذڪار ۾ مشغول رهيا. تقريباً ست سال اُتي رهيا تہ مٿن مهر جي نظر ٿي ۽ سائين جن فرمائيندا هئا تہ "سائين خيرالدين شاهہ مون کي صفاتي جامي ۾ اچي دستِ بيعت ڪيو ۽ پوءِ وڏو فيض حاصل ٿيو" ڪجهہ وقت بعد سائينءَ امُر ڪين تہ هاڻي وڃي پنهنجو ميخانو وسايو ۽ فيض جاري ڪيو. پوءِ سائين جن پنهنجي ڳوٺ حسين ٻيلي موٽي آيا ۽ ڳوٺ جي ٻاهران ڪٻڙن ۾ اچي، وڻا ۽ جهنگ وغيره وڍي ميخانو آباد ڪيائون جو اڄ بہ قائم آهي ۽ هميشہ قائم رهندو. هڪ ڏينهن سائين خيرالدين شاهہ بادشاهہ خيال ۾ اشارو فرمايو تہ "محمّد تو ۾ اجا بہ ڪجهہ انا باقي آهي سابہ ختم ڪر" محمّد سائين جن جيئن تہ سرداري گهراڻي جا هئا ۽ خان سڏبا هئا تہ سائين جن پنهنجي اُن خانيءَ کي ختم ڪرڻ لاءِ ڳوٺ ۾ گدائي ڪرڻ شروع ڪئي ۽ پهريائين ئي پنهنجي گهر جي در تي صدا ڏنائون. اهڙي طرح نفس جي انا کي ماري مات ڪيائون. اُن لاءِ ئي سائين جن پنهنجي هڪ شعر ۾ فرمايو تہ:

"خانيءَ وارا خيال ڪڍي ڇڏ تون قلب مٿون"

پوءِ طالبن جو راز ظاهر ڪيائون ۽ ڪيترائي طالب فيضياب ٿيا. سائين جن سڀ مسڪين طالب ڪيا. اميرن تي توجهہ نہ ڪيائون فرمائيندا هئا تہ ابا، امير ماڻهو وري اسان جي مسڪين فقيرن کي گهٽ سمجهندا. هڪ روينيو آفيسر ڪين زمين جي آڇ ڪئي تہ سائين جن فرمايو تہ "ابا اسان پنهنجي مال ملڪيت ئي ڇڏي ڏني آهي تہ تنهنجي زمين کي ڇا ڪنداسين" پوءِ بہ اُن آفيسر هڪ مسڪين فقير کي زمين جو ٽڪرو ڏنو.

Scanned with CamScanner

[سائين بابا محبّ علي ٽالپر جُون ساروٽيون]

اسان جا هادي پاڪ حضرت محمّد سائين جن گهوٽنا قبيلي جي سرداري گهراڻي ۾ 1896ع ۾ مولوي عبدالحق جي گهر ۾ تولد ٿيا. ڳوٺ "حسين ٻيلي" تعلقو گهوٽڪي ضلعو سکر (هن وقت گهوٽڪي) ابتدائي سنڌي چار درجا، قرآن شريف ۽ هڪ ڪتاب فارسي پنهنجي ئي ڳوٺ ۾ پڙهيا. والد صاحب جي وفات بعد گهَرجي ذميواري بہ مٿن اچي وئي. ڪجهہ وقت اها بہ نباهيائون. پوءِ وري علم جو شوق ٿين تہ عربي فارسي ۽ فقہ جي تعليم مختلف جاين تي پرايائون ۽ دستاربند عالم ٿيا. پر هن رنگ ۾ ڪين قرار نہ آيو ۽ معرفت جي جُستجو ۾ لڳي ويا. سائين شمس الدين انڊڙ وٽ ويا جيڪو صاحب فضيلت اولياءُ هو. ڪافي عرصو سندن خدمت ۾ گذاريائون. ذڪر و اَذڪار ۾ مشغول رهيا. پوءِ سائين جن فرماين تہ "ابا پراڻي سکر ۾ سائين خيرالدين شاھ جي درگاھ تي وڃو توهان جو فيض اُتي رکيل آهي" سائين جن اُتان هلي خير الدين شاھ (عرف جيئي شاھ) جي درگاھ تي آيا. (سائين خيرالدين شاھ جيلاني بادشاھ پير دستگير حضرت عبدالقادر غوث اعظم جي اولاد مان آهن). محمّد سائين جن اُتي درگاہ تي مٽيون پرڻ، رياضت ڪرڻ ۽ ذڪر اذڪار ۾ مشغول رهيا. تقريباً ست سال اُتي رهيا تہ مٿن مهر جي نظر ٿي ۽ سائين جن فرمائيندا هئا تہ "سائين خيرالدين شاھ مون کي صفاتي جامي ۾ اچي دستِ بيعت ڪيو ۽ پوءِ وڏو فيض حاصل ٿيو" ڪجهہ وقت بعد سائينءَ اَمُر ڪين تہ هاڻي وڃي پنهنجو ميخانو وسايو ۽ فيض جاري ڪيو. پوءِ سائين جن پنهنجي ڳوٺ حسين ٻيلي موٽي آيا ۽ ڳوٺ جي ٻاهران ڪٻڙن ۾ اچي، وينا ۽ جهنگ وغيره وڍي ميخانو آباد ڪيائون جو اڄ بہ قائم آهي ۽ هميشہ قائم رهندو. هڪ ڏينهن سائينءَ خيرالدين شاھ بادشاھ خيال ۾ اشارو فرماين تہ "محمّد تو ۾ اڃا بہ ڪجهہ اَنا باقي آهي سا بہ ختم ڪر" محمّد سائين جن جيئن تہ سرداري گهراڻي جا هئا ۽ خان سڏبا هئا تہ سائين جن پنهنجي اُن خانيءَ کي ختم ڪرڻ لاءِ ڳوٺ ۾ گدائي ڪرڻ شروع ڪئي ۽ پهريائين ئي پنهنجي گهر جي در تي صدا ڏنائون. اهڙي طرح نفس جي اَنا کي ماري مات ڪيائون. اُن لاءِ ئي سائين جن پنهنجي هڪ شعر ۾ فرمايو تہ:

"خانيءَ وارا خيال ڪڍي ڇڏ تون قلب مئون"

پوءِ طالبن جو راز ظاهر ڪيائون ۽ ڪيترائي طالب فيضياب ٿيا. سائين جن سڀ مسڪين طالب ڪيا. اميرن تي توجهہ نہ ڪيائون فرمائيندا هئا تہ ابا، امير ماڻهو وري اسان جي مسڪين فقيرن کي گهٽ سمجهندا. هڪ روينيو آفيسر ڪين زمين جي آڇ ڪئي تہ سائين جن فرمايو تہ "ابا اسان پنهنجي مال ملڪيت ئي ڇڏي ڏني آهي تہ تنهنجي زمين کي ڇا ڪنداسين" پوءِ بہ اُن آفيسر هڪ مسڪين فقير کي زمين جو ٽڪرو ڏنو.

پاڻ فرمايائون تہ ابا مان ڪو وقت مستيءَ ۾ الاهي عشق ۾ جهنگ جُهر ۾ جبلن ۾ بہ ڀٽڪندو رهيس. ڪنهن وقت اهڙو جوش چڙهي جو چوان تہ "محمّدا هن جبل تان ڪٽي پاڻ سَٽِ تہ پرزا پرزا ٿي پوين" پر وري هوش اچيو وڃي تہ "نہ محمّد ائين نہ ڪبو".

پاڻ سگهورا صاحبِ ڪرامات بہ هئا. ڪنهن دفعي ڪي ماڻهو سائين جن سان وڙهڻ جي خيال سان آيا. ڇا ڏسن تہ سائين جن جو جسم ٽڪرا ٽڪرا ٿيو پيو آهي وٺي پوئتي ڀڳا. ڪجهہ دير ڪان پوءِ خبر پين تہ محمّد سائين جن تہ زنده ويٺا آهن. پوءِ اُهي ماڻهو توبهہ تائب ٿيا ۽ سائين جن جي قدمن تي اچي ڪريا.

هڪ دفعي گهوٽڪي شهر جي ڪنهن ماڻهوءَ جو ڇوڪرو گم ٿي ويو. ڪافي تلاش باوجود نہ مليو. اُن جي پيءُ ڪي ڪنهن ڏس ڏنو تہ محمّد سائينءَ جي درگاهہ تي وڃ پوءِ ان اچي درگاهہ تي دعا گهري. چند ڏينهن ۾ اهو ڇوڪرو پنهنجي گهر جي دروازي تي مليو. پڇيائونس تہ تون ڪٿي هئين ۽ هتي ڪيئن پهتين. ڇوڪري ٻڌايو تہ مان ڀٽڪي ڪنهن انديا جي شهر ۾ وڃي پهتو هئس. اُتي سائي لباس ۾ ڪو فقير آيو جيڪو مون کي هٿ ۾ پڪڙي هتي ڇڏي پاڻ غائب ٿي ويو. هن جو پيءُ سمجهي ويو تہ اها ڪرم نوازي محمّد سائين جن ڪئي آهي. پوءِ ان شخص عقيدت وچان سائين جي مقبري لاءِ سِرُون بہ ڏنيون ڪيئي ڪرامات آهن، هن بيان کي مختصر ڪجي ٿو.

پاڻ سگهورا انتهائي سادگي پسند هئا، سائي رنگ جو پهراڻ، سائي رنگ جي دستار مبارڪ، نيري رنگ جي شنوار ۽ پيرن ۾ گهيتلو جُتي پائيندا هئا. ظاهري ڏيکاءَ لاءِ ڪڏهن بہ گيڙو ڪپڙا نہ پاتائون. پنهنجي هڪ شعر ۾ فرمايو اٿن تہ:

"صوفي ٿيڻ نہ سُترو، تو سڏائي سَيڪو،
سِيٽيا وَتن سِيتَ ۾، نہ پائڻ تا مَٽَ ڪو،
مُوڙهن ٻَڌو متي تي، ڪٿي گيڙوَ جو پَٽڪو،
ناحق جو نَٽڪو "محمّد" مارائيندو موچڙا"

پاڻ سگهورا وڏن اوليائن جا همعصر ۽ صحبتي رهيا، پنهنجي طالبن سان گڏ ڪافي سير سفر بہ ڪندا هئا، سندن طالبن ۾ ڪيترائي راڳي ويراڳي بہ شامل هئا. سائين جن پاڻ بہ راڳ ۽ راڳڻين جي سٺي ڄاڻ رکندا هئا. جهوڪ شريف جو ان وقت جو گادي نشين سائين عبدالستار بہ سندن صحبتي هئا جن ڪين درگاهہ تي ڪافي ٿاهڻ لاءِ جاءِ عنايت ڪئي. پوءِ سائين جن طالبن سان گڏجي اُتي ڪافي ٿاهي جيڪا اڄ بہ لکي دروازي جي ڀرسان موجود آهي.

پاڻ سگهورا "وحدتَ الوجود" ۽ "همہَ اُوست" جا قائل هئا ۽ قادري قلندري طريقو رکندا هئا. سندن شاعري بہ

Scanned with CamScanner

آفاقي ۽ وحدانيت واري آهي.

سائين جن هر ڪنهن سان وڏي پيار ۽ پاٻوهہ سان ملندا هئا. سائين جن جو پاڪر پاڻ ايڏو تہ سهڻو ۽ پيار پريو هوندو هو جو ڪڏهن نہ وسري سگهندو. ملنسار ۽ تمام مٺي طبيعت جا مالڪ هئا. آهستگيءَ سان ڪلام ڪندا ۽ مسڪرائيندا هئا. سندن سمجهائڻ جو طريقو بہ تمام بهترين هوندو هو. هڪ دفعي مون تجاهِل عارفانہ سان سائين جن کان با ادب نموني پڇيو تہ "سائين اگر اسان جي ڪنهن سان پاڪ محبت هجي تہ اُن کي چُمِي ڏيڻ ۾ ڪو حرج تہ ڪونهي؟" سائين جن مون ڏي مسڪرائي ڏٺو ۽ فرمايائون تہ "ابا اسان ڪباب جون ٻہ سيخُون پچايون ٿا. هڪ کي ٽانڊن تي تا رکون ۽ ٻيءَ کي پري سيڪَ تي ٿا پچايون، پچي تہ ٻئي ويندي‌ون. پر جيڪا ٽانڊن تي رکيل سيخ ڪٽان سڙي ويندي تہ ڪٽان صحيح پچندي پر صرف سيڪ تي پڪل سيخ بلڪل صحيح پچندي. اهڙي طرح مجاز بہ پري کان پچائڻ صحيح آهي"

اسان سائين جن وٽ جڏهن بہ حاضر ٿيندا هئاسين تہ پڇندا هئا تہ "ابا پوئتي ٻچن ٻارن جو خيال تہ رکي آيا آهيو يا نہ؟" اگر انهن کي ناراض ڪري آيا آهيو تہ پوءِ مان بہ توهان کان راضي نہ ٿيندس. چو تہ انهن جو بہ اسان تي فرض رکيل آهي، انهن جي خدمت ڪرڻ بہ الله ڏي قدم آهي. پاڻ ائين بہ فرمائيندا هئا تہ "ابا ڪو لک روپيا بہ منهنجي اڳيان رکي تہ بہ آئون خوش نہ ٿيندس پر آئون ان مان خوش ٿيندس جيڪو منهنجي ڏسيل راهہ تي ثابت قدم رهي ۽ پنهنجي دم قدم جو خيال رکي" فرمائيندا هئا تہ طالب کي مرشد تي ويساهہ ئي منزل تي پهچائي ٿو جيئن هڪ شعر ۾ فرمايو اٿن تہ:

"نڪو اسين نڪو الله، نڪا ٻيڙي نڪو مَلاحُ،
وچ تي ويساهہُ، "محمّد" تاري تارَ مَٺون".

محمّد سائين جن جليل القدر اولياءَ هئا، سندن روحاني فيض ۽ تعليمات جو احاطو ڪرڻ مشڪل آهي،

وصال: پاڻ سڳورن 5 آگسٽ 1959ع بمطابق 21 صفر 1379 هجري بروز اگارو سکر ۾ "وارِي تَڙ واري ميخاني" تي وصال فرمايو. وصال وقت سندن عمر 63 سال هئي. سندن درگاهہ گهوٽڪيءَ کان چار ڪلو ميٽر اولهہ طرف ڳوٺ "حسين ٻيلي" ۾ مرڪزِ رجوعات آهي. جتي هر سال 21-22 ۽ 23 صفر تي ساليانو عرس مبارڪ ملهايو ويندو آهي. هر جمعي جي رات تي بہ ڏهاڙو ٿيندو آهي. ۽ راڳ ويراڳ بہ ٿيندو آهي. (بابا مُحبّ سائين جن جي مجالس مان ورتل).

"خاص صحبتي ۽ همعصر":

سائين وارث شاهہ (جهوڪ شريف وارا)، سائين عبدالستار شاهہ (جهوڪ شريف وارا- اُن وقت جا گادي نشين)، سائين چيزل شاهہ (فتحپور بلوچستان وارا)، سائين داتا ولايت شاهہ (اَنباهَہ شريف وارا)، سائين

انور علي شاهہ (جھانپور- گھوٽڪي)، سائين سلطان شاهہ (ٻاروچو ڳوٺ، نزد آگاني، ضلع لاڙڪاڻو)، سائين گنبل شاهہ (ناري وارو)، سائين عاليشاهہ ۽ سائين پير شاهہ (سهڪجيءَ وارا)، سائين محمد فقير ڪٽياڻ ۽ دوست علي فقير ڪٽياڻ (گادي نشين)، "غمدل" فقير (فقير عبدالخالق دايو)، مخدوم محمّد زمان "طالب المولىٰ" (هالا وارو)، فولاد فقير شر، فقير هدايت علي جيهو، سردار محمود فقير گهوٽو (محمّدڻ فقير، حسين ٻيلي وارو)، پيرل فقير دائود پوٽو (صادق آباد وارو)، سائين مولوي اَحمَد مَهَر (خانگڙهہ شريف)، مولانا تاج مَحمود شاهہ اَمروٽي، (اَمروٽ شريف)، مولانا حمادُ الله هاليجوي، (هاليجي شريف)، سيد محبوب شاهہ (لوءِ صاحبان-گهوٽڪي)، سيد ابراهيم شاهہ مست (گهوٽڪي)، غلام قادر وَسِيرُ ۽ ٻَنگل فقير وسير (گهوٽڪي)، اسرار فقير (شيطان فقير- محمد فقير ڪٽياڻ جو طالب)، امام علي فقير (محمّد فقير ڪٽياڻ جو طالب)، سائين جهنگل شاهہ مست (سيّد عظيم شاهہ جو والد)، جهنگل فقير گهوٽو- ٻيا بہ ڪيترائي اَهل الله سائين جن جا صحبتي رهيا جن جا نالا معلوم ناهن.

"حضرت محمّد فقير گهوٽو جا طالب":

ضلعو گهوٽڪي: حاجن فقير ڪَٽي، سومر فقير مَلڪ، قاسم فقير مَلڪ، ڪوڙو (ڪريم بخش) مَنگي، مزاري فقير مَنگي، محراب فقير (مهراج) گهوٽو، نُورَل فقير گهوٽو، الهرکيو خان گهوٽو، سائين ڏنو فقير گهوٽو، موالي فقير ڪولاچي، محمّد حارف ڪولاچي، محمّد صالح ڪولاچي، الهڏيوايو ڪولاچي، ڏٺي بخش ڪولاچي، محمّد مُراد ڪولاچي (بهشتي لشڪر)، محمد مُراد ڪولاچي (ڏدي وارو)، خميسو فقير ڪولاچي، لعل بخش ڪولاچي، سَنجر فقير وَسِيرُ، الله بخش وَسِير، علي شير فقير ڪولاچي، شير فقير عارباڻي، (ڏيٺر ڳوٺ)، شير فقير عارباڻي (ڳوٺ ٽٻي)، عبدالله فقير عارباڻي، سائينداد فقير عارباڻي، ذوُنق علي فقير گهوٽو (ذوق)، محمّد اَمين گهوٽو، بچل فقير ڊَڪڻ (سومرو)، شهيد غوثل فقير ڊڪڻ، بخش علي فقير ڊڪڻ، گلُڻ فقير ڊڪڻ، عثمان فقير ڊڪڻ، محمّد بخش ڊڪڻ، نَبن فقير مَلڪ، محمّد صديق مَلڪ، جلال فقير مَلڪ، صاحب ڏنو گهوٽو (مَلائڪ فقير)، اَحمد فقير گهوٽو، مُلا جُمعو فقير، نَبن فقير ڪوش، گامَڻُ فقير گهوٽو، ڏٺي بخش گهوٽو، نور محمّد گهوٽو، قادر بخش فقير مَهَر، حامد فقير مَهَر، ڳهڻو فقير مَهَر، پيرل فقير ميربحر، ٻڍو فقير مير بحر- خان محمّد قاضي، ولي محمّد قاضي، مَڃن فقير گهوٽو، نواب فقير گهوٽو، قاضي رمضان گهوٽو، قاضي خاوند بخش گهوٽو، مولوي غلام رسول گهوٽو، قاضي الله بخش گهوٽو، عُمر ڪولاچي، ارباب فقير شيخ، رَبن فقير گهوٽو، الهہ بخش شاهاڻي، سيد عظيم شاهہ، نانگرِي فقير بوزدار، اسماعيل مَگٽهار، ميول فقير موچي، ڪريم بخش گُجَر، ٻنهل فقير گُجَر، قادر بخش گُجَر، لَڌل فقير ڪوڪر (نانڪ فقير)، ٻَنگل فقير گهوٽو (جلال ڳوٺ)، جيوڻ مگسي، بخشڻ مگسي، يار

محمّد مگسي، دائم فقير مگٽهار، حاجي ادريس گهوٽو مُلا ابراهيم فقير گهوٽو خدا بخش فقير گهوٽو عظيم فقير ميربحر، شير علي فقير ميربحر، مِهر فقير گبول، بَهرام فقير لُندُ (نانگو)، رمضان مَنگي، اُٺ فقير مَنگي (مُتو)، ڄُهٽو ميربحر، گنهوَرَ چانديو، موالي گهنجُو، محمّد صالح چارڻ، يار محمد چاچڙ، نور محمّد گهوٽو (ٻَنديءَ وارو)، صابل فقير - حڪيم مگسي، عَبداللطيف ڪولاچي، الهڏنو فقير وَسِيُر غلام محمّد پَيو، دوسڻ پناڻ، سومر فقير ڏڪڻ (پاڙن پَٽيو)، سومر چاڪِي، نُورل چاڪي، سچل فقير پناڻ، جان محمّد ڪنير (جانُو)، خاوند بخش ڏڪڻ، امير بخش چارَڻ، خان محمّد چارَڻ، غلام محمّد گهوٽو عبدالرحيم فقير دايو، خان محمّد ڪُنير، محمّد سچل ڪولاچي.

ضلعو ڪَشمور- ڪَنڌڪوٽ: مير نظر محمّد خان سُندراڻي، مير زيندي خان سُندراڻي

ضلعو لاڙڪاڻو: بچل فقير شيخ، نَبن فقير ڪُوڪارِي، نازل فقير آگاڻي، اختر علي آگاڻي، رسول بخش آگاڻي، حاجن پُٽو، محمّد قاسم پُٽو، تڳيل ميربَحر، لَڌل فقير مِيربَحر، نُور محمّد مير بحر، ارباب فقير مِير بَحر، شير فقير ڪلهوڙو (باغ جو مالهي).

ضلعو سکر: غلام رسول سومرو، بهرام فقير سومرو، محمّد عيسيٰ سومرو، دين محمّد قريشي، علي نواز قريشي، محمّد قاسم پٽو، غوثل پٽو، رَبن ففيرَ پٽو، نازل پٽو، حُسين بخش پٽو، عبدالله فقير انصاري، محمّد عالم انصاري، مومن منگي، سيّد عيدن شاهہ، سيد ابراهيم شاهہ، ارباب علي شاهہ، محمّد فاضل شيخ، منشي فقير شيخ (دين محمّد وارو)، مِينهُون خان ولد جانب خان (پوليس ڪانسٽيبل)

ضلعو شڪارپور: نازل فقير انصاري، نازل فقير ٻرڙو

ضلعو خيرپور: دين علي فقير ٻرڙو، پُنهل فقير ٻرڙو، سليمان فقير ٻرڙو، (ڪِڪو فقير).

ضلعو نوشهرو فيروز: سارنگ فقير چانگ، غلام علي فقير چانگ.

ضلعو سانگهڙ: محبّ علي فقير ٽالپر، محمّد ابراهيم ميمڻ

ضلعو ٺٽو: (جهوڪ شريف): رام فقير (هندو)، رحيم فقير (هندو)

سائين جن جو اولاد: پاڻ سڳورن چار شاديون ڪيون، وڏي گهر مان هڪ نياڻي ٿي ۽ ننڍي گهر مان هڪ شهزادو (عبدالحق) ٿيو جيڪو ڪَمسنِي ۾ ئي وصال ڪري ويو، نياڻي پاڪ جنهن کي سيئي "جيجي صاحبہ" سڏيون ٿا، سابہ وڏي منزل ۽ معرفت جي مالڪ هئي، جيجي صاحبہ سردار مَحمُود خان (مَحمّدڻ فقير) گهوٽو جي زُوجيَت ۾ آيون پر ڪين ڪوبہ اولاد نہ ٿيو مَحمّدڻ سائين جن کي ٻئي گهر مان اولاد ٿيو جيجي صاحبہ 2004ع ۾ تقريباً 80 سالن جي عمر ۾ وصال فرمايو. سندن مزار درگاهہ تي روضي پاڪ جي اتر طرف الڳ ڪمري ۾ آهي، ننڍڙي شهزادي جي مزار روضي اندر سائين جن جي

پيرانديءَ ۾ آهي.

درگاهہ جي سَرپَرستي: 1959ع ۾ سائين جن جي وصال کان پوءِ "جيجي صاحبہ" جن تاحيات حقيقي سرپرست رهيون. ٻاهر درگاهہ تي سائين مَحمدڻ فقير گهوٽو بہ ڪجھ وقت سار سنڀال ڪئي، سائين ڏنو (سائينل فقير) گهوٽو جن بہ رياضت ڪندا رهيا. ان کان علاوه شهيد غوثل فقير ڊڪڻ (سومرو) جنهن کي سائين جن ٻاروتڻ کان وٺي خود پاليو هو تن بہ درگاهہ جي خدمت ۽ رياضت ڪئي پر 1976ع ۾ مشيعتِ ايزديءَ سان پاڻ شهيد ٿي ويا. اُن بعد سائين ڏنو (عرف سائينل) ولد صادق علي گهوٽو جن جيجي صاحبہ جي سرپرستيءَ ۾ گادي نشين ٿيا، پاڻ تقريباً 1947ع ۾ تولد ٿيا ۽ مُحمّد سائين جن جا ڀاٽيجا هئا. مُحمّد سائين جن جو مَٽن خاص راز ٿيو جو ڪين نِنڍپڻ ۾ ئي طالب ڪيائون ۽ تربيت بہ ڪيائون. سائين جن جي وصال وقت سائينل سائين جن جي عمر تقريباً ٻارهن سال هئي، پاڻ ڇھ درجا سنڌي ۽ ناظره قرآن شريف پڙهيل هئا. سڄي زندگي درگاهہ ۽ فقراءَ جي خدمت ڪيائون. سائينل سائين جن سادگي پسند، مائِيٽا ۽ پُر معرفت هئا. پاڻ تاريخ 27 جمادي الثاني سن 1433 ھ بمطابق 18 مئي 2012ع بروز جمعة المبارڪ مغرب وقت وصال فرمايائون سندن مزار سائين جن جي روضي اندر اوڀر طرف آهي، روضي اندر اولھ طرف سردار مَحمّدڻ فقيرجي مزار آهي.

بابا سائينل سائين جن جا ٽي فرزند آهن:

(1) صادق علي (عرف اقبال، سائين (M.Sc. (Math's ۽ ايم. اي (سنڌي) ڪيائون، هن وقت استاد آهن ۽ درگاهہ جا سرپرست بہ آهن.

(2) احمد علي سائين .B.Sc ڪئي اٿن، هن وقت استاد آهن، درگاهہ ۽ فقراءَ جي تمام گهڻي خدمت ڪندا آهن.

(3) طالب حسين سائين (:B.E (Mech ڪئي اٿن. مهراڻ يونيورسٽي آف انجنيئرنگ ۽ ٽيڪنالاجي خيرپور ڪئمپس ۾ ليڪچرار آهن. صدقِ دل سان درگاهہ جي رياضت پڻ ڪندا آهن.

مَحمدڻ سائين جا فرزند ارشاد علي سائين، گهوٽا برادري، درگاهہ جا طالب ۽ ٻيا عقيدتمند فقراءَ بہ رياضت ڪندا آهن. چند سالن کان منظور احمد خان گهوٽو، عبدالرؤف "پارس" دايو ۽ ٻين دوستن جي ڪاوش سان ميلي جي موقعي تي هڪ روزه ادبي ڪانفرنس "صوفي مُحمّد فقير فائونڊيشن" جي زيرِ اهتمام منعقد ڪئي ويندي آهي.

مالڪ سائين سڀني رياضت ڪندڙن کي جزائي خير ڏئي – آمين.

Scanned with CamScanner

"مَنظُومِ مُحَمَّدِي"

[حصو پهريون]

(ڪافيون، ڪلام ۽ غزل)

Scanned with CamScanner

شانِ مُصطفيٰ ﷺ

(سُر تِلنگُ)

ڪافي-1

چڙهيو اڄ سيج تي بَنرو[1]، مُنور مَه لَقا[2] مُربِي[3]،
تيون شاديون ۽ شُڪرانا، اَجهو آڌار آ عربِي.

پهري پوشاڪ سِر لَوْلَاڪَ، دُرُ[4] دَستار بِڌي آيو،
جامي جَهلڪار سُتَڻ سَلوار، چادر چوڌار بِي چٿبِي.

لُونگيءَ جي لذت زَري زَربَفتُ[5]، ڪُليو اڄ بخت بيحد آ،
جُتِي جِنسار پرين پَيزارَ[6]، چُميان لڪ وار هَر هَر بِي.

مُزَّمِلُ موڙَ جانب جوڙ، طٰهٰ توڙ توحيدي،
پَڪِي يٰسٓ ساڻ يقين، پَڙهه مُبِينُ بَرسَر بِي.

بَڌي ڳانا تيا شادانا، مَلڪَ مَستانُ مُرسل تي،
هَنسِي[7] حُوران ڪري گهُوران، لاوان ڏِن[8] گهوٽ کي گَهر بِي.

دائـم دارين قَابَ قَوْسَيْنِ[9]، داوَرَ دامـن گـُهران تـو مـان،
”محمّد“ مشتاق، تون آنُ حق پاڪ- اعليٰ عين اَنور بِي.

---

(1) گهوٽ، (2) چند جهڙو، (3) پالينڌڙ، نگهدار، (4) سچو موتي، (5) ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم، (6) پير- قدم - پيرن جا نشان، (7) ڪِلِي، (8) ڏِين، (9) ٻن ڪَمانَن جو مفاصلو (معراج جي واقعي ڏانهن اشارو آهي).

نوٽ: =طٰهٰ، يٰسٓ، مُزَّمِلُ- حضور پاڪ جا لَقب آهن، آيتن جا نالا بہ آهن.

ڪافي-2

(سُر تِلنگ)

صنم سردار سرور جو، ثَناگر تو سڏايان مان،
دائم داوَر سندي در تي، صحي سِهرا سٽايان مان.

شهنشاھ شَفِيع جي شادي، مُلڪن ۾ مُنادِي،[1]
عاشقن کي آزادي، ڳِلِي ڳِلِي ڪري ڳايان مان.

محڪم مير مُرسَل کي، موڙ ٻڌا ها مَلڪَن،
حوُرن ساڻ هڪ تي، ڏاوَڻ[2] ڏايان مان.

چڙهي بُراقَ[3] تي چئنچَل، سرور سَير ڪيو سارو،
مُشڪ عطر ڪَستُوريون، واسَ وَسايان مان.

هٿن پيرن جي مينديءَ لَئہ، ساهيڙين کي سَڏايان مان،
نئين تنهن گهوٽ کي گهر ۾، ڳاڙهو ڳانو ٻَڌايان مان.

اديون اڄ گهوٽ ٻَنري لَئہ، سُرهِي سيج وِڇايان مان،
مَڏيُون هي مال سڀ تنهن تئون، "محمّد" گهوري گهمايان مان.

---

(1) پڙهو ڏيڻ، خوشخبريءَ جو اعلان، (2) گهوٽ کي سُٽَ جو ڏاڳو يا ريشمي ڏاڳو ٻڌڻ، (3) اها سواري جنهن تي حضور پاڪ ﷺ جن معراج تي ويا هئا.

ڪافي -3

(سُر توڙي)

ويکو عالي تاب حُسن دا هئي، ڪباب جگر ڪريندا هئي.

لَوۡلاَڪَ لَمَا'[1] لقب شاهي دا، اَنوارُ 'اَنااَحَدۡ'[2] اِلاهِي دا،

مهتاب[3] روشن رُخ ماهي دا، "ڪُنتُ ڪَنزٌ مَخۡفِيًا"[4] دا هئي.

يٰسٓ طٰهٰ تَبارَ مُزَّمِلُ، شان تيڏي وچ هوئي نازل،

"وَالَّيۡلِ وَالضُّحيٰ" تو تجمّل[5]، گُفتا گُوناگُوني گُن دا هئي.

اعليٰ عين عجيب واه عربي هئي، محبوب مُنور مُرَبّي هئي،

جابر جنگي جَوشِي جَذبِي هئي، فالم فوج فڪر هر فَن دا هئي.

اِتان آوڻ سِيتي[6] آزاد ڪُلِي، هويا شَمس قَمر شَمشاد[7] ڪُلِي،

"محمّد" ويراني آباد ڪُلِي، مالڪ بَر بَحرين[8] بَن[9] دا هئي.

---

(1) 'اجا تائين نہ هجي ها'، (2) 'آئون اڪيلو (الله) آهيان'، (3) چنڊ، (4) 'آئون هڪ لِڪل خزانو هئس'- ق-ش، (5) زيبائش، شان شوڪت، (6) ساڻ، سُوڌو (حرف جر)، (7) هڪ خوبصورت وڻ جو نالو، (8) سمنڊ، (9)جهنگل – ٻيلو- بر= رڻ پٽ.

نوٽ: يٰسٓ -طٰهٰ-تَبارَ (تَبٰرَكَ الَّذِيۡ)-مُزَّمِلُ،وَالَّيۡلِ وَالضُّحيٰ - هي سڀ قرآن شريف جي آيتن جا نالا آهن.

Scanned with CamScanner

ڪافي -4 (سُر توڙي)

لاڏو آيو اڱڻ شُڪر شادي تي،
ويـــڙهي ويـــڙهي مبارڪبادِي تي.

جنهن ڏينهن لاڏل ڄايو هو، باغ حُسن بَرسايو هو،
مُلڪان مُلڪِ شهر مُنادِي[1] تي.

”وَالَّيْلِ وَالضُّحٰی“[2] وصف ولايت، هر دو جهان ۾ عَينُ عنايت،
عشق وارن اِمدادِي تي.

ڇَـــتُ لَـوْلَاڪِي شاهنشاهي، ”اَنَـــااَحْـمَـدُ“ راز اِلاهِـي،
”محمّد“ عالم ساري آزادي تي.

---

(1) خوش خبريءَ جو اطلاع. (2) قَسمُ آ ”رات ۽ ڪَڇڙِي منجهند“ جو. (ق-ش).

Scanned with CamScanner

ڪافي -5 (سُر ڪسوري)

شــاهہ حُــسن شَهزادو آيــو، پِــرتِ وَنــدو ٿي پــيــرَ پَــري.

پنهنجي پاڻَ پَسڻَ جي خاطر، اَلاِنۡسَانِ رُوپُ ڪري.

"لَوۡلَاكَ لَمَا"[1] جو تاج پائي، دُرسُ دِلاوَر ڏيان ڏَري.

سڪ وارن کي سهڻا سائين، ماريو تُنهنجي ذَوقَ ذَري.

نازڪ ناتي نيڪ نظر سان، مَحُ مُدامِي مَنجهہِ ٻَري.

دم دم ۾ آ داتا دائم، "محمّد" تو کئون نانهہ پري.

---

(1) "اجان تائين ساروئِي نہ هجي ها- "اللهؒ فرمايو تہ "اي محمّد ﷺ "- جيڪڏهن توهان نہ هجو ها تہ هي آسمان يعني دنيا پيدا نہ ٿئي ها".

نوٽ: اللهؒ فرمايو تہ: "لَوۡلَاكَ لَمَا خَلَقۡتُ الۡاَفۡلَاكَ" ان حديث پاڪ ڏانهن اشارو آهي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-6 (سر جَهنگلو)

دَرِ اوهان جي داتا، آهيان مان پينارِي.[1]

ڪاني ڇڏ تون غَيرُ، فَڪلُ[2] قَندُ قيرُ،
سَروَرَ صفا سَيرُ، بخشين برهه بهارِي.

دل جي درِي ڪولِ، قورا[3] نه ٻيا قولِ،[4]
قادر ڪَجانءِ ڪولِ،[5] ننگ پالين نِڪارِي.[6]

دَڙِي لاهج دِڪَ، پرين پيارج پِڪَ،
هردم هِڪا هِڪَ، ٻيائيءَ ڏي ٻُهارِي.

شُغل شَوقُ شاهي، اندرِ مَنَ ماهِي،
بيواهن جو واهِي، سَتُر ڪر سَتارِي.

عربي اَحمَدُ جامَ، آهيان تُنهنجي سامَ،
"محمّد" ڏي تون مامَ، تڳان تُنهنجِي تارِي.[7]

---

(1)پينُو- پِنڻ واري، (2)، دوڪو- ٺڳي، (3) سُتَ جا ويڙها، (4) ڪول. [قورا قولهڻ = راز ڪولڻ- عيب ڳولڻ]
(5) پنهنجي ويجهو (6)ناڪاره- بيڪار، (7) آسرو.

ڪافي - 7 (سُر پيلو)

يا شَفِيع يا شَفِيع!، يا شَفِيع يا شَفِيع! [1]

در تہ تنهنجي تي مشتاق ماندا، عاقل اَڪابَر سوين خانَ خانُدا،
اُمالڪَ اَري عشق جي ۾ تو آندا، يا شفيع يا شفيع!

لڳي نوڪَ نينهن جي جنهن کي جِگر، ساڙي سوز تَنهنجو هِي سارو صَدر، [2]
جَلائي جسم کي مِٽيءَ جان مگر، يا شفيع يا شفيع!

جمالِ حُسن جي هَئي هَئي آ حيرت، قادر قديمي تُنهنجي آ قُدرت،
شَب روز رهبر سَندي تو آ رحمت، يا شفيع يا شفيع!

ضَعِيفَن جو ضامن ازل کان بہ تون، "محمّد" کي پيارينءِ ڪَوثَر بہ تون،
پڙهان پرت مئون تو "لَاتَقْنَطُوا"، [3] با شفيع يا شفيع!

---

(1) شفاعت ڪندڙ- بَخشائيندڙ، (2) سِينو – ڇاتِي، (3) "الله مان آسرو نہ لاهيو" (ق.ش)

ڪافي-8

(سُر پيلو)

حق حقيقت سِرُ صَحِي، اَحمَدِي اَنوار آ،
بي مِثل بيچِگُونہ [1]، اِبتدا اِسرار آ.

حسن واري باغ ۾، مان سَير ڪَيُم ثابت صحِي،
پــارس پــريـن پــيارو پــنجـن ۾، گــوهَـرِ گُلــزار* آ.

عشق مئون پيدا الف ڪيو، واسطي پنهنجي پَسَڻَ،
مِيمُ مُرڪِي آيو، سو سِين سينگار آ.

مُشڪ عَنبر هِيچ پانيان، عطر ۽ ڪَستُوريُون، [2]
ڪامِلَ سندو ڪونين [3] ۾، واهُ عجب هُبڪار [4] آ.

جانُ نهاريان مانِ نيٽن سان، چؤ طرف چمڪار آ،
"محمّد" چوي اَحُمَد سندو، ذائِمِي ديدار آ.

---

(1) جنهن جي خبر نہ پوي تہ ڪيئن آهي، (2) مُشڪ- ڪٿُوريُون، (3) ٻنهي جهانن، (4) خوشبوءِ

* باغ جو موتي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-9 (سُر پيلو)

نَينان نِسَنگَ[1] خوب خَتنگَ[2]، ميڏي دلبر يار دي نِي،
اَبرُو[3] آر تيز تلوار، مُژگانُ[4] مَينُون ماردي نِي.

لَبان [5] لعل رُخ[6] تي خالُ،[7] پَئونري پَئي پَٽڪاردي نِي،
موتي دَندانِ[8] چمڪ چَندانِ،[9] لِسان[10] لُطف دار دي نِي.

بَر سَر بِيني[11] رنگَ رنگيني، گوشُ[12] گُلزار دي نِي،
زَنـخــدان[13] شــمع دان، ٻَــهگڻ پَـئي ٻــارِدي نِــي.

نُورِي نافُ[14] صَدر[15] صاف، ڪامل قُربدار دي نِي،
بيشڪ بِيهَڪ، چَهبَڪ چاهَڪ، قامَت[16] بَرقرار دي نِي.

حُسن حيرت، صاف صُورت، جهَڳ مَڳ جَهلڪاردي نِي،
"محمّدؐ" مورت، سُهڻي سِيرت، صِفتان[17] ساريان سردار دي نِي.

---

(1) ظاهر، (2) تيز- چالاڪ، (3) ڀِرُوَن، (4) ڀنبڻيون- اک جون پَلڪُون، (5) چَپَ، (6) مُنهَن – چِهرو، (7) تِـرُ، (8) ڏند، (9) چَندُن جهڙي، (10) زبان، (11) نَڪُ، (12) ڪَنَ، (13) ڪاڏِي، (14) دُنَ، (15) سِينو- ڇاتِي، (16) قَدُ، (17) تعريفون.

Scanned with CamScanner

ڪافي-10

(سُر پيلو)

صَلِّ عَلىٰ[1] صَلِّ عَلىٰ، صَلِّ عَلىٰ صَلِّ عَلىٰ.

هَر دو جَهان ۾ سُنهين[2] سَرور، تارن چنڊ ۾ آفتاب اَنور،
باقي بلند آهين، بالا بَرتر، صَلِّ عَلىٰ صَلِّ عَلىٰ.

اَجهو اَڙيَن آڌارُ تون عربي، هيڻن جو همراهه تون حَسبِي،[3]
آهي روحاني راز تو رَبِّي، صَلِّ عَلىٰ صَلِّ عَلىٰ.

صِفَتِ ثَنا ڪرڻ جي طاقت، نانهه زبان کي ڪائِي هِمت،
بس فقط تي گُهرجي رحمت، صَلِّ عَلىٰ صَلِّ عَلىٰ.

اَنَا اَحمَدُ اِرشاد ڪرين ٿو عشاقن اِمداد ڪرين ٿو
”مُحمّد“ تي مِيعادُ[4] ڪرين ٿو صَلِّ عَلىٰ صَلِّ عَلىٰ.

---

(1) ”درود پڙهو حضور ﷺ تي“. (2) سُونهين- سهڻو لڳي- وڻي، (3) خانداني شرافت ۽ بزرگيءَ وارو (4)وعدي جي وقت تي قائم رهڻ.

ڪافي-11

(سُر ڪَنياتِ)

مُرسَلَ مِيرَ مَدني لاڏا، تُنهنجي صِفتِ ثَناءَ ڪيان.

مَلڪَ[1] فَلڪَ[2] جِنَ اِنسَ[3] بَهائِمِ[4]، سجدا ڪَيئي زمينَ.

عربَ عَجم[5] ۾ مَٽُ ناهي تُنهنجو، توڙي گُهمان مُون[6] چِين.

سَيرُ "سُبحانَ الَّذِيٓ"[7] تيو واه قُرب "قَابَ قَوسَينِ"[8].

گهوڙو آندائون گهوٽ لئي اديون، مٿئون ذِي نُور[9] زِينَ[10].

نازل نُور تَبارَ مُزَّمِلُ، تَعريف طٰهٰ يٰسٓ.

"محمّد" تي ڪر مِهر مدامِي، اُمت جا تون اَمِينَ[11].

---

(1) ملائڪ- فرشتا، (2) آسمان، (3) انسان جو جمع- اِنسانَ، (4)، حيوانات- جانور، (5) عربستان کان سواءِ ٻيا مُلڪَ، (6) مان- آئون. (7) "جنهن هڪ پاڪَ جو"، (8) "ٻن ڪَمانِ جيترو"، (9) نُوراني، (10) گهوڙي جي پُٺيءَ تي رکڻ وارو هڪ سَنجُ، (11) امانت رکندڙ-ٿياڪِڙي ڪندڙ- حضور پاڪ ﷺ جو لقب.

نوٽ: نُورُ، تَبارَ (تَبٰرَكَ الَّذِيٓ)-مُزَّمِلُ، طٰهٰ -يٰسٓ- قرآني آيات آهن - نُورُ-مُزَّمِلُ، طٰهٰ -يٰسٓ- حضور پاڪ ﷺ جا لقب آهن.

Scanned with CamScanner

كافي- 12 (سُر بَسَنتُ)

بادِ[1] خِزان[2] دِي گُذر ڪِئِي هُڻ، آيا بَسنتُ بهاران جِي.

"لَوۡلَاكَ لَمَاخَلَقۡتُ الۡاَفۡلَاكَ"[3]، تاج پايا سرداران جِي.

"خَلَقَ الۡاَشِيَآءَ وَهُوَ عَيۡنُهَا"[4] هَرجا حُسن هزاران جِي.

گُوناگُون[5] هويا گُل پيدا، بُلبُلان ڪِتڪاران جِي.

هر دو جهان وچ هر دم هوئي، "مُحمّد" مِينگهه مَلهاران جِي.

---

(1) هوا. (2) سَرءَ جي موسم. (3) الله ﷻ فرمايو تہ: "اي محمّد ﷺ! اگر آئون توهان کي نہ خلقيان ها تہ سارو جهان نہ خلقيان ها" - (4) "سيني شين جي تخليق، اُن حقيقي وحدت مان آهي". (5) طرح طرح جا- قِسمين قِسمين.

Scanned with CamScanner

ڪافي -13

(سُر ويهاڳُ)

مَئَن ٻَلهارِي[1] تيريان، مَهراجا راجا راجا.

تيري سِوا مُجهي ڪوئي نا ياوِندا، تون جلدي آجا آجا آجا.

دم دم داتا دير نہ ڪَرنا، پيچ پِريتِي پاجا پاجا پاجا.

"لَا تَقۡنَطُوۡا مِنۡ رَّحۡمَةِ"[2] دو جگ[3] بارا[4] چاجا چاجا چاجا.

راز نِهاني[5] ڏَئو[6] ڏَروني[7]، برهہ بَجاوِين باجا باجا باجا.

"محمّد" نال مُدامِي هووين، "خَيرُ الوَراءَ"[8] خواجا[9] خواجا خواجا.

---

(1) قربان ٿيان- صدقي ٿيان، (2) "الله جي رحمت مان آسرو نہ لاهہ"، (3) ٻنهي جهانن جو، (4) بار- وزن، (5) لڪل- ڳجهو (6) روشني- سوجهرو، (7) اندروني، (8) خلق ۾ سڀ کان چڱو- (حضور پاڪ ﷺ جو لقب آ)، (9) مالڪ- آقا.

Scanned with CamScanner

(سُر لوڙائُو)

ڪافي-14

عشق عطا ڪر معاف خطا ڪر، مَدني مِيرَ مُدامُ،
تون جلد پيارج جامُ.

سائل جي سڪ پوري ٿي، تُرتُ تڪڙ سان تمامُ،
ٻولَ ٻَڌو تِي ڳُڻن ڳِڌو تِي، پاڙج قولَ اَنجامُ.

ويهي ڪيئن وساريان، تنهنجي ناتي نِوايو[1] نامَ،
گهُورَ گهايو آ سور سَتايو، سَيّد تُنهنجي سامَ.[2]

لال لطيفي لَوَندُ[3] هَنيو تِي، لُونءَ لُونءَ[4] منجهه لَغامُ،
ياد اُهو آ روحَ رهيو آ، پرين تُنهنجو پَيغامُ.

خواب خوشي تي مُورُ[5] نه پائئين[6]، نيڻن ننڊ حرامُ،
روئڻ راڙو ساهه ڪي ساڙو، "محمّد" آ ماتامُ.

---

(1) جُهڪايو. (2) امانت. (3) گهوڙي جي سَنجن ٻَڌڻ جو هڪ رَسو (4) وارَ وارَ. (5) هرگز (6) وٺي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-15

(سُر ڪانرو)

داتا دلاور اڳڻ منهنجي ايندين،
مريضن جو مؤلا دوا دارُون ٿيندين.

تنهنجي در تي دانهون ۽ آهون ڪيان ٿو،
ڏسڻ رِيءَ تنهنجي ٻيو نا گهُران ٿو.
قربدار قادر، غمڙا ڪَٽيندين.

سوالي نہ خالي ورائين ٿو ڪڏهين،
ڏُکيَن دانُ[1] داتا ڏيارين ٿو تڏهين،
رُليَن راهه رهبر، رفاقت[2] رسائيندين.

مُلڪ[3] و فَلڪ[4] تي تنهنجو نغارو،
ديوَ پَرِن ۽ بَشَر تي نظارو،
تون ديوانِ دفتر[5]، عيبدارَ اَڏِيندين.

مُغان پِيرَ مائِلُ[6] "مُحمّد" مدامِي،
سردار سائين سدائين سَلامِي،
حامي روز محشر، وچ ۾ ويهائيندين.[7]

---

(1) خيرات — بخشش، (2) ساٿ ڏيڻ — همراهي ٿيڻ، (3) دنيا-زمين، (4) آسمان، (5) عدالت جو آفيس، (6) مُتوجه —شائق، (7)ويهاريندين.

ڪافي- 16

(سُر توڙي)

نالو تُنهنجو نُور نُمايان، مُلڪَن ۾ مشهور.

هِردي اندر هردم هادي، حاصل حال حضُور.

جِنَ مَلڪَ اِنسانَ اَمر[1] ۾، جنت حُور قَصُور.[2]

چوڏهن طبق سجود[3] ۾ ساجِد،[4] وڻ ٽڻ تيا وَهلُور.[5]

تابش تنهنجي تيز تجلي، ڪجهه ناهين ڪوهُ طُورُ.[6]

رڳ رڳ ۾ آ رهبر سائين، بِرهه سدا پُرپُور.

در تنهنجي تي داوَر[7] داتا[8]، "مُحمّد" ٿيو مَعمُور.[9]

---

(1) حُڪم. (2) قَصر جو جمع- معنيٰ محلاتون. (3) سجدو. (4) سجدو ڪندڙ. (5) بي چين- اُداس.
(6) جبلِ طور جنهن تي رب پاڪ حضرت موسيٰ عليه السلام لاءِ پنهنجي تجلي وڌي ته جبل سڙي پيو ۽ حضرت مُوسيٰ بيهوش ٿي ويو. (7) عادل — اللهؐ جو صفاتي نالو (8) ڏاتار- سخي. (9) آباد- پُر- پرپور

ڪافي-17

(سُر آسا)

آيا ميڏا يار، قربئون ڪَردا ڪاف[1] ڪَشالا.[2]

"لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْاَفْلَاكَ"[3] سُهڻل دا سينگار،
ذَردا دورَنگي، سِر دوشالا.

"خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلٰی صُوْرَتِهٖ"[4]، دم دم دا ديدار،
هَر جا حاضر حُسن ڪَمالا.

"اَنَا اَحْمَدُ بِلَا مِيْمٍ"[5] وحدت دا واپار،
قول قديمي، قِيل مَقالا.

خُمْرَ(6) خوراڪِي ڪِينَ ڪَڪوريا(7)، مستو مست خُمار،
مانجهِي متارا، مئي متوالا.

"لَيْسَ كَمِثْلِهٖ"[8] مامَ محبوبي-"مُحمّد" دا منثار،
نئين نئين رنگ، ناز نرالا.

---

(1) جبل- بيابان، (2) تڪليفون، (3) "اي پيغمبرﷺ اگر تون نہ هجين ها تہ آئون زمين و آسمان ڪڏهن نہ ثاهيان ها" (رب پاڪ)، (4) "مون انسان کي پنهنجي صورت تي ٺاهيو آهي" (رَبّ پاڪ)، (5) آئون اَحمد آهيان بنا مِيم جي" يعني اَحد= الله- (حديث نبوي)، (6) شراب، (7) نشي ۾ اکيون ڳاڙهيون ڪرڻ، (8) "ڪابہ شيءِ اُن جهڙي ڪونهي".

كافي -18

(سُر پيروي)

تُنهنجي اچڻ سان جابَجا[1]، وڻ ٽڻ باغَ بَهاريا،
بُلبُلا خوشبُوءِ تي، پَوَنر وتن تا بانوريا.[2]

سڪ ۾ سدائين تا رهن، مورَ ڪَبَڪانَ[3] ۽ مِرگهہ،[4]
طوطا مَينا[5] گفتار ڪَن، خمريون[6] خُمُرَ[7] ۾ خُماريا.[8]

رفتار رهبر جي ڏسي، حيوان ڪُل حيران ٿيا،
تُنهنجي قرب ۾ قابُو ڪَريا، سڪ ۾ وتن سِينگاريا.

تنهنجي حُسن جو جن ڏٺو، شعلو عجب هِي شور سان،
صُنعان جهڙي سالڪن، تقويٰ[9] جا ورق وساريا.

دارين ۾ دلبر اوهان، رَهبَرَ آهيو روشن ضَمِير،
تنهنجي ثَناخُوانِي[10] ۾ مٺا، "مُحمّد" دمَ گُذاريا.

---

(1) هَر هَنڌ، (2) مست ٿيا- ديوانا ٿيا، (3) چڪورَ پکي، (4) هَرڻ، (5) ڪاري رنگ جو ٻولينڊڙ پکي، (6)دراصل هي قُمريون لفظ آهي- معنيٰ، ڳيرپون يا ڪَبُوتريون، (7) شراب، (8) نشي ۾، (9) پرهيزگاري، (10) تعريف ڪرڻ.

ڪافي-19

(سُر بَنسُ)

مَرحبا مَرحبا يا سَيّدا، مَڄ صَدا،[1]
هڪُ دَمُ جدا نا، مُدا[2] سِرُ فدا.

وَصُل واتِ وائِي، اَتمر اِها سَدائِي، گهمان سارِي خدائِي، وَتان صاف سؤدائِي،
پلپل اِنهين پُورَ، گهايل آهيان گهُور، ڏي نِينهَن ناسُورُ، نُورِهُديٰ.[3]

تُنهنجو حُسن جَمالُ، قائم قُرب ڪَمالُ، بيحد بي مِثالُ، لاشَڪُ لازَوالُ،[4]
عاشق وَتن مستُ، رِندَ روز اَلستُ، دَست پا بَستُ،[5] دَر تو گَدا،[6]

اَحديت[7] اَحوالُ، خاصُ الخاصِ خيالُ، بِرهُ سدا بَحالُ، ڪَيفِي ڪَيف[8] ڪَلالُ،[9]
مَئي مَگهن[10] مَخمُورُ،[11] پَريو آهيان پَرپُورُ، مُحبَ ڪيو منظُورُ، عشق اَدا.

تَن ۾ تنواريان، مان وِينو پُڪاريان، دم دم سَنياريان، مُورُ[12] نہ وساريان،
هڪڙِي ساڻ هَڪَل، حاضر تي حَلُ، "مُحمّدُ" بَغَلُ،[13] نامِ خُدا.

---

(1) پُڪارَ- التجا، (2) سدائين- هميشہ، (3) هدايت جو نُور، (4) ختم نہ ٿيڻ وارو، (5) هَٿين پيرين ٻَڌل،
(6)سوالِي- پينو، (7)هيڪڙائي، (8) نشو (9) شراب ڏيندڙ- شراب ناهيندڙ – اصطلاحًا- مرشد،
(10)خوش- مَست، (11) نشي ۾ خُماريل، (12) هرگز، (13) ڪَڇ- اصطلاحًا: ياڪُر.

ڪافي- 20

مِـيـم دا بُرقعا پايا، اُلـتا پـيـرُ[1] بَـتايـا،
عالم وچ اِها عبرت هوئي، لوڪئون لِڪڙا[2] لڪايا.

اَحَد وچون چا اَحمَدُ بن ڪر، واه جو ڇپَن ڇپايا،
ظاهر باطن حاضر هوندا، رَبِي راز رَلايا.[3]
موج اِهين مستانا جو ڪِيتا، بيرنگي رَنگ لايا.

وَل چَل[4] ڏي نا ڪَل[5] ڪَنهين ڪُون، بازي جوڙ بَنيندا،
لک لک بيک[6] بناڪي يارو، اَصُلِي نا ڏسيندا،
ڳالھ ڳُجهي نُون سَمجهين سالڪ، روحي رُتبا چايا.

عرش زمين اَفلاڪان اُتون، بالا[7] هي بادشاهي،
ديو، مَلڪ،[8] جِن، اِنس،[9] بَهائم،[10] در تيڏي دي سپاهي،
حُـوران ڪُـل قـربـان ٿِـيـوَن، رَل مِـل سـهـرا ڳـايـا.

صفت ثَنا دِي طاقت ناهين، ڪِيوين ڪَران مَئِن پُوري،
اَنت[11] ڪَنُون بي اَنت[12] ويڪيو سي، دُور ڪَنُون هي دُوري،
قُلزم[13] ڪِين ڪنارو ناهين، ”مُحمّد“ هي بي پايان.[14]

---

(1) نمونو (2) ڳُجهُ، (3) مِلايو (4) انداز- نمونو (5) خبر (6) ٻهروپ- نمونو (7) مٿاهِين، (8) ملائڪ، (9)انسان (10) حيوانَ، (11) حد، (12) بيحد، (13) وڏو بَحر، (14) جنهن جو ڪنارو نہ هجي- نہ ختم ٿيڻ وارو.

Scanned with CamScanner

ڪافي-21 (سُر پيبروي)

اَجهـو[1] آرياڻِـي[2] عَربـي، واهَــر[3] وِيـُر وِلهَن،[4]
معاف مَدايُون[5] ڪندين تون، آذَر[6] آهين اَڙِين.[7]

تو ڪئون سوا ٻيو ڪِينڪي، مون پانيان وَسِيلو،
ويچاريءَ جو واٽ تي، ٻيو هلي نا حِيلو،[8]
قرب ڪندين اڇي قادري،[9] شل ڏِسِين ناعَيبَن.

سِڪَ تنهنجي ۾ سائل[10] ڪيئي، درد ڪيا ديوانا،
مرد مُدامِي مائِل[11] تيڙا، محبت ۾ مستانا،
دَرَ تُنهنجي تي دادِلا، بيٺا رَتَ رَڙن.

بِرهَ بِشارَتَ[12] ڏي اِشارَتَ، هردم هوتَ اِڇي،
مون نماڻِيءَ نظر ڪر، مانجهِي مرد مَڇي،
تون اَپوجَهن آسرو، اَحۡمَدؔ مون عاصِن.[13]

قدم قدم تي قائم رک تون، گهوٽ نہ وجهجانءِ گهارِي،[14]
اِسمُ اِلاهِي عَينُ اندر ۾، قَلبُ ڪجانءِ جارِي،
”مُحمّدؔ“ جي سِڪَ پورِي ڪر تون، حامي آنۡ هِيڻَن.

---

(1) اوٽَ- پناهہ. (2) معزز. (3)مدد. (4) نڌڻڪن- سَڄَن- محتاجن. (5) گناهہ- بُرايون. (6) آذار- سهارو. (7)مصيبت ۾ ڦاٿل. (8) اَٽڪل (9) شيخ عبدالقادر جيلاني. بادشاهہ پير دستگير سان نسبت رکندڙ. (10)سُوالِي. (11) خواهش رکندڙ. (12) خوشخبري. (13)گناهگارن. (14) جُدائي.

Scanned with CamScanner

(سُر ڪوهياري) ڪافي-22

ڏَر داتا جي دَم دَم، عاشق ايلاهُون.[1]

ايندين مون اَپوڄهه ڏي، عربي ايڏاهُون.

پُڏِي پاڄهارا پاڄهه ڪر، ڏُکِيءَ جون دانهُون.

بيرنگيءَ کي بَر پِر، رهبر ڏَسِ راهُون.

ڪَستئُون[2] قربدار ٿي، ڪندين تون ڪاهُون.

"مُحمّد" جو مَذڪُورُ[3] هِي، پَڏي پئي پانهُون.

---

(1) دانهون- منٿون- آزيون. (2) جوش سان- ارادي سان. (3) بيان- ذڪر.

ڪافي-23 (سُر پَهاڙِي)

وارثُ وِلَهن[1] جو واهَر[2] والِي وفا وَسيلو،
هَر دو جَهان هردم، هادي حَقِيقُ[3] جِيلو.[4]

روزِ اَزل کان آهي، اِمداد عاجزن تي،
همراهه هر گَهڙِي آ، اِرشاد[5] عاشقن تي،
لُطف و ڪَرمُ لياقت، رهبر رضا[6] رَسِيلو.[7]

ديدار دلربا جو، معراج مَعنوِي آ،
اِسرار سِرُ[8] اِلاهِي، قائم قدم قَوِي[9] آ،
بالا بلند بقائِي،[10] اَحسَن[11] اَعليٰ اَصِيلو.[12]

---

(1) نِڌَڻڪَن- سَڃَن – بي سهارا، (2) مدد، (3) لائق، (4) بَهانو- تدبير، (5) نيڪ هدايت، رَهنُمائِي، (6)اجازت- خوشنُودِي، (7) رَسُ وارو- مٺو (8) راز، (9) سَگهو- طاقتور، (10) قائم رَهندڙ، (11) سُٺو- خوبصورت، (12) سُٺي اَصُل وارو- شريف.

Scanned with CamScanner

کعبو قُدسِي[13] قِبلو، قادر قديم قدرت،
هر حال ۾ هميشه، هَئي هَئي رُڳِي آحيرت،
جوشِي جَلالُ جَذبو، بيرنگ جو رَنگ رَنگِيلو.

اِبتدا[14] نه اُن جِي، نه انتها[15] به اَکٿر،
بيچُون[16] بيمثالِي، بَندو ناهين بَشر،[17]
ذات خود ظُهُورو، کُڙمُ[18] نه قَبِيلو.

اَحدَئُون[19] اَللّٰه مان ٿيو، اَنوارُ[20] عَينُ[21] اَحمَدُ،
مشهور مُلڪَ ماهِر، مَهندار[22] آ "مُحمّد"
پڳدارُ پيشوا[23] ٿيو، صاحب صفا سَبِيلو.[24]

---

(13) پاڪُ- نيڪُ، (14) شروعات، (15) پڇاڙِي- خاتمو، (16)جنهن جو مثال نه ڏئي سگهجي ته هُو ڪيئن آهي، (17) انسانُ، (18) ڪُٽُنبُ- خاندان، (19) وحدانيت مان- اڪيلائيءَ مان، (20) نُورَ جو جَمعُ آ- روشنيون- چَمَڪَ، (21) اَصُل وارو عمده، (22) اڳواڻ-رهبر، (23) اڳواڻ، (24)وسيلو پيدا ڪندڙ- تدبير ڪندڙ.

ڪافي -24

مَٺن سِهرا[1] ڳاوان سردار دا، مدني مير مختيار دا.

شان لَوْلاَكَ لَمَا خَلَقْتُ[2]، عالِي[3] عربي انوار[4] دا.

حُوران ملائڪ ڏيوَن مبارڪ، صاحب سِر سَنسار[5] دا.

گهوٽ مُحمّد تي اَنبياءَ چاڄِي، ڪاڄ[6] عجب ڪَلتار[7] دا.

"مُحمّد" مَنگتا[8] در مُدامِي،[9] مُحمّد هَي مَنٺار دا.

---

(1) ڳيچ – ڳيتَ. (2) رب پاڪ فرمايو ته "اي نبي ڪريم ﷺ جيڪڏهن تون نه هجين ها ته آئون هي جَهان نه خلقيان ها" (3) مٿاهون، مان وارو. (4) نُور جو جمع – نُوراني – روشنيءَ وارو. (5) دنيا. (6) شادي. (7)خالق، اُپائڻهار (8) منگتو-سوالي (9) سدائين

داستان: شانِ علي (عليه السلام)

(سُر لوڙائو)

ڪافي -25

علي گُل علي خود، اِسرارُ علي آ.
وارث وَلِي وَرُ، اَنوارُ علي آ.

بشري بهانو رکي آيو رهبر، ڪاٽيائين ڪفر کي هَڪَل ساڻ حيدر،
هٽي نعرو نادر، نروار علي آ.

حَلاجُ[1] حُسيني، آيو هار پائي، حَسَنُ مُجتَبائِي[2] قدم ڪُڏائي،
قَدح[3] سبز رنگي، سِينگار علي آ.

شَهادت سَعادت[4] سَخاوت شُجاعت[5]، لياقت لَطافَت[6] مُروَت[7] مُدامَت[8]،
عنايت شَفاعت،[9] شاهه هَسوار علي آ.

مُنڪِر مؤلا جو ڪڏهن ڪِينَ تَڳَندو، وِساميل وِسريل توڙي وائڙو وَڳندو،
ڪُوڙَن ڪمزورن تي، قهارُ علي آ.

مختيار مڙني مهندار علي آ، مالڪ "مُحمّدُ" منٺار علي آ،
ياوَر[10] يتيمن، سدا يار علي آ.

---

(1) منصور حَلاَج- جنهن اَنَاالُحقَ جو نعرو هنيو هو (2) مجتبيٰ معنيٰ چونڊيل- پنسديده- حضور پاڪ جو لقب- يعني حضور پاڪ سان نسبت رکندڙ (3) پيالو- جام، (4) نيڪي، (5) بهادري (6) نرمي، (7) اخلاق سان پيش اچڻ، (8) هميشگي- سدائين (9) چوٽڪارو ڏيارڻ (10) مددگار.

داستان: شانِ دستگير

ڪافي-26

(سُر پيلو)

شاهِ مِيرانُ ڏي سُڌِيران، [1] دلربا اي دستگيرَ
در سوالي ڪِينَ خالي، دائما تون دستگيرُ.

صاحب حُسن جمال جو، قائم قرب ڪمال جو
عاشقن احوال جو، ثابت سَمِيعٌ [2] آن بَصِيرُ. [3]

تون دادلو داورَ سَندو، پيارو آهين پَروَر سَندو
توتي قدم سَروَر سَندو، تُنهنجو قدم ڪُل تي قَدِيرُ [4].

بينَڪ ڪرين بغداد ۾، اعليٰ عجب اِرشاد ۾،
واصل ويران آباد ۾، بالا بِلاشَڪ بي نَظِيــرُ.

ڪيئي ثَناگَر سَير ۾، خاطر اوهان جي خَير ۾،
توڙي بُڏل ڪو غَير ۾، بانڍِي بندو عاجز اَسِيرُ. [5]

"مُحمّد" مدح تنهنجي ڪري، ساعت گهڙِي هڪ نا سَري،
تارِي تڳا تنهنجي تري، وَرنَہ [6] وَسِيعُ [7] واهر تون وِيرُ.

---

(1) هوشياري- سجاڳي- آڌَتُ (2) ٻڌندڙ (3) ڏسندڙ (4) قدرت رکندڙ- طاقت رکندڙ (5) گرفتار- ڦاٿل (گناهن ۾)، (6) سهڻو جوان، بهادر، طاقتور، (7) ڪشادو، خلاصو.

ڪافي- 27

(سُر ڪوهياري)

صوفي ٿِيس سپ سانگَ[1] سَٽي، سَچو سَيّد جو سِيرُ[2] ڏٺم،
وهم وجودي وافِـرُ[3] ويڙا، ڪُل پِيرَن جو پِيرُ ڏٺم.

درست آهي دارَينَ[4] ۾ داتا، اعليٰ عَينُ اَڪسِيرُ[5] ڏٺم،
علم عقل جي پاڙَ پَٽيائين، عشق سندو مان اَمِيرُ ڏٺم.

نازڪ نِينهَن ۾ نادر نيهي، ناز پريو نَظِيرُ[6] ڏٺم،
واصُل بِاللهُ[7] وحدت اندر، واهَر وَسِيلو وِيرُ[8] ڏٺم.

ساقي سرور ثابت سيني، ساجَن ساهَ سُڌِيرُ[9] ڏٺم،
مُحڪَم ماهر مرشد مولا، مُحبُ ماهُ[10] مُنِيرُ[11] ڏٺم.

حد بيدار[12] جيلاني جابِر، قائم قرب قَدِيرُ[13] ڏٺم،
پولَ پچي ويا بيشڪ بَرحق، "مُحمّد" مرد فَقِيرُ ڏٺم.

---

(1) ٻَهُروپَ- نمونا، (2) پاڪائي (3) گهٽا، (4) ٻِئِي جَهانَ، (5) ڪيميا- اثر رکندڙ دوا، (6) مثال- جهڙو (7) الله سان مليل، (8) بهادر، (9) هوشيار- هوشياري ڏيندڙ- آٿت ڏيندڙ، (10) چنڊ، (11) روشن، (12)سجاڳ- هوشيار، (13) طاقتور- قدرت رکندڙ.

Scanned with CamScanner

ڏَمالِ قلندر

ڪافي-28 (سُر پيلو)

مَست و مَستُ قلندر لعل چوان، حاصل حال حُسيني خيال چوان.

مؤج مستيءَ ۾ تا ملنگَ مَچن، هٽي نعرا نينهن جا نانگا نَچن،
لڪين در تنهنجي تي ڇاڇِي اَچن، شوق شاديءَ جو هَر سال چوان.

تنهنجي عشق جي آتش بازي آ، آهي رنج نہ هرڪو راضي آ،
واهُ پَتربَل برهہ جي بازِي آ، قصو قرب وارو ڪمالُ چوان.

وَقتِ مينديِءَ جي معراج ڏسو، ڪانڊِيا[1] ڪُل ئِي اچي ڪاڄَ ڏسو،
پيرِن[2] پَر ٿِي جو باڄُ[3] ڏسو، دائم درد وارو ڏَمالُ چوان.

اَللّٰهَ اَحُمَد جو هٿ اٿئي، بيچُون بَحر بَندوبَست اٿئي،
حُسين حَسن اَلست اٿئي، مُرشدَ مؤلا عليءَ جو ٻالُ چوان.

عرضدارن عرض پيش پرين، مرضدارن مرض ميٽِ پرين،
قرضدارن قرض ڪاٽِ پرين، معاف "مُحمّد" مُونجهہَ مَلالُ[4] چوان.

---

(1) دعوتي- ڪوئِيل، (2) نَغارَن، (3) واڄو وَڄِتِ، (4) ڏ ک-ڳُتي.

داستان: شانِ مُرشد

ڪافي-29

(سُر جوڳ)

جانب جي جَمال[1] جو، جِنسارُ[2] جُوبَجُو[3]
حامِي،[4] هَردو جَهان ۾، هُبڪارُ[5] هُوبَهُو.

وِتِي نہ هڪڙو وارُ آ، سُونهن پَريو سردارُ آ،
سَروَرِي سالارُ آ، مَهندارُ[6] مُوبَمُو.[7]

منجهہ وُجُودَ ويهاريان تو، پلپل پرين پيهاريان[8] تو،
راتيون ڏِينهان نهاريان تو، سِينگارُ سُوبَسُو.[9]

ٻولي اِهائي ٻوليان تو، راز اِلاهِي کوليان تو،
ڳَلِي ڳَلِي ۾ ڳوليان تو، ڪَلتارُ[10] ڪُوبَڪُو.[11]

وَصفَ واڪاڻِ وِردُ آ، دَم دَم ديهِي درد آ،
مرشد مَهدِي مرد آ، خُنڪارُ[12] خُوبَخُو.[13]

"مُحمّدُ" ۾ موجود آ، صداقت[14] سجود آ،
مَعنيٰ ۾ موجود آ، ديدارُ دُوبَدُو.[15]

---

(1) حُسن، (2) سِينگارُ- ٺاهہ ٺوهَ، (3) هَرهَنڌ، (4) مددگار، (5) خوشبُوءِ (6) اڳواڻ – رهبر، (8) مڪمل- وارَ وارَ سان، (8) اندر ۾ ويهاريان، (9) هر طرف، (10) خالق- اُپائڻهارُ، (11) ڳَليءِ ڳَلِيءَ، (12) ٺَڏاڻِ، (13)سُٺِي خصلت وارو، (14) سَچائِي، (15) مُنهَن سامهون- روبرو.

ڪافي - 30

(سُر بَنسُ)

يا سَرورِي شاهُ تون، مرشدا ماهُ [1] تون، هيٺن همراهُ تون، ڪر مِهر
دوجهَان سردار آن، اي مِنا مهندار[2] آن، غمگِينَ جو غمخُوار آن، غَورُ ڪر

تنهنجي هِجر ۾ وِيتو باڏايان، دل جي دل ۾ ڪنهن کي ٻُڌايان،
پلپل اِهي پُورَ پَهَ تو پَچايان، ڏڪڙا سِيئي نيهِي[3] نِبايان،
هن منهنجي حال جي، قِيل و مَقال[4] جي، اندروني احوال جِي، خاوند[5] خبر

دانهن ڪري دلبر مري ويندس، سئو پيرا سِرڙو قربان ڪندس،
جَهلي ڪنهن جي مان ڪِينَ جَهلبُس، هيڪَلُ[6] هسوار تي، هيجُئون[7] هَلندس،
نيزي نيشان تي، جُنگ جوان تي، پِڙ ۾ پهلوان تي، زورِي زبَر[8]

سَڌڙيا ڪيئي سَنبِريا اچن، ڏسي داٻ دهشت موتيا وڃن،
نِسَنگ[9] نانگا ناتَ نَچن، پتنگ پروانا پاڪ پَچن،
ڪَلَ ڪَنهِين نا ڏين، وجي مَچ مَرن، ڪُوري منجهه ٻَرن، سَربَسر

پنهنجي ڏِيلِ[10] ۾ پيا ٻارِن ڏِيئو، لوڪَئُون لِڪي پائن تا لِيئو[11]
خيال خدائي رکن ڪيئو[12] حق سان هڪ تي نہ پائنُ ٻيو،
قائم اِنهيءَ قول تي، ٻَهڳڻ[13] اِنهيءَ ٻول تي، ڳاٺو[14] اِنهيءَ ڳولَ[15] تي، "مُحمّد" مگر

---

(1) چند، (2) اڳواڻ- رهبر، (3) عاشق (4) ڳالهه ٻولهه، (5) مڙس- مالڪ (6) اڪيلو (7) شوق سان، (8)زبردست- طاقتور، (9) ظاهر (10) بدن، (11) جهاتي، (12) خُماريل- خوش (13) سياڻو (14) ڳڻ رکندڙ- خيال رکندڙ، (15) تلاش- ڳولا.

(سُرڪوهياري) ڪافي - 31

ڏکَ ڏولائي جا ڏينهن، ڪامِل ڪُل تہ ڪَٽي ڇڏيا.

عاشقن کي آسُودگِي،[1] رِندَن راتيون ڏينهن.

بانڪا[2] بِرهہَ بَهارِيا، نانگا نادر نِينهَن.

جوڳِي پنهنجي جُوءِ[3] ۾، شورِيا[4] وَتن شِينهَن.

”مُحمّد“ مرشد جا وَسن، مٿان محبت مِينهَن.

---

(1) راحت، آرام، چَينُ. (2) بهادر. (3) علائقو (4) مَچريل- مَستُ.

ڪافي - 32 (سُر تلنگ)

هٽي جوڳي ويو جاتان،[1] اندر ۾ اوڙَ[2] اُلفت جي،
محويت ميخ مقرر ڪيائين، ڪُنجي ڪاتيائين ڪُلفت جي.

الستي راز رهبر جو، رهان طالب تَصور جو،
ڪيائين واقف ساري سِرَ جو، نانهين ڪا ڪاڻِ ڪثرت جي.

زُهد تقويٰ تَرڪ ڪـئي سي، هُنر حِـرفَـت هتئون وئـي سي،
پَـچَر پِـرَ جـي پَـلـئِ پئي سي، سـدا وائـي آ وحــدت جي.

حُسن حيرت حيراني آ، نينهن وارن نيشاني آ،
صَحِي صورت سُبحانِي آ، ڪُلي آ عَينَ[3] عبرت جي.

بيراڳن جانِ بيوس آهيان، لاڳاپا لوڪَ جا لاهيان،
”مُحمّد“ تن جي تَڏي ڪاهيان، وُڙهِي آ قَلمُ قدرت جي.

---

(1) هَر ڪيڙڻ واري جاتَ، (2) ڪيڙيل هرجي لائين، (3) اک.

Scanned with CamScanner

ڪافي - 33 (سُر پيپروي)

دامَن لڳِڙِي آهيان، ننگ نماڻيءَ جو پالِ.

دلبر نا دَمُ ڏار ٿي، جانب مون سان جالِ.[1]

آقا اوجهڙ راهَ ڪئون، سائين پاڻَ سَنيالِ.

معلوم توکي آهي مڙيئي، ڳُجهَ اندر جي ڳالهہ.

بِرهُ سدا بَرحال[2] ڪر، بيحد بي تہ مثالِ.

”مُحمّد“ ڪي پِير مُغان، ساڻ ٻَلائي ٻالِ.

---

(1) گڏ گُذارِ (2) حال تي قائم

Scanned with CamScanner

ڪافي -34 (سُر ڪسوري)

مشتاقان نُون مهر ڪرين، ڳِڻ تُساڏي ڳُتيان[1] مَئن.

پِرت مَنجهارئون پارَس پاوين، پير تيڏي دِي جُتيان مَئن،

مُئي دل نُون يار جاڳاوِين، سَنجهي ڪَنون چا سُتيان مَئن.

روز ازل ڪنون سهٽا سائين، دَر تيڏي دِي ڪُتِيان مَئن.

دم دم دي وچ داتا سائين، رمز تُساڏي رُتيان[2] مَئن.

"مُحمّد" نال نہ ماڻُ[3] ڪرين، جهوڪَ[4] تُساڏي جَهتِيان[5] مَئن.

---

(1) ڳَنديل- جُڙيل، (2) رُڌَل آهيان- مشغول آهيان، (3) ناز- نخرو (4) بيٺڪ، ويهڻ جي جاءِ - هيٺاهين زمين- اُٺن جي ويهڻ جي جاءِ، (5) جَهتِ- ننڍڙين ڪنڍين يا ڄارين جو ڳتل جُهڳٽو- "جهوڪ تُسادي جَهتِيان مئن" = معنيٰ: مان توهان جي اُٺن جي ويهڻ واري جاءِ تي ڄارين جو جهڳٽو آهيان.

Scanned with CamScanner

ڪافي-35 (سُر بلاولي)

مَئن هادي دي نال وي، هادي ميڏي نال وي.

رِندان والِي عجائب چالِي، مست موالي ڪَڏهان نہ خالِي،
حاصل حال حقيقت والِي، بِره ڪِيتِي بَحال وي.

سالم سَجدا پولا پَجدا، گاجا[1] گَجدا[2] روح نہ رَجدا،[3]
واه وجودي واڃا وَڄدا، دائم درد دَمال وي.

رَڱين رِيهان راتيان ڏينهان، ڪُوڪان ڪِيهان چُٺاتيان[4] چِيهان،[5]
بيوس باتيان وِيهان ٽِيهان، جذبي دار جَلال وي.

اعليٰ اؤجان فالم فوجان، پرتئون پؤجان مُول نہ مُڙجان،
"مُحمّدن" مام محبت موجان، ڪِيتَس قرب ڪمال وي.

---

(1) ڪڪرن جي گجگوڙ، (2) گوڙ ٿئي ٿي، (3) يَرجي- خوشي پوري ٿئي، (4) باهہ جون چُوچڙيون- سَنهي ٻرندڙ ڪاٺي، (5) وَڍَ، زخم - دانهن- رڙيون.

Scanned with CamScanner

ڪافي- 36 (سُر جوڳ)

سَتگُر ميرا دين دَيال،[1] پڇي پير نہ ڏَرتا هُون.

سَتگُر سامِي. پيند بتايا، رنگ اُنهين عجب وِڪايا،
هَٽِ ڳيا سڀ جَنجال، شُڪر اِلاهي ڪَرتا هُون.

علم عقل دِي جاءِ نہ ڪائِي، بِرهہ اَسان نُون بات سُنائِي،
ڪَيفي ڪَيف ڪَلال، مام اِنهِين وچ مَرتا هُون.

”مُحمّد“ اَيسا مذهب کِيا، ڪَب سُنِي هَئي ڪَب شِيعا،
هر جاءِ ويکا حُسن ڪمال، رنگ اِنهِين وچ رَهتا هُون.

---

(1) دَيالوُ- سَخِي – رحمدل.

(سُر ويهاڳُ) ڪافي- 37

هِيٽن جا همراهَ، ڪر مدد تون مرشد سائين.

درد ڏُکايا ڏُونهان دم دم، پَيَڙ پَڙڪي باهِ.

اڃي اُليلَ [1] اندر ۾ پِيڙا، ٿَڌي نڪري آهَ.

سبقَ سور جا ڪِينَ وساريان، سي سِيباٽا[2] ساهَ.

هتئون هلندس ڪِينَ مُڙندس، ڪندس ڪاهو ڪاهَ.

مَڄ مدامي ڪِينَ اُجهامي، عشق سندو آڙاهُ.[3]

"مُحمّد" سان ڪئي مِهر يَلائِي، هادي شَهنشاهَ.

---

(1) اُڪِيرَ- محبت جي ڪشش- ڇڪَ (2) وڻيا- پسند آيا. (3) باھ جو وڏو مَچُ.

ڪافي -38 (سُر ڪوهياري)

حق هادي همراهه ٿيو راهه مِڙئي ٿيا رَدُ ميان،

پيالو پياريائين پرت سان، مست مَيخاني مَدُ[1] ميان،

جُنبش[2] ساري جان ۾، ذوق جو ٿيڙو زَدُ[3] ميان،

ڪونَہ ٻَڌي تو ڪڏهن، ڪوهيارل سان قَدُ[4] ميان،

"مُحمّد" ڪي ميثاق ڪئون، يار ڏنو آ يَدُ[5] ميان،

---

(1) شراب، (2) جُرڦُر- هلچل، (3) چوٽَ- نشانو (4) قَدُ ٻَڌڻ= هوڏ ڪرڻ، ضد ڪرڻ، (5) هَٿُ

Scanned with CamScanner

ڪافي-39

(سُر پيرُو)

اک ڏيکارِيَئِہ اوچتو، اکڙي کُلِي وئي،
رَسمَ رِيتِ رِياءَ جي، بازِي ٻَلِي وئي.

حُسن واري هاڪَ[1] جي، هولِي هُلِي[2] وئي،
وڻ ٽڻ کي واسُ آيو، واءُ گُهلِي[3] وئي.

چاتِيءَ اندر چوھَ[4] مئون، چولي چُلِي[5] وئي،
ويراني آباد ڪيائين، ڪاھِڙي ڪُلِي[6] وئي.

اَصُلَئُون روز ازل کان، ٻولِي ٻُلِي وئي،
سِڪَ سچي سردار جي، جهولِي جُهلِي وئي.

رهبر واري راز سان، روڳِي[7] رُلِي وئي،
"مُحمّد" مُغان چاڻ سان، بيچاڻِي[8] چُلِي[9] وئي.

---

(1) مشهوري، (2) پکڙجِي- مشهور ٿي، (3) لڳِي – مِلِي، (4) تيزيءَ سان، (5) ڪنارن تان اُٿلِي پئي، (6)سيئي، (7) بيمار- بيماري- اندر جي خرابي، (8) لاعلمي، (9) هلي وئي

Scanned with CamScanner

ڪافي-40 (سُر پيرُو)

هادي آ منهنجو حالُ، قالُ[1] مڙوئي ڪوتَهُ[2] تيڙو.

هَرجا تي آ حاضر ناظر، جانيءَ جو تہ جمالُ،
قرب قديمي قائم ڪَيَڙو.

شورَ مَنجهئون شهباز تي آيو، جذبي دار[3] جَلالُ[4]،
جوشَ جَلايو سارو جِيئڙو.

وَجد وجودِي واجب والي، واحد وَصل وِصالُ،
رڳَ رڳَ ۾ آ راضي رَهِيَڙو.

سُرڪَ ڏي ٿو ساقي ساغر، ڪَيفِي[5] ڪَيف[6] ڪَلالُ[7]،
نِينهَن نشي تنهنجي نِيَڙو.

"مُحمّد" جو آ مهدي مؤلا، هردم حُسن ڪمالُ،
پيچ پريمي جنهن سان پيِڙو.

---

(1) ڳالهہ ٻولهہ، (2) گهَٽِ، (3) جوشيلو (4) رعب- وڏائي —بزرگيِ، (5) نشي وارو- خُماريل، (6) نشو- خُمار، (7) شراب ٺاهيندڙ ۽ وڪڻندڙ- ساقي، اصطلاحًا- مرشد.

ڪافي-41

(سُر ڏَناسِرِي)

شاهہ شهيد تون شير هادي، معاف ڪراءِ مشڪل منهنجي.

هر درد جي دوا آهين داتا، ڪَل[1] لهي ٻيو ڪير هادي،

عرش فرش تي طَبلُ توحيدي، پئي وڄي تي پيرِ[2] هادي.

پائي آيس پاند ٻِر مُون، معاف ڪراءِ مَندَ[3] ميرَ[4] هادي.

ڇُميان چشمان[5] چاهہ منجهارئون، سِرَ ڪان وٺي پئي پير هادي.

"مُحمّد" گدا آهي دَرَ اوهان جو عشق جا بَخشو اَٽيرَ[6] هادي.

---

(1) خبر- سُڌِ، (2) وڏو نغارو (3) مَندائي- بُرائي، (4) ميراڻ- خرابي، (5) اکين سان، (6) سُٽَ جا ويڙها يا ڍيريون (اصطلاحًا- گهڻائِي)

ڪافي-42

(سُر پِيلو)

چاهي اَڳيئون منهنجي پِيرُ، ماڪِي مِصرِي کَنڊ ۽ کِيرُ.

جاني هٽي ويو جان ۾، تَن مَن تِڪا تِيرَ.

کَپي ڪوري وَڍي چِچِري، چاهئون ڏنائين چِيرَ.

بَس روئڻ ڪان ڪِينَ اچي ٿي، نيٽن وَهايان نِيرَ[1]

آهي اَصُل ڪان آسري، واهِي[2] وارِثَ[3] وِيرَ[4]

"مُحمّد" ڪي مِيثاق ڪان، سَچي ٿپائِي سِيرَ.

---

(1) پاڻي- ڳوڙها. (2) واهَر ڪندڙ- سنڀال ڪندڙ. (3) سنڀاليندڙ. (4) بهادُر.

ڪافي-43 (سُر پيرُو)

منهنجو مالڪ تون، تو بنا ٻِي واهَ نہ ڪائِي.

ٻيا سڀ وارِيَم[1] واهَر وَسيلا، راهَ جو رهبر تون.

هِيڻَن تي هَٿڙا رکين ٿو، درد جو دارُون[2] تون.

عَيبن ڏي ڏِسُ ڪِينڪِي سائين، ميرا ڌوئندين تون.

حُجتَ منهنجي تو سان ناهين، ڪَرم ڪندين اڇي تون.

دَمَ قَدمَ تي دائم دلبَر، قائم رکندين تون.

"مُحمّد" تُنهنجو، ناهين ٻي جو، هِتِ هُتِ حامِي[3] تون.

---

(1) ڇڏي ڏنم، (2) دوا، (3) حمايت ڪُندڙ، مددگار

Scanned with CamScanner

(سُر جوڳُ)

ڪافي-44

آهيان اَبوجهه[1] عاجز،[2] هيٺو آ حال منهنجو،
ڳَنديُون پيو ڳَنڍيندين، ناهين ڇِنَڻُ شانُ تُنهنجو،

عيبن ڍڪي نہ ڏِسُ تون، گوليءَ[3] ساڻ ڳَسُ تون،
رهبر اچي رَسُ تون، وارثُ وَصِي[4] تون منهنجو،

لڳِسِ تنهنجي لاري،[5] پَئِي آهيان پَناري،[6]
ڇڏج نا وساري، تو دَرِ سوال منهنجو،

ڪيو فراق فاني، جُنبش لڳي آ جاني،
پَسان پاڪُ پيشاني، جَلوو جَمالُ تنهنجو،

"مُحمّد" تنهنجو مَداحِي،[7] سَيّدَ سَدا سپاهِي،
گاهڻ[8] سندو آ گاهِي،[9] هردم خيال تنهنجو،

---

(1) بي سَمجهُہ، (2) مجبور، (3) ٻانهِيءَ، (4) وَصيت ڪَيل- وارث، (5) پيار محبت- آسري، (6) پَناهہ ۾، (7) تعريف ڪندڙ، (8) گاهہ ڪندڙن- يعني نوڪَرن، (9) گاهہ ڪندڙ- نوڪر- غلام.

ڪافي-45

(سُر آسا)

هـادي شاهَنشاهُ آهين، مُـنَورُ[1] مِـيرُ مَـلاحُ آهين.

وارثُ وِيرُ ولايت تون، سالڪ ساقي سَخاوت تون،
اعليٰ عشق اَمانت تون، بيواهَن بادشاهُ آهين.

خواهش خوشي غم تون، ماسُ هڏو چَمُ تون،
دُولَهُ[2] دَرازُ[3] دَمُ تون، سيني ساهُ پَساهُ آهين.

قادر قرب ڪَرِيم تون، رازق راز رحيم تون،
اَفضل[4] عَزمُ[5] عظيم تون، بيشڪ بَقا بِاللهُ[6] آهين.

ثابت سَمِيعُ[7] بَصِيرُ[8] تون، "ڪُلِّ شَيءٍ قَدِيرُ"[9] تون،
فاقو فَقر فقير تون، اَزلِي "اِلاَّالله"[10] آهين.

معنيٰ ۾ مُختيار تون، صاحب سِرُ سردار تون،
"مُحمّد" جو مهندار[11] تون، جَذَبُ[12] جَلالُ اللهُ[13] آهين.

---

(1) روشن، (2) گهوٽ- سخي، (3) ڊگهو- پُهچ وارو، (4) بزرگ- بَرتَر، (5) ارادو، (6) الله جي ذات سان باقي- الله سان مليل، (7) ٻُڌندڙ، (8) ڏسندڙ، (9) "هر شيءِ تي قدرت (طاقت) رکندڙ"، (10) سواءِ الله جي- پر آهي الله (الله جِي اثبات ڪرڻ) (11) اڳواڻ- رهبر، (12) ڪشش-ڇڪَ، (13) اَلله جِي بُزرگي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-46 (سُر تِلنگ)

هادي منهنجي حال جو، فائِقُ[1] فَيضَ رَسانُ،[2]

ڪِينَ ڇڏيندو ڪڏهين، جُنگ[3] جِيلانِي جُوانُ.

دائم داتا دَردَن جو، دارُون[4] آ دَرمانُ،[5]

وارث وسيلو آ وِلهَن[6] جو، حامي هَر دو جَهانُ.

ويٺو آهي وُجود ۾، مَلهائي مَئيخانُ.

عاشق اَزلِي عشق ۾، "مُحمّد" آ مَستانُ.

---

(1) اعليٰ- مٿاهون، (2) فَيضَ رَسائيندڙ- فائدو رسائيندڙ، (3) وڏو- بهادر (4) دوا، (5) علاج، (6)ڪمزورن- بي سَهارَن

ڪافي-47 (سُر ڪوهياري)

سَيّد تُنهنجي سارَ اَٿم، پلپل پِرين پُڪارَ اَٿم.

دَم دَم دلبر ڪِينَ ٿو وسرين، سيني ساهَ سَنيارَ[1] اَٿم.

"فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ"[2]، گويا اِها گُفتارَ اَٿم.

اصل روز اَلستَ کان، لُونءَ لُونءَ[3] ۾ لَنوارَ[4] اَٿم.

راتيون ڏِينهان روح ۾، پِرت واري پچارَ اَٿم.

"مُحمّد" مَخفِي موُج ۾، معنيٰ مينگهه مَلهارَ اَٿم.

---

(1) يادگيري. (2) اللهﷻ فرمائي ٿو ته: "تون ياد ڪر مون کي ته آئون ياد ڪريان توکي". (3) وارَ وارَ. (4) ٻولي

ڪافي-48 (سُر پُوريا)

گُم ٿيو غَيرَ خيال، حال حَقِيقِي عَينُ عنايَتَ.

پيچ پِريمِي پارَس پيِرَو، حَرفُ حقيقي حاصل ٿِيڙو،
اَحديَتَ اَحوالُ، هِردي هادي ڪئي هدايَتَ.

گُفتگو گِيانُ[1] گُرُون[2] جو گُونِي[3]، بيرنگ بالا[4] باتِ بيچُونِي،[5]
جوشِي جَذبَ جَلالُ، شاهِي شَوقَ جي آهي شَفاعَتَ.[6]

ٿي پُوڄارِي پابَند پِرَ[7] جو، ثابت سؤدو آهي سِرَ جو،
دائم[8] ديهِي[9] دَلالُ،[10] قائم ڪري ڪَيفِي[11] ڪِفايَتَ.[12]

صاف صفا صَحِي آ صُورَتَ، "مُحمّد" مَعنيٰ موهَن[13] مُورَتَ،[14]
هَرجا حُسن ڪَمالُ، حامِي[15] هَردوجهانُ حِمايَتَ.[16]

---

(1) روحاني علم، لدني علم، (2) گُروءَ- مُرشدَ، (3) رنگ وارو- ڏَنگ وارو، (4) مٿاهون، (5) جنهن جي خبر نہ پوي تہ ڪيئن آهي، (6)گناهن جي معافيءَ لاءِ سفارش- چوٽڪارو، (7) پِرينءَ- مَحبُوبَ، (8) سدائين- هميشہ، (9) جسم، (10) علامت- اُهڃاڻ- ثابتي، (11) متوالِي- نشي واري، (12) ڪافي ٿيڻ- ضامن ٿيڻ، (13) حَسِينُ، (14) صورت-بُتُ، (15) مددگار، (16) مدد- حفاظت- طرفدارِي.

ڪافي-49 (سُر آسا)

هِتِ ڪيئن آئين سُهٹا سائين، پارِڙ [1] پَهري پوش.

جهاتيءَ ۾ جَهلڪارُ پَسائِڻ، حَيرانيءَ ۾ هوش.

"مَنْ رَآنِيْ فَقَدْ رَاءَ الْحَقُ"،[2] گُفتي[3] ۾ آ گوش.[4]

پيالو ڏي تون دِلڻُون دلبَر، رَهان نوشان نوش.[5]

پيئڻُ سان پَيماني[6] پُر ٿيان، جِيءَ ۾ جاڳي جوش.

"مُحمّد" سان محبوب تون، رَهُ دوست دوشان دوش.[7]

---

(1) اڇو شيلاني موتي. (2) "جنهن مون کي ڏٺو تنهن سچ پچ حق کي ڏٺو". (3) ٻولَ- چوڻيءَ. (4) ڪَنَ.
(5)پرپور طريقي سان پيئَلَ. (6) شراب جي ماپي- جامَ. (7) ڪُلهو ڪُلهي سان ملائي.

داستان: سَسئِي پُنهُون

ڪافي-50 (سُر ڪوهياري)

بيراڳڻ پنيورَ ۾، وَتان ويڳاڻِي.[1]
نند نياڳيءَ نِهوڙيو،[2] نِـڌَر[3] نماڻِي،
ڪاهِينديَس ڪيچ ڏي، چاڙِي سُجاڻِي.
وَهائينديَس ويساهَ سان، پنبڻَن مَئُون پاڻي.
بِرهمَڻ بلوچ جي، سُورَن ڪئي ساڻِي.[4]
”مُحمّد“ اِنهيءَ پنڌ جِي، ناهين ڪا پُڄاڻِي.

(1) اُداس، (2) ناس ڪيو، (3) بي پُهچ- بي سهارا، (4) صفا ٿَڪل، صفا ڪمزور.

ڪافي-51 (سُر ڪوهيارِي)

ڪوهيارَل سان ڪَم آهي منهنجو اديون.

رهيو روز ازل ڪان، دوستيءَ وارو دَمُ.

جَتن مون سان جَارَ[1] ڪَئِي، گوندَر ڏئي ويا غَمُ.

پنيورئون بيزار ٿي، راهَ وٺي تون رَمُ.[2]

گهوريان جان جَتَن تئون، ماسُ، هَڏو ۽ چَمُ.

"مُحمّد" جِي محبوب لَئِ، طلب نہ ٿي آ تَمُ.[3]

---

(1) جارَ= ظلم – بي واجبي، (2) هَلُ، (3) تَمُ = تمام - ختم.

ڪافي-52 (سُر ڪوهياري)

ڪافَ ڪَشالا ڪَٽِجي ويا ڪُل، پُنهون پَڪي[1] پيهِي[2] آيو آيو.

سانڻ ويساهَ جي وَرَ ڪي ووڙِيُم،[3] ٿِيَڙو پنڌ سَجايو سَجايو.

قُربئون ڪاهہ ڪري سائين ڪوهيارَلَ، پيچ پريت جو پايو پايو.

ٻانيڻِ ٻاروچَلُ ٻہ نہ ڀانيو، هِڪو هِڪُ هُلايو هُلايو[4]

"مُحمّد" ڪي مَهدِيءَ مهر مَنجهارؤن، هاديءَ رنگ رَسايو رَسايو.

---

(1) جهُوپڙي- گهَر. (2) اندر اچڻ- اوچتو اچڻ (3) ڳوليم. (4) مشهور ڪيو.

Scanned with CamScanner

ڪافي-53 (سُر ڪوهياري)

مون کي ڪَلَ[1] نہ ڪا، ڪوهيارل ڪيچ وڃڻ جِي.

هلڻ ويل هوتن ڪئي، هِيٺيءَ هَڪَل نہ ڪا.

اديون عشق وارن رِيءَ، جهاڳي جبل نہ ڪا.

قَتيل ڪي تہ فراق ۾، جهورِي[2] جَهلَ نہ ڪا.

سِڪَ وارن کي سَرتيون، ملڻ منزل نہ ڪا.

"مُحمّد" ٻاروچل جي، شوخِي[3] شلَ نہ ڪا.

---

(1) خبر، (2) ڳڻتي- پريشاني- سِڪَ، (3) تيزي- شرارت

Scanned with CamScanner

ڪافي-54 (سُر ڪوهياري)

ڪيچي سُڻندا ڪڏهن، ٻانيڻ[1] جي ٻولي،
ووڙيندي مون شل ڏسان، تَڪَر مَٿئون ٽولي.
راتيون ڏينهان روح ۾، هَئي هَئي جي هولي،
دائم درد هِجر[2] ۾، چاڪُ[3] ڪَيَم چولي،
جان جُسو[4] جانيءَ تَئون، گهولڻ[5] ڪيان گهولي،
”مُحمّد“ محبوبن جي، گولن جِي گولي.[6]

---

(1) سَسئيءَ جي اصل ذات، (2) ڏک- جدائي، (3) ڦاڙڻ- ڦاڙي، (4) بدن- جسم، (5) گهورَڻ- قربان ڪرڻ- صدقو ڪرڻ، (6) ٻانهِي- ڪَنِيزَ

ڪافي-55 (سُر ڪوهياري)

ٻَڌَوَ ڪا ٻاروچَن ۾، پورِهيَتِ جِي مِ[1] پَچارَ.

"فَاذْكُرُونِيْ اَذْكُرْكُمْ"، دَمَ نه تيندِسِ ڌارِ.

سُتِي سيجَ پلنگ تئون، جاڳائِي ڪنهن جارَ.[2]

سِڪَ اوهان جِيءَ سَسُئِي، ساڙِيا سڀ سِينگارَ.

راتيون ڏينهان روح ۾، تِڪِي طلبَ تَنوارَ.

"مُحمّد" سان جيڪي ڪيائون، پاڙيندا[3] اِقرارَ.

---

(1) ٻه- ٻُڌ، (2) جوشَ جذبي- ڳُٺتيءَ، (3) نبائيندا- پورا ڪندا.

ڪافي-56 (سُر ڪوهياري)

مون نہ نماڻيءَ نصيب ٿيو، روئڻ ۽ راڙو،

ڦري دل فقير ويو، ڪري ڏوهڻ سان ڏاڙو،

رڱن ۾ ريهاڻ پيو، ساهَ اندر ساڙو،

اديون روز اَلست ڪئون، قربَ سندو ڪاڙهو

دَم دَم دردوَندِيءَ جو، پرِيَن سان پاڙو،

"مُحمّد" جو محبوبَ تون، ڪر چِڪَڻ[1] مان چاڙهو

---

(1) چِڪَڻ= گَپَ- ڏَٻڻ

ڪافي-57

(سُر تلنگ)

جَئندي[1] جانڻ[2] سانڍ، سورن جو مان سانٽ سَمايو.

عشق سَندِي اَويڙ[3] ۾، آٽي قاسايم پاڻ.
شانُ شَرَفُ مان سڀ وڃايو.

اصل هُيس مان ٻانيياڻي،[4] هاڻي تيس ڪَتياڻ،[5]
دَستَئون[6] ڌوٻِيءَ دامن لايو.

"مُحمّد" سان اڃي مِلُ تون جاني، چام پُنهون ڪر ڇاڻُ،
تورِيءَ سارو جسم جلايو.

(1) ڄَمندي، (2) جمڻ، (3) سختي، وَڪڙ، ڦيرو (4) سَٿئي اصل ۾ ٻانيڻ خاندان جي هئي، (5) درياءَ ۾ لُڙهي اچي ڪِتيءَ کي ملي تہ ڪتياڻي سڏجڻ لڳي، (6) هٿ سان.

ڪافي -58 (سُر پيروي)

پِرين تنهنجي پَسڻ لَئه، وِندُرَ سڄي مان ووڙِيان
سڀ لاڳاپا لوڪَ جا، ٿَڪي[1] ڀَرئين سان ٽوڙيان.
نِسَنگ[2] تُنهنجي نينهن ۾، پنهنجو پاڻ پَتوڙيان.
ڇڏي شهر بازاريون، جَبلن جايون جوڙيان.
وِڪَ نه وِهَندسِ هڪڙي، لِڪيو لَعلڻ لوڙيان.
"مُحمّد" تنهنجي ميلاپ ڪئون، مُورَئون[3] مُنهَن نه موڙيان.

---

(1) جوش، اُڌمو- ٿَڪو (2) ظاهر (3) اَصلئون، توڙئون- بِلڪل

ڪافي-59 (سُر جَهنگلو)

سيجَ پلنگَ سب ساڙي، ڪيجَ ڏٽِن ڏي ڪَهَندِس

ساهه سِڪي ٿو سرتيون، دوست پرينءَ لَءِ دَم دَم،
لوڪ ساري جا طَعنا، ساهه متي مُون سَهندِس.

اَصل هُيَس اَربيلِي،(1) ڪِيَس(2) قلمَ هِي ڪَيڙو،
ويچارِي وارث ڏي، هيڪَلڙِي ٿِي هَلندِس.

برهه ڏني بيماري، روز اَلستِي اديون،
پُور پون تا پلپل، راتيون ڏينهان روئندِس.

"مُحمّد" سان شَل ميلو، محبوبن جو ٿيندو،
آڏو عَجِيبَن جي اڳيئون، پاندُ ڳِچِي ڳَل پائيندِس.

---

(1) البيلِي – لاڏِلي (2) ظلم - قهر.

Scanned with CamScanner

ڪافي-60 (سُر پٽ پچري)

پنهنجي پُنهل پَسَڻ لئہ جي جاڳنديون،
اُهي دُرسُ دارين ۾ عيد ڪنديون.

ڪَوڙين قرب ڪوهيارل ڳائيندس، سڀ سَرتِن کي مان سُڻائيندس،
نازڪ ناتو نينهن نيائيندس، ڪِينَ وسرن مون ڪان بِرهَ بَنديون.[1]

سڪ سيني ۾ سدائين اَٿم، توکئون جانبَ ڪِينَ جدائي اَٿم،
توڙي قِربَل ساري خُدائي اَٿم، مُنيُون محبت ۾ سي نا مُڙنديون.

پينر شهر پنيور ۾ بيهڻ، ڪاڻ پيئڻ سڀ وِهُ ٽيو ويهڻ،
روهَ جبل ڏي راهِي ٿِيوَڻ، پرت بنا ڪيئن پهچنديون.

جيڪي قول ڪيچين جا ياد رکن، تَنهنجا ٻولَ ٻَئِي هِتِ هُتِ تا پُڙَن،[2]
"مُحمّد" مؤج مُدامِي مُحبَ مِلن، اُهي مُنُهِنَ[3] محبوبن مَرڪَنديون.[4]

---

(1) چوپِڙيون- ڪتاب، (2) تڪميل کي رَسن- پُڄن، (3) مُنهَن سامهون- رُوبَرو، (4) سُرخَرو ٿينديون

ڪافي-61 (سُر ڏنا سِري)

ڪيچ ڏي ڪاهيُون ڪاهِ وي ميان، هِتڙي تنهنجو ڇا وري آهي.

ڪيچ وڃڻ جي ڪر تياري، ڏئي پنهور ڪي باهِ وي ميان.

اَڙِڪَڙ[1] ڪئون آزاد ٿي تون، لاڳاپا سڀ لاهِ وي ميان.

هِن گهر ڪي وساري ڇڏ تون، اَڃها اوڏهِن ٿاهِ وي ميان.

ڪَثرت ڪوٽ ڪيرائي ڇڏ تون، ڏِنگَ[2] مڙيئي ڏاهِ وي ميان.

”مُحمّد“ تي ٻاجَهه ٻاروچَل، روز اَزلي آهِ وي ميان.

---

(1) روڪ ٽوڪ- مُونجهارو، (2) طاقتور- (ڏِنگَ ڏاهڻ =پاڻ کان طِاقتور کي شڪست ڏيڻ)

Scanned with CamScanner

ڪافي ـ 62 (سُر جوڳُ)

ڪيچ ڏَٺين جو قافلو، خانَ ويا ڪي ڪَنيُون ڪنيُون

ڏڪَ ڏولاوا[1] پاهَڻ[2] پٽيون،[3] پَلئِہِ نماڻيءَ جي پيون پيون.

ڪَرهَلَ[4] ڪيچ قطاري هليا، رَندَن[5] جون چُميان رَيُون رَيُون.

"مُحمّدَ" ذوقَ مَنجهارئون ظاهر، نيِرَ[6] وَهايان نيُون[7] نيُون.

---

(1) تڪليفُون، (2) پَٿر، (3) جبل ۾ سِڌو رستو يا جُوءِ، (4) اُٺَ – ڪَرها، (5) رستن، (6) پاڻي، لڙڪَ.

(7)جبلن تان لهندڙ پاڻيءَ جون تيز وهڪري واريون ناليون.

نوٽ: رَيُون = رَئِي – دَز- مِٽي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-63 (سُر لوڙائُو)

هوتَ ٻاروچَل ٻانيَڻِ[1] سان، قولَ پُنهلَ پنهنجا پاڙِيُون وچ.

سَسُئِي سِڪايَل محبت مارِيَل، سُورن ۾ نا ساڙِيُون وچ.

ڏئي آرانيِي[2] عشق واري، عاشِقُ تون نہ اُجاڙِيُون وچ.

ويتر هن وِچوڙي ۾، وَنگَ هَنيون نہ واڙِيُون وچ.

”مُحمّد“ پياسِي آهي اُداسِي، چانگَل[3] تي گَڏُ چاڙهِيُون وچ.

---

(1) سَسُئِيءَ جي ذات، (2) شُعلي- جِيِيءَ، (3) چانگو، ڪَرهو- اُٺَ.

ڪافي-64 (سُر ڪوهيارِي)

سَرتيون ڪوڙهي ساءُ،(1) رِيءَ پَسڻ پُنهونءَ جي.

ڏني مون کي ڏکن جِي، پينگهي لولِي ماءُ.

هاڙهي هَلندِس هيڪلِي،(2) لَهندِس سُڌِ سَماءُ.(3)

جبل جهاڳي جوش مئون، ويتر سَهندِس واءُ.

سُورن ٻائِي ڪونهِ ڪو، جَمُ نڪوئي چاءُ.(4)

ڪڏهن ٿيندو ڪينَڪِي، بنا عشق اُپاءُ.

"مُحمّد" ڏي مَحبُوبَ تون، اج ٻاروچَل آءُ.

---

(1) مزو. (2) هيڪلِي - اڪيلِي (3) خبر چار. (4) جمڻ – پوک جو اُسرڻ، جايَل.

ڪافي-65

(سُر پيروي)

عشق لڳو آ آرِيءَ[1] سان، چو تيون ڏيو دَڙڪا،
ويندِس مائِين مُورُ نہ رَهندِس، ڪانہ رڪان اَڙَڪا.

لُونءَ اندر ۾ لاشڪ لڳي، جانب جي جَڙَڪا،[2]
سِرُ مَڏِي[3] ۽ حال سَيوئي، ڪانہ چڏيم هَڙَڪا.[4]

دل منهنجي ۾ دُودُ[5] دُکي تو، باقَ ڏئي ڀڙڪا،[6]
صاف سيني ۾ سيڪَ[7] اچن ٿا، سُورن جا سَڙڪا.[8]

ڪنهن ڪئون ڪڏهين ڪِينَ ڏجان ٿو، خالي هِنَ ڪَڙڪا،[9]
ڪاهيون ڪاهيان نينهن نيايان، ڪيچ ڪيان ڪَڙڪا.[10]

هادي ڪديا قلب منهنجي مئون، تاهَ تَڳِي تَڙڪا،[11]
هر دم آهي هوتَ پُنهل کي، "مُحمّد" چئي رَڙڪا.[12]

---

(1) محبوب- پُنهل. (2) پاڙَ- پيار، محبت. (3) مال ملڪيت. (4) مُوڙي- سَرمايو (5) دُونهون.
(6)ٽسڪو- جوش. (7) تپش- گرمي. (8) ساڙُ- جَلن. (9) اجايا دڙڪا. (10) اوچتو وجي پهچڻ. (11) آواز.
(12) رڙيون- دانهون.

ڪافي-66 (سُر لوڙائو)

هيڪَل هل تون هوت ڏي، ڪانہ سُجهي سَنگتياڻِي.

ڪاهيون ڪاهج ڪيچ ڏي، رَندَ[1] وٺي راڻِي.

جبل جهاڳي جوش مئون، پير ڪر پاڻِي.

سَچِن ڪي سؤکو[2] آهي، اڳيئون اجهو آرياڻِي.[3]

متان تون ماندِي[4] ٿئين، ٻاروچي ٻانِيياڻِي.

اورِيون اورِج[5] اوَج سان، عشق سَندِي آکاڻِي.

"مُحمّد" وِکَ وِکَ وِير[6] تو، سَيّد تيندءِ ساٿِي.[7]

---

(1)رستا، (2) آسان، (3) شريف عورت- معزز عورت- آريہ نَسل مان، (4) بيچين- پريشان، (5) ياد ڪج، (6)بهادر- دلير، (7) ساٿي- همراه

Scanned with CamScanner

ڪافي-67 (سُر راڻو)

سَرتيون مان ساڻيھَہ،[1] گھوري ڇڏي آ جان جَتن تَئون.

شَهرَ بَحرَ سڀ زَهـَر ٿي پانيان، ڏُونگـُر منهنجو آ ڏيهَہ.[2]

ڪاهي وچ تون ڪيچ پُنهَل ڏي، منجهہ پَنيورَ نہ ويھَہ.

دائم رهہ درد فراق ۾، چاتِيءَ ڏئي ڇڏ ڇيھَہ.[3]

"مُحمّد" جي تون مِهر مَنجهارئون، پَکي[4] پِرين اَچي پيھَہ.[5]

---

(1) مُلڪ- وطن. (2) وطن. (3) چِيرو- وَڍُ. (4) ڪکائين جُهوپڙي. (5) داخل ٿي- اندر اَچُ.

ڪافي-68 (سُر ڪوهيارِي)

آرِياڻِي[1] اَڳواڻُ، حاضر آ هَر حال ۾.

ڪاهِيندِس ڪيچ ڏي، ڄاڻِي اِهو ڄاڻُ.

لڳو لوحَ مَحفوظَ[2] ڪان، ٻاروڇَل جو ٻاڻُ.[3]

پينَـُر هوتَ بلوچ لَئہ، پُرزا ڪَندِسِ پاڻُ.

ڏيندا ڏُڪايَلِ ڪي، ڏاتَر لڳِ ڪو ڏاڻُ.[4]

ڪندو ڪيچ ڏٽي اچي، "مُحمّد" نا شَل ماڻُ.[5]

---

(1) معزز عورت- گُل وڪڻندڙ عورت- (آرِي= مانوارو- خاندانِي- هِي لفظ اڪثر پُنهل لاءِ استعمال ٿيو آهي)، (2) اها تختِي جنهن تي اللهﷻ انسانن جي قسمت ۽ اعمال اڳ ۾ ئي لکي محفُوظ ڪيا آهن، (3) تِيرُ. (4) ڏاڻ- داڻ- بَخشش- انعام، (5) ماڻُو – ماپو- حساب ڪتاب.

ڪافي-69

(سُر سامُونڊي)

ٻاجَهه يَرِي ٻولِي، ٻاروچَل ڪئي ٻِي نه ڪا.

ڪاهيندِس مان ڪيچ ڏي، گامَ[1] يري گولِي.

ڏونگر[2] ڏاڪا[3] ڏاڪِڙا*، جُهلِي پيا جهولِي.[4]

ووڙيندِس[5] ويساهَ[6] سان، ڳوٺن ۾ ڳولِي.[7]

جاري ٽِيڙي جِيءَ ۾، هَئي هَئي جي هولِي.

"مُحمّد" جي محبوب آ، دل دَرِي کولِي.

---

(1) پيرَ- قدمُ، (2) جبل، (3) چاڙهيون، (4) جهوليءَ جُهلڻ= خودبخود حاصل ٿيڻ- بنا ڪوشش جي مِلڻ، (5)ڳوليندِس، (6) يقين، (7)ڳولائُو — ڳوليندڙ.

* ڏاڪڙا= ڏُکيا پنڌ- ڪَشالا.

Scanned with CamScanner

ڪافي-70 (سُر جوڳُ)

نند نِهوڙيو[1] ويو پُنهَلُ، جهاڳَڻ آيم جَهنگ جَبلُ.

جاڳِيَسِ ڪِينڪِي جارُ[2] ڪري، ويا پُنهل ڏيرَ ڦُري،
آيَسِ عشق جي يار اَري،[3] سُور ڏئي ويا سمجهي سُتَلُ.

ڪَلَ ڪَنهِين مون کي ڪانہ ڏِني، راحت ۾ اچي رات پِني،[4]
هِڪَ جُٽِي هُتِ ويا نہ ڳِنهِين،[5] ڪيچ ڪاهي ويا ڪَرهَلَ.[6]

پلپل پئي يارُ پُڪاريان، ٻانهِي ٻاروچَل ٻاڪاريان،[7]
سڪ مئون سيئِي پئي سَنياريان، قرب ڪري ايندو ڪوهيارلُ.

جَتن مون سان جارَ[8] ڪئي آ، وَس منجهان دل تہ وئي آ،
"مُحمّد" پيش پِرِيَن جي پئي آ، ڪڏهن ملندو وَرُ[9] وِڇڙيَلُ.

---

(1) ناسُ ڪيو- نابُود ڪيو- تباھ ڪيو (2) جذبي سان- جوش سان، (3) وَڪَڙ (4) گهِمِي- ماڪَ پئي- ٿڌاڻ ٿي، (5) وَٺِي، (6) ڪَرها- اُٺَ، (7) رڙيون ڪيان- دانهون ڪيان، (8) ظُلم- جُٺِ، (9) مڙس - محبوب.

ڪافي-71 (سُر ڪوهياري)

ٻيو ناهين ٻاروچَلُ، ڪاڪِيُون ڪيچَ ٻَنيورَ ۾.

چاڪئون وڃي چو ٻئي، جهاڳِين جَهنگَ جَبلُ.

ٻاهر ڳولين چو اَجايو، پاڻَ ۾ آهي پُنهلُ.

هِڪو هِڪُ هُلاءِ تون، ڪڍي خامُ[1] خَلَلُ.[2]

”مُحمّد“ جو محبوب آ، قُربئون ڪوهيارَلُ.

---

(1) ڪَچو- خراب، (2) خرابي

داستان: عُمَر مارئي

ڪلام-72

(سُر پيروي)

الله آڻ اُوهي جِنِن ڪاڻ ماندِي،
ادا ڙي عمر ميان تيندا ڪُلهي ڪانڊِي.

مارُن اچڻ وايون، ڏيندو ڏيهه واڌايون،
اِيندَمِ شال ايڏاهون، پنهوارن جا پانڌِي.

ايڏا ظلم نہ ڪر، ضعيفَن زوراوَر،
ڏٺي پنهنجي ڪان ڏَرُ،[1] قضا ڪوٺَ آندِي.

عُمَر ياءُ منهنجا، اِهي ڪم ڪنهن جا،
چڏج خيال پنهنجا، نہ ڪر بند باندِي.[2]

”مُحمّد“ آ وِڪاڻو، نہ ڪر يار ماڻو
اَوهان پاڻ چاڻو ناهيان وارُ واندِي.

---

(1) ڊِڄ، خوف ڪر، (2) قيدياڻي

ڪافي-73

(سُر پيروي)

الله شال ميلي، ماروئڙا سي مون کي،
ڪونهي حالَ پائِي، ڏيان دانهن ڪنهن کي.

مارُن ڏي جو ويندس، گهَڙِي هِتِ نہ رهندس،
وجي تن سان ملندس، ويڙهيچن وِکين.[1]

مارُو شال ايندا، وٺي نال نيندا،
چِنِي نا چڏيندا، ڏسان شال اَکين.

عُمرَ هِيءَ چو ٻائِي، سورن ۾ جو آئي،
هجي ها سدائين، پنهوارن پَکين.[2]

"مُحمّد" سان سدائين، ڪيو نا جدائي،
ماريو هيءَ مَدائِي،[3] روليو جنهن اسان کي.

---

(1) وِکون کٽي- پنڌ ڪري، (2) جُهوپڙين ۾- پَکَن ۾، (3) بُرائي- بُڇڙائِي

ڪافي-74 (سُر پيروي)

مارُن جون مُئِيءَ سان، ڪهڙيون اَتم ڳالهيون،
پاڙيندا پَنهوارِ سان، اچي مون اوتاري.

بيوس بَند ۾، ٻَڌِي پئِي ٻاڏايان،
ويڙهيچن ڏي، ويٺِي مان واجهايان،
ڪوٽَ ۾ قرار ناهين، هَنجون پيئي هاري.

مُلڪَ ملير جِي، وٺي پيئي وائِي،
وٺي نتي ٻِي، ڪا ٻولي ڪائِي،
راتيون ڏِيهان روح ۾، سَنگهارَ سَنڀاري.

"مُحمّد" مارن لَئِہ، مَنُ آهي ماندو،
تابَ تِڪي سان، عمر تو آندو،
موٽائي مُنج (1) مارئي، وطن تي واري.

---

(1) موڪِل، اُماڻِ

ڪافي-75

سُر پيروي

آزاد عمر ڪر بانديءَ کي، تون مارُن ملڻ لئه مانديءَ کي.

تُنهنجي ڪوٺن ۾ مان ڪيئن ٽِڪان، سارِيُون روز سَنگهارن کي تِي سِڪان،
پِيان پاڪُ پَنهوارن ساڻ پِڪان، نيڻن نارَ نِڪان، سُهمَن[1] سَهَندِيءَ کي.

بيواهيون بَر جون بند نہ ڪجن، تُنهنجي سيجُن تي سُک ڪيئن سُمهن،
ويهي وارِن تي پَکَن منجهه پَلن، پَلپل پوُرَ پون وارُ نہ وانديءَ کي.

اَباڻن جي اُڪِيرَ[2] گهٽي، جدا جهانگيئڙن ڪئون هڪڙي جُٽِي،
تون بِي ڳالهه ڳُڻن واري ڪِين ڳَٽي، خامُ خيال ڪٽي رَساءِ رُئنديءَ کي.

هار سينگار بِي عارُ اَتَم، متان مارُن جو تہ مَيارُ اَتَم،
"مُحمّد" ڪيتَ[3] سندو خُمارُ اَتَم، قرار ڪِينَ اچي ڪَنبندِيءَ کي.

---

(1) طعنن، (2) سِڪَ، (3) مارئيءَ جو مڱيندو.

- نِڪان= نِڪُون- واهيون- ڪَسيُون- ننديا واٽر
- عارُ= شرم جي ڳالهه

ڪافي-76 (سُر پيروي)

آنڌ۽ خان ڪٺي اوڏهن جلد جيئين، تَڪڙي توڙ پُڄائج تُرتُ تيئين.

زور زَبَر تو زيان اَٿي، اِهو عَزم اجايو نيباهُ نَٿي،
جيڪا رِتَ رِتي تو ڪَٽَ ڪَٽِي، پائي گِلَ ۾ ڪَٽِي پيالو موتَ پيئين.

ٻوڙَ پُلاءَ ڇهراڻِ چَسُون،[1] وٽن ڪِينَ ويچاريءَ ڪيِ راڳَ رَسُون،
موٽي ماڳَ ملير تي وَرَ سان وَسُون، ڪجن ڪِينَ ڪَسُون[2] عمر ڄام اِيئين.

وائي ويڙهيچَن واتِ اَٿم، طلب تانگهَہ تِنن جي تاتِ اَٿم،
ڏک ڏاڄَ ڏونگَر ڏِنل ڏاتِ اَٿم، لَئُون لات لڳي هِراسُ هِينئين.

پَڄ قيد ڪَڙولا[3] قُلفَ اڃي، ڪر ٿورو ٿَرياڻيءَ تي مردَ مَڇي،
"مُحمّد" سِڪَ سَنگهارن جي آ سَچي، ڪندِي ڪين ڪَچِي پوءِ نماڻي نِيئين.

---

(1) مزيدار کاڌا. (2) حرڪتون. (3) ڪنگڻ- هَٿَ ڪَڙي.

ڪافي-77

(سُر بلاولي)

اسان سانگِي جهنگَ جهانگِي، ڪِيئن رهون تا ڪوٽَن ۾،
پَڌر پَٽيون جُهولا جَهٽيون، ڪِيئن وِهون تا ڳوٺَن ۾.

سُرها تيل نہ پايون، متو ڌوئون نہ ميٽَن ۾،
ڏيئي وَرڙا بہ وارن کي، سَڳِيون چَڙيون ٽِي چوٽَن ۾.

سَگَر ۽ ساڳَ ڏُتُ ڏؤنرا، قَديمِي قُوتُ اسان جو،
پَليُونِ سي ڪِينَ پلاوَن،[1] لَيَ[2] ناهي لونگَ قوتَن ۾.

مِيـرَ عُمرَ تُنهنجون ماڙيون، پانيان ٽِي مان اُماڙِيُون،[3]
وَڻ ڏيئي ويڙهِ ويڙهِيچا، اَللهُ جي ٽِيا سي اوٽَن ۾.

بَندياڻي بَند مَئُون ڪڍ تون، "مُحمّد" مارُن لاءِ آ ماندِي،
سُجاڻي رمز رک رايو، ڪَندين ڪِينَ ڪوٽَن[4] ۾.

---

(1) پلائن، (2) تڙپ- خواهش، (3) باهہ جا اُلا- شُعلا، (4) دوڪوڏيڻ ۾.

ڪافي-78 (سُر جهنگلو)

وارين تي ويهي، مالَ چاريندِس مارُن جا.

اديون اَجڙوال[1] جي، ڏهڪي[2] تي ديهي،[3]
پَتِ[4] پڙي پنهوارن سان.

ڳُجهي ڳُجهَ جي ڳالهڙي، سا نہ سَلڻَ جيهي،
سوگهو ساه سَنگهارَن سان.

عُمرَ آڄ نہ مُئِيءَ ڪي، مالَ متاعَ مڙيئي،
ٻَڌل هانُ ٻَڪرارَن سان.

ياد سدائين نہ وسري، رمز تِنين ريهي،[5]
تارَ لڳي آ تَنوارن سان.

"مُحمّد" عَين اباڻن جي، اندر منجهہ ايهي،[6]
تيان مان تَر وارن سان.

---

(1) ٻَڪرارِ – مالوَندِ. (2) ڏَڪي. (3) جسم. (4) ساک- اعتبار- آبرو. (5) ڳَنڍِي- رِيجهائِي (6) اَهڙِي.

ڪافي-79 (سُر جَهنگلو)

مارُو ملائيندو مَولا، ساھ سِڪي ٿو سَڄڻ.

سور ٿيا ٿَرِ سُونهان، روز ڏُکَن پيا ڏُونهان،
روئان راتيون ڏِينهان، محبت ماڙيچَن.[1]

بُري واتَ وائِي، عُمَرَ ڇڏ اَجائِي،
آهيون پيڻ پائِي، پُڇو پاڙيچَن.[2]

قسمت قَيۡدَالۡمَآءُ،[3] هِتڙي آندو آءُ،
سانِگي ساري ساهُ، موٽان آئُون ماگَن.

"مُحمّد" جن جي آهيان، سَگَ اُهو پئي ساهِيان،[4]
وَرُ وَسِيلو پانيان، قرب قَدِيمِي کَن.

---

(1) ماڙيچا = مارواڙ جي علائقي جي رَهاڪُن جي هڪ ذات. (2) پاڙي وارن. (3) اَن پاڻيءَ جو قيد.
(4)چِڪيان — زور ڏيان.

ڪافي-80 (سُر جَهنگلو)

مون کي تن مارُن جون، مارِن مَياران.

مون جيڏيون ملير ۾، ڪيئي قَطاران.

هن قضا جي ڪوٽَ ۾، اچن اُوچنگاران.

وطن ڏي نہ وَرڻ جون، موڙي مَهاران.

هونديون تن جون ٿرن تي، هُو هُوهُونگاران.

”مُحمّد“ جون لهندا اچي، سانگي سَنياران.

ڪافي-81 (سُر جَهنگلو)

آئون ڪوٽَن ۾ هِتِ هانِ، مارُو منهنجا ڏُور وَسَن.

ماروئڙن ڪئون جدا، گهاريان هِتِ ڪيئن ادا،
ڪڏ تون بنڌياڻي بَند مَئون، مِلان وڃي شال مِٽَن.

پَٽَ پَٽيهَر[1] تنهنجا اصلي ڪِينَ پايان، ماروئڙن جي ڪيئن لوئي مان لَڄايان،
رِيت اسان جي عُمَرَ آهي، خاص ڪَٽَن.

مير عُمَرَ تنهنجون ماڙيون بنگلا ڪِينَ وڻَن، پرديسي پکيئڙا پڃري ڪيئن پَون،
ماڙيچَن جو مَـرَڪُ[2] آهي، ڪوٽُ ڪَـکَن.

"مُحمّد" سانگِي ساري، ڳوڙها ڳِل روز ڳاري،[3]
واڳ ڏٽي شل واري، وڃڙيا مُحبَ مِلَن.

---

(1) ريشمي ڪپڙا، (2) لائق – واجب - فخر، (3) ڳاڙي - وَهائي.

ڪافي-82 (سُر جَهنگلو)

ٻي ڪي ڪَلَ نہ ڪا، جن لڳي چاٽن اُهي.

پِٽَن تي پيرا ڏيون، جهانِڳين جَهلَ[1] نہ ڪا.

ماڙيچَن ڪي ملير ۾، پَڪَن[2] پَلَ[3] نہ ڪا.

عُمَرَ ايڏي نا ڪجي، هِيٽَن هَلَ[4] نہ ڪا.

پَڪَن[5] رِيءَ "مُحمّد" ناهين، ماڙي مَحَلَ نہ ڪا.

---

(1) روڪ ٽوڪ. (2) ڪِرڙ جا پڪا ڳاڙها ڏينهان (ڦَر). (3) روڪَ- منع. (4) هَلان- حملو (5) جُهوپڙين.

ڪافي-83 (سُر ڪَنيات)

مارُن رِيءَ ماتامُ، عُمَر مون کي محلاتن ۾.

ڪائڻ ڪاڄ ماڪِي ۽ مصري، ڪِينَ وٽي تُنهنجو طَعامُ.

پيرُون چُوندِينديَس پاند ۾ پائي، لُڏِي ڪَيڙَن لامَ.(1)

چو جَهلِي تِي جهنگ جِي جهانگياڻِي، سومرا تو سامَ.

ڪڏي ڇڏ تون وجود پنهنجي مَئُون، خطرا ڪُل ٿي خامَ.(2)

”مُحمّد“ مُئِيءَ سان ڪيتَ(3) جو آهي، اصل ڪئُون انَجامُ.(4)

) وڻ جي سنهي ٽارِي، (2) ڪچا- خراب- بُرا، (3) مارئيءَ جو مگيندو (4) وعدو

Scanned with CamScanner

ڪافي-84 (سُر مانجهُ)

مارن رِيءَ محلاتن ۾، گهَڙِي هڪ نہ گهاريان، اڇن اُوچنگاران.

پِرتِ وَندا پَنهِوارَ، ڏَڪَ چيڙِيـنِ ڏَنارَ، تَـڙِ تَـڙِ تَنواران.

ادا عُمر چامَ، سِگهو پُڄاءِ سامَ، سانگِي ٿي ساريان.

ٿڳِي چِڏج ٿاهُ، ”مُحمّد“ ناهِ ويساهُ، ڳوڙها ٿي ڳاڙيان.

Scanned with CamScanner

ڪافي-85 (سُر مانجهہ)

ماڙيچا مُلاقِي، ويڙهِيچا وَرن ۾، بيئَڪ بَرن ۾.

برھہ باھہ ٻاري، اَندرُ ويا اوجاري،[1] ويئا نا وساري،
تَڪِيءَ ڪي ٿَرن ۾.

مارُون مال چارِن، تَــڙِ تَــڙِ تَنوارِن، سانگِي تا سَنيارِن،
ڦيرا ڏئي ڦَرن ۾.

تُنهنجون محل ماڙيون، سيئي تا ساڙيون، ٿرن تي ٿِي واڙيون،[2]
گذاريون گهرن ۾.

عُمرَ آڻَ مَجُ تون، دُئِي دامُ يج تون، پِيتَئِہِ ماءِ تَجُ تون،
پُجاءِ پَهرن ۾.

”مُحمّد“ پَڌر پئو، ڪنهن جو ڪرين پئو، چوڻُو اَتئي چَئُ،
جهوڪان[3] جَهرن[4] ۾.

---

(1) ڌوئي- صاف ڪري، (2) مال ويهارڻ جون جايون، (3) منزل- ماڳ، (4) جَهنگن.

Scanned with CamScanner

ڪافي-86 (سُر آسا)

پَلِي نہ آهيان پُلاءَ، ڪِوَ[1] ڪُنِيِيُون آ ڪاڄ اسان جو.

ڪڏهن اچي ٿو ڪِينڪِي، تو سومرا مون ساءُ،[2]
ريگستاني راڄ اسان جو.

زور ظلم چڏ تون زورِي، ڪر عُمَر نا اَتڪاءُ،
محبت آ ميناڄ اسان جو.

سُکَ سِيبائن[3] عيش نہ عشرت، وٽي نہ تنهنجو واءُ،
ڏکَ ڏُهڳَ[4] ڏاڄ اسان جو.

هال هجر ۾ ٿي حيراني، سانِگي لَهج سَماءُ،[5]
لائقَ پالِين لاڄ[6] اسان جو.

"مُحمّد" جو روز مِيثاقِي، ڪيتُ[7] مَگِيندو آهِ،
ڪامل ڪَيِڙو ڪاڄ[8] اسان جو.

---

(1) جُوئر جي پوک ۾ تيندڙ اچين ڦُولين سان هڪ قسم جو گاهہ (مارو ماڻهو هن کي ڏُتَ طور ڪم آڻيندا آهن)، (2) مزو- قرار، (3) وٽن، (4) ڏهاڳ- نياڳ، (5) سنپال- خبرچار رکڻ، (6) لَڄ- عزت، (7) مارئيءَ جي مگيندي جو نالو، (8) شادي.

ڪافي-87 (سُر ڪوهياري)

مارُون[1] پنهنجي ملڪ جا، سانگيئڙا[2] سارِيان.

رهيا آهن روح ۾، سي ڪيئن وِساريان.

هِن قَضا جي ڪوٽ ۾، گهايَل ٿي گهاريان.

ڏَهَ ڏَنارَن چيڙِيا،[3] چيلا آئون چاريان.

عُمَرَ اَباڻي پارَ جا، وارثَ ڪيئن واريان.[4]

سَرتين سان سانٿيهَ ۾، هَنجُهون[5] پئي هاريان.

"مُحمّد" پنهنجي مُحبَ سان، گَڏجِي گُذاريان.

---

(1) مارُو- ٿَري ماڻهو. (2) خانہ بَدوش ماڻهو- سيلاني، مال جي چاري لاءِ گاهہ جي سانگ تي ويندڙ. (3)مال کي جهنگ ۾ چَرڻ لاءِ ٻَهرايو يا روانو ڪيو (4) ورايان- موٽايان. (5) ڳوڙها ڳاڙڻ

ڪافي-88 (سُر جوڳُ)

مارُو مُلڪ مَلِيرَ جا، ٿيرِيُون [1] چارِن ڦَـر،
وَسَنُوَ[2] نا ويجها ٿيا، ڀِيلِن[3] پيا ٻَـرَ ٿَـرَ.

پَلنگَ پاسي نہ سُمهِيا، رڻ چڙهيا ريڍَرَ[4]
ويڙهَن[5] کي وَرڙا ڏِئِي، جوڙِن ڪِينڪِي گهَرَ.

ٻوڙَ پُلاءَ ٻِي ٻَنِ[6] پيا، زَردا مثل زَهـرَ،
قُوتُ[7] اسان جو قيام تائين، سَرتيون ساڳَ[8] سِگَرَ.[9]

عُمَرَ تون انصاف ڪر، ڏوٿِن[10] لاهِ ڏَمَـرَ،[11]
پَونڊِءِ ڪَمُ ڪَرِيمَ سان، پاڪَ ڏَٿِي پَروَرَ.

آجِي اَجَڙوالِ[12] ڪر، اڳِتَئُون مِلندُءِ اَجَـرُ،[13]
مارُن سان ميلو ٿئي، گڏجي ڪيان مان گُذرُ.

"مُحمّد" تي مِيثاقَ ڪئُون، ڪندا مِيرَ مِهرَ،
دَستُ ڏيندا دارَين[14] ۾. وارث وِيرَ واهَـرَ.

---

(1) ٿيرايو- چڪر لڳرايو. (2) وَسندِي- آبادي. (3) لَتاڙِين. (4) ريڍار- رِڍُون ٻڪريون چاريندڙ. (5)جُهوپڙِيُن. (6) ڪَڏَ ۾. (7) خوراڪ. (8) سَرنهَن جا پَن. (9) ڪَنڊِيءَ جي وڻ جون ڦَرِيُون. (10) مارُو ماڻهن. (11) ڪاوڙ. (12) ٻَڪرارِ- مالوَند (13) عيوض- ثواب. (14) ٻنهي جَهانَن.

ڪافي-89 (سُر ڪنيات)

آهي اندر ۾ اُڪِيرَ، سانگِي ساريان، ڪيئن وساريان.

بيوس باندِي بَندَ ۾ آهيان، زورِي لاهِ زَنجيرَ.

دَمُ جدا هڪ جالڻ[1] ناهين، عُمَر جامَ اَميرَ.

زَردا زهر پانيان تِي تنهنجا، هُتِ پيون تا ڪِيرَ.

باغَ باغِيچا بيحد بُجڙا، ڪِرڙَ ڪَندا تِي قَربَرَ[2]

"مُحمّد" ماڙيون ڪِينَ ٿيون ڀائن،[3] پَکين[4] ٿڏڙي هِيرَ[5]

---

(1) گُذارڻ، (2) خوش- خوشي ڏيندڙ- قرار ڏيندڙ، (3) وڻن، (4) پَکن ۾- جُهوپڙين ۾، (5) هلڪِي هوا- صبح واري ٿڏڙِي هوا.

ڪافي-90 (سُر ڪَنياتِ)

ماروئڙن جِي مَيارَ، ڪيئن ڪٽان مان خانَ خوشيءَ سان،

پَٽُ پَٽيهرَ[1] مُورُ[2] نه پايان، ڪَتَن منجهه خُمارَ.[3]

مٿو مُورُ نه ڌوئندِس هِتڙي، مَـرُ[4] هجن اَٽيا[5] وارَ.

دَم دَم آهي دل منهنجي ۾، سَنگهارَن جِي سَنيارَ.

هِڪُ چِڏڻُ وَرُ[6] واجِبُ[7] ناهين، ٻيو ڪيان ٻِيهارَ.[8]

"مُحمّدَ" جن جِي آهيان تن جِي، تَن اندر ۾ تارَ.

---

(1) ريشمي ڪپڙا، (2) هرگز، (3) نشو- سُرورُ، (4) ڀلي، (5) خشڪ- بنا تيل جي، (6) مُڙس، (7) ضروري، (8) ٻيو دفعو

داستان هير رانجهو

(سُر پيروي)

ڪافي-91

منهنجي ڦِري دل فقيرَ، عَينن جي اشاري ڏنا چاڪَ[1] چيرَ.

راويءَ جي ڪناري رانجهن آيو، جَتُ لولاڪِي مِيمِي پايو،
آيو تہ پُڄائيندو سِيالِڻ هِيرَ.

جوڳِي ويسُ ڪري آيو جانِي، ڪَنين ڪُنڊل پائي ڳَل ڳانِي،
وَنجهلِي[2] وڄائيندو آيو جهاڳي جهنگ جِهيرَ.

روز اَزلِي لَڏَڙيَم لاوان،[3] نيهِي تي ڪري نينهن نيايان،
گَڏِجي گوهر سان، پِيان ڪَنڊون کِيرَ.

صورت مرشد معنيٰ الله، بحر توحيدي بَـقابِالله،[4]
بَشرِي بهاني سان، بَڻِي تَصوِيرَ.

•

"اَنَااَحْمَدُ" ذات اِلاهِي، "مُحمّدُ" وَسندا هرجاءِ ماهِي،[5]
جنهن لَئہ وَهايان ويتي، نيڻن نديون نِيرَ.[6]

---

(1) زخم، (2) بِينَ، (3) لانئُون، (4) الله سان واصل، (5) مَحبُوبُ، (6) پاڻي - ڳوڙها.

ڪافي-92 (سُر توڙي)

شاهه رانجهي لَنوَڙي لائِي آ،
هي واتِ نه ڪا وائِي آ.

ع- عَين عطا اسرار الاهِي، لُونءَ لُونءَ وَسِندا رانجهن ماهِي،
شور مچايا شاهَنشاهِي، باه پِيڙ پَـڙڪائِي آ.

غ- غَين غُبار غرور وڃائي، خام خودي ڪُل خيال ڪپائي،
جوش پيري تو جوت جاڳائي، تَن مَن صاف صفائي آ.

ف- فراق ڪئي دل آ فاني، رنگپور راڄَ رهان ديواني،
رانجهن جاني پائي ڳَلِ ڳاني، روز اَزل آشنائي[1] آ.

ق- قُرابت ڪان بيزاري، ڏار هُيَسِ ڏُرِ ڪان ڏاري،
ڪيڙي خَر جي ناحق خواري، سِر نه اسان جي آئي آ.

ڪ- ڪِروڙ مَچايو ٿيون- اوهان جيڏيون سَرتيون سَڏايو ٿيون،
سور وارن کي سَتايو ٿيون، بي سُورَن سُرتِ نه ڪائِي آ.

ل- لَطِيفي لُطف لياقت، عين عروج الستي عنايت،
بَخُشُ[2] گهري سِرَ سِيني صداقت- رمزانهيءَ رِيجهائِي آ.

م- "مُحمّد" معنيٰ مظهر، موهيا مشتاق مُرلي منتر،
"لَوۡلاَكَ لَمَا" لقب تاج وَر، وِرهَ وارن واڏائِي[3] آ.

ن- نظر نروار نمايان، مِثلي مان بي مِثلِي ڀانيان،
سارو سِر ۾ سَير سَمايان، مرشد مامَ مِلائي آ.

و- وجودي ورق وصالِي، حالِي ڪالِي هُون بي حالِي،
مست موالي ڪِين ڪِي خالِي، جذبي جوش جلائِي آ.

ھ- هدايت هاديءَ جي، جُنگَ جِيلاني گاديءَ جي،
شوق شجاعت[4] شاديءَ جي، اِها ڳُجهڙي ڳالهه ڳالهائي آ.

ي- يقين سدائين ثابت، رهبر ساڻ رهين تون رابِطہ[5]،
"مُحمّد" موج مدامي محبت، سِڪَ سَرِيرَ[6] سَوائِي آ.

ڪافي نمبر92- جي ڏکين لفظن جي معنيٰ:

(1) جاڻ سڃاڻ – واقفيت، (2) معافي، (3) مبارڪباد، (4) بهادري، (5) رابطي ۾ - لاڳاپي ۾، (6) جسم - بدن

ڪافي-93 (سُر آسا)

چوڙي تخت هزار، جهاڳيم جَهنگ سِيال سارو

خواب منجهان بيدار اسان کي، هِير ڪيو هوشيار،
گهر چُوچَڪَ[1] جي لَڌڙُم چارو.

رنگپور جو مان راه سُڄاڻان، ڪِين آيو هو قرار،
ڇڏيم لوڪ ساري جو لارو.

"خَلَقَ الْآدَمَ عَلىٰ صُوْرَةٍ" هي، هر جاءِ حُسن هزار،
پاڪُ پَسيَم مان نورُ نظارو.

رکي اوٽَ الفَ جي آيس، "مُحمّد" خود مختيار،
نِسَنگ[2] هنيو اَٿم نِينهَن جو نعرو.

---

(1) هِير جو پيءُ، (2) ظاهِر ظهور

ڪافي-94 (سُر آسا)

نال اسان هَس هَس[1] وي جوڳي، هو وي هردم تَينون جَس[2] وي جوڳي.

لوُنءَ لوُنءَ[3] دي وچ ماهِي ماهِي، ڪيڙي پيئيڙي ڪَنون بس وي جوڳي.

باب بره دا مئن جو پڙهيا، دم دَرُونِي دَرس[4] وي جوڳي.

اَنگ اَزلي هئي جو لکيا، نهين ميٽڻ دي مَس وي جوڳي.

اَنهد[5] بين بجا ڪي باجا، نِينهن والا نَس نَس وي جوڳي.

"مُحمّد" هِير سِيالڻ ڪِيتا، عجب عين عَڪس[6] وي جوڳي.

---

(1) ڪِلَ- خوش ٿي، (2) شاباش، (3) وارَ وارَ، (4) سبق، (5) اندروني- روحاني- مَن جِي، (6) پاڇو- تصوير- پَرتَوو.

ڪافي-95 (سُر پيِيم)

ماهي ميڏا مَهمِير،[1] لوڪان ڪَل نہ ڪائِي.

جوڳِيان والا ويس وَتاڪي[2] ڪَنوتيا[3] ڪَن چِير[4]،
محبت مُرلي مِيمِي وڄائِي.

اصلي عُشاقان لاشڪ لڳڙا، تيز تڪا تن تير،
رڳ رڳ دي وچ رانول رائِي.

چاڪان والي چال چليندا، ساڏا هئي گُر پير،
دم دم دي وچ ياد سدائِي.

تخت هزارا ڇوڙ ڪَراهين، جهاڳيندا جهنگ جهِير،
ڪِيتُس چا اثان عشق اَدائِي.

”مُحمّد“ ڪون وَتِ[5] نال نظر دي، سُرڪ ڏِتس اڪسير،
قربئون ڪرڪي مهر يَلائِي.

---

(1) دلير- بهادر، (2) مَتائي، (3) وتيل ڪنن وارا، (4) ڪَنن چِيريَل، (5) وري.

ڪافي-96 (سُر ڪسوري)

عشق ڪڙا هئي چُريان چائِي، تُرت ڏيندا تَڪبِير وو سَيان.

نال ڪيڙان دي لڳ پڳ نانُهِم، دلڙي ڏُتاري رانجهن چايَم،
جنهن ڪِيتي[1] جايَم تنهن ڪم آيَم، ڪيا ڪري شودي[2] هِير وو سَيان.

جيڏيان سينگيان[3] متيان ڏيوَن، اَمڙيان مايان چاءِ دَڙڪاوَن،
عشق ديان ڳالهيان مُنڊُون نہ هَنداوَن، توڙئون لِکِي تقدير وو سَيان.

مَئِين تي رانجهن هڪ ٿيوسي، روز الستي پَهُه تہ پيوسي،
"مُوتُوا قبْلَ"[4] مَري تہ جِيئوسي، ڪو نہ ڪري تقرير وو سَيان.

"مُحمّد" چوڙان هُڻ نَهين چُتيندا، عاشق پِڇتي مُول نَهين هَٽيندا،
سِڪ دا سَڳڙا تُتِ نَهين تُٽيندا، مَئِن تہ پانيان ڪي زنجير وو سَيان

---

(1)واسطي- لاءِ، (2) نماڻي، نياڳي، (3) سَنگ واريون- مائٽياڻيون، سهيليون، (4) "موت کان اڳي مرڻ" يعني نفس کي فنا ڪرڻ.

كافي-97 (سُر كسوري)

آ مِلُ رانجهن سائين مَينون، فَلَق[1] فراق دي ڦٽيان مَئن.

سِڪَ تُساڏِي هردم هوئي، ذات ڪيڙان ڪنون ڪَٽيان مَئن.

يَر يَر ڏيوين دَستئون دلبر، وِره واليان هَڻ وَٽيان مَئن.

جَڏهان تون ماهي مَنجهيان[2] چيڙين، رَل[3] چراوان ڪَٽيان[4] مَئن.

مالڪ مُلڪ لَوْلاڪَ دا سائين، هِير سِيالڻ ڄَٽيان[5] مَئن.

سب سَهيليان چا سمجهاوَن، جهُوٽي عشق دي جَهٽيان مَئن.

"مُحمّد" بَردا[6] تيڏي دَردا، هورُ[7] وَڏايان سَٽيان مَئن.

(1) دراصل- فرق آهي يعني جدائي، (2) مينهُون، (3) ملي ڪري، گڏجي، (4) پاڏيون، وَڇون، مينهون، (5)ڄَٽِ- جاهل، (6) ٻانهو- غلام، (7) ڳٽتي، وهم، وسوسو- پنجابيءَ ۾ هورُ- ٻئي ڪي ٻه چئبو آهي- هتي 'هور' "ٻِيُون" جي معنيٰ ۾ استعمال ٿيل آهي.

ڪافي-98 (سُر ڌَناسرِي)

رانجهن يار دي آوَڻ ڪِيتي، لک لک شڪر ڪرينديِ هان.

جَڏهان داٰ جانِي جامُ پِلايُئَہ، تڏهان نشي وچ رَهندِي هان.

زُلف[1] زنجير دا پيچ پيا هئي، هُڻ نا مَئن وَل جُتِنديِ هان.

"مُحمّد" ڪيڙا پَئيڙا خارج، رانجهن وِرد[2] ڪَمائيندِي هان.

(1) محبوب جا وار، (2) روز جو ذڪر.

(سُر ڏَناسري) ڪافي- 99

مَئن تانڻ برهه بيراڳڻ ڪئي هان، آني پيش پِريان دي پئي هان.

راتيان ڏينهان رانجهي خاطر، ڍُونڍِيان ٻيلي ڍِيان لَيان.[1]

هِير نِماڻي نُون مَتيان ڏينديان، سينگيان[2] سَهيليان سَيان.

"مُحمّد" تَخت هَزاري[3] دا آيا، هِير سُهاڳڻ تَيان.

(1) لئيءِ جاوڻ. (2) سهيليون - دوست- سَڳ واريون. (3) پنجاب جي سرگوڌا ضلع جو تعلقو آهي.

ڪافي-100

(سُر بنَسُ)

اَزلئُون لڳ ڳَئِي نال رانجهي دي،
تُسان ويڻ[1] اَلينديان سڀ سِياليان.

شاهه رانجها هئي چورُ دِليندا، دل نَگِدا دامُ[2] دُواليان،[3]
ذوق شوق دا ڪر ظَهُورا، ڦِردا مست مَواليان.

تخت هزاري دا سهڻل سائين، چا ڪَردا عجب چاليان،
رنگ ڍَنگ اُهِين دي ناز نياري، ويکو لاشڪ لاوَباليان.[4]

وَس نهين چلدا بيوس باتيان، ڪَردا بره بَحاليان،[5]
هِير نماڻي نُون هِردي وَجديان، دائم درد ڏَماليان.

وج وجود شُهُود[6] شِتابِي، واحد وَصل وِصاليان،
اَوج عُروج اِلاهِي اَڪمل،[7] خاصُ الْخاص خِصاليان.[8]

وج مِثلِي دي جاڻِ رهو هئي "مُحمّد" بي تہ مِثاليان،
"اَنَا اَحمَدُ بِلا مِيمِيٰ"،[9] قائم قرب ڪَماليان.

---

(1) طعنو- مهڻو (2) پکين کي ڦاسائڻ واري ڄار (3) باز کي قابو ڪرڻ لاءِ پير ۾ ٻڌل ڏوري، (4) بنا سختيءَ جي- بي پرواهه (5) قائم- منظور (6) مشاهدو- گواهي- حاضري، (7) مڪمل- ڪامل، (8) خصلتون- عادتون، (9) "آئون اَحمَد آهيان بنا ميم جي" يعني اَحد= اللهﷻ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-101

(سُر پيلو)

آيا ماهِي ساڏي ويڙهي، خارج ڪيڙي پيڙي.

مئن رانجهن دِي رانجهن مَيڏا، وَسندا ساڏي نيڙي[1]،
جيڏيان سينگيان[2] جَنگ مَچاوَن، لتي جهَتي جهيڙي.

روز اَزل دِي گولِي هويان، پيار والي هِن پيڙي[3]،
ننگ ڪَنُون مئن نانِگي تيان، چَڙهيان عشق دي بيڙي.

چُوچَڪ[4] دا هي چاه[5] نہ مئينُون، چاڪُ[6] چِڏيا هي چيڙي[7]،
"مُحمّد" موج مُدامِي هوئِي، محبت والي ميڙي.

---

(1) ويجهو- قريب (2) سهيليون- مائٽياڻيون (3) پيڙا- درد، (4) هِيرَ جو پيءُ، (5) شوق- محبت، (6) زخم رانجهن جو لقب بہ آهي، (7) چيڙائي- ڏُکائي.

ڪافي-102

(سُر پيلو)

رانجھن جوڳي آيا، ڪَن وچ ڪُنڊَلَ[1] پايا.

اَحد وچون چا اَحمد بن ڪر، مِيم دي مُرلي وَڄايا،
راز رِندانا رهبر رُوحِي، رَنگپُور راڄ وَسايا.

شاهِي چوڙ شاهَنشاه، چاهئُون چاڪُ[2] سڏايا،
هِير ڪِيتي[3] حيران هويا، ماهي مَنجهيان[4] چَرايا.

بَسُمِي[5] لاڪي[6] ويس وَٽاڪي[7]، در تي دُونهان لايا،
نينهن نِسَنگ دي ڏَنگ اُتي، محبت مَندُ[8] چا لايا.

چاڪُ دي نال چاهُ لڳا، روزئُون روز سَوايا،
شوق دي شُعلي هِير دي اولي، "مُحمّد" مهٺا چايا.

---

(1)چانديءَ جو والو جيڪو جوڳي فقير ڪنن ۾ پائيندا آهن، (2) رانجهي جو لقب، (3) واسطي- لاءِ، (4)مينهِيُون، (5)خاڪ - ڪيرِي - ڇار، (6) لڳائي، (7) مٽائي، (8) جادو.

ڪافي-103 (سُر ڌَناسِري)

رانجهن ميڏي سِر دا سائين، ٻَنِ[1] ڪيڙان دِي ذات وي ميان.

دم دم ساڏي دل تي ميان، رانجهن وائي وات وي ميان،

رانجهن آوي ڦيرا پاوي، مَئَن مُٺِي[2] محلات وي ميان.

راتيان ڏينهان نيرُ[3] وَهايان، برھ والِي برسات وي ميان.

اُٺ تُڻ اورَ[4] اَزلي هوئِي، تَن ميڏي وچ تات وي ميان.

نال سُهڻي دي ڪَڏهان ٿِيسي، "مُحمّد" ملاقات وي ميان.

---

(1) ڪَڏَ ۾ پوي، (2) قاتل- مصيبت ۾ پيل، (3) پاڻي- ڳوڙها، (4) سِڪَ، يادگيري

Scanned with CamScanner

داستان: سُهڻي ميهار

كافي-104 (سُر جَهنگلو)

جنهن جو مَنُ ميهار سان، گهُوران[1] ڏئي تيون گهِرَن[2].

بيوس پنهنجي پاڻ کي، اُمالکَ اُڇلِن.

دهشت دؤر درياہَ جو، چوليون نا تيون ڇڏِن.

ڪُوڙا ڪيئي موٽي پيا، سچا سِيرَ لَنگهَن.

وِيـرَن مئون واهَر[3] تيندا، اَهنجي[4] ڪئون اُماڻِن.

اَڻَ تارُن کي آسرو، ”مُحمّد“ محبوبَن.

---

(1) تکي نظر سان ڏسڻ- گهُورَڻ، (2) گهِرَن، (3) مدد، (4) ڏکئي

ڪافي-105 (سُر ڪونسِيو)

مِٺي يار ميهار ٺٺون، گهوريان هِي جِندڙِي

مال مَڏيُون محبوب ٺٺون، ڪاٺيان هِي ڪَنڌُ ڙِي.

ويهڻ مون کي وِهُ ٿيو، پِريَن ڏي پَنڌُ ڙِي.

ملڻ رِيءَ مٺار جي، کِينَ وٽي ٿو هَنڌُ ڙِي.

اوهان مون کي ڇو جهليو، ساري ٿو سَنڌُ سَنڌُ ڙِي.

ساهڙ مليو سِيرَ ۾، "مُحمّد" ورتو رَنڌُ[1] ڙِي.

---

(1) رستو- دڳ

(سُر سُهڻِي) كافي-106

روز اَزلِي رُوحَ منهنجي جِي، ميهر سان مُحبتَ.

سرتيون ساهَڙَ جامَ سان، سَچِي آ سَنگَتِ.

ڏَمُ(1) ڏِهاڙِي تو ڏَنگي، كُوڙِي ركي كُلفَتَ(2).

دائم دوُر درياءَ جِي، ڏُمَ وڏي دَهشتَ(3).

سَهجَئون(4) سِرُ نِوايان، نياز كري نوڙَتَ.

"مُحمّد" مُغان جي كئي، شاهَنشاهَ شَفقتَ(5).

---

(1) سُهڻِيءَ جي مُڙس جو نالو- (هيرايل- سيكاريل)، (2) دُشمِني- ويرُ (3) ڊِپ- هراس، (4) آسانِيءَ سان، (5) مهرباني- رحم

داستان: مومل راڻو

ڪافي-107

(سُر راڻو)

ناھِ مناسب ميندرا توکي، مُومَل سان ماٽا.

ناحق ناھِ چڱو، اوٺان[1] رکڻ آٽا[2].

مومل ھِت محلات ۾، ڏاڍي ڏِٺ سِڏاٽا[3].

ھِتئون ھلندِس ساڻ ھمت جي، تاڪَ[4] پُڄائي تاٽا.

جِيءُ جَلائيندِس پنھنجو، متئون تو راٽا.

ڪاڪِ سڄي قربان ڪيان، "مُحمّد" ماندڙاٽا[5].

---

(1) پردو – اولو (2) ناز نخرا، (3) روانا ٿيا، (4) رھڻ جو ھنڌ، (5) تاھَ نُوھ-اڏاوت-محل ماڙيون

ڪافي-108 (سُر راڻو)

ڪاڪِ سچي قربانُ، سوڍل تو تئون آئون ڪيان.

آسَوَندِ[1] اصل کان آهيان، مون وٽ تي مهمانُ.

مال مَڏِي آهي مِلڪَ اوهان جِي، سارو سِرُ سامانُ.

رُسڻ رنجُ رکڻ نا واجب، شاهن سندو شانُ.

وِرهَ مون ويران ڪيو آ، حيرت منجهه حيرانُ.

متئون "مُحمّد" مِهر مئون، بِرهه وسي بارانُ[2].

(1) آسائِتي- اميد رکندڙ (2) برسات

ڪافي-109 (سُر راڻُو)

رمز لڳي آ راڻي جِي، مُونجهہَ مري مُومَل.

سَنڌَ سَنڌَ ۾ سارَ سڄڻ جِي، جهورِي[1] ڏي نا جَهل.

اچي اُليلَ[2] اندر ۾ جاڳيا، پُور پون پَلپَل.

روئڻ رِيهان راتيون ڏِينهان، هِيٺِيءَ ڪي هَل هَل[3].

سُکَ نہ سنگِتي ساتي ٽيڙا، سُور سوين سَل سَل[4].

اچي ڪر تون اوچتي، مَن مينڌرا محفل.

تو ڪئون سِوا آهي سوڍل سائين، "مُحمّد" ڪي مشڪل.

---

(1) عشق جو سوز- ڳٽتي، (2) محبت جي ڪشش- اُڪير، (3) هَر هَر - گَهڙِي گَهڙِي، (4) سوراخ.

داستان: ڪاپائتِي

ڪافي-110 (سُرِ صُبحِي)

ڪر عاشق اَسُرَ[1] اُٿڻ جِي، ڇڏ رِيت رسم تون سمهڻ جِي.

چوري چَرخو چاهه مان اَلا، ڪر تون ڪارِ ڪَتڻ جي.

سَنجهي ويا تِي سُپرين اَلا، تون ته ڪانه ڪئي جاڳڻ جي.

سُتَ وارن جي سامهون اَلا، ٿيندي تورَ تُرڻَ جي.

"مُحمّد" پانڊِي[2] نه ڪَتِي[3] اَلا، مِهر ڪجانءِ ڪا مَڻَ جِي.

---

(1) فَجر جو. (2) ڪپهه جي پُوڻِيءَ مان تهيل سُتَ جي ڍيري (جيڪا هڪ تَڪُ تي چڙهيل هجي، - يعني تمام ٿوري ڪپهه جي ڍيرِي). (3)اُٽِي- يا ڪپڙو ناهيو.

كافي-111 (سُر صُبحِي)

هُتِ كانهي كانِ كَتڻ جِي، آهي ناتي نينهَن نـيَڻ جِي.

چَرخو مُئِيءَ كي چَس[1] نہ ڏي تو ناهي طاقت تَندُ وجهڻ جي.

سَنڌو[2] سورن نا پوي اَلا، راتيون ڏِينهان تہ رُئڻ جي.

ڳُجهي ڳُجَهہ جي ڳالهڙي اَلا، سَرتيون ناهہ سَلڻ[3] جي.

"مُحمّد" سان كئي مرشد سائين، اِها ڳالهہ ڳَنديَڻ جي.

---

(1) مزو (2) وقفو- فرق- خاتمو (3) راز ٻڌائڻ

(سُر صُبحِي)

ڪافي-112

آيو ڪونہ چَرخو چَرِيءَ ڪي ڪَتڻ ۾،
ويو وقت گذري، سَڙيءَ جو سمهڻ ۾.

اڄ يا سياڻي ويچاريءَ جو وارو،
ڪَتيم پاءُ نہ پورو، نہ ڪِي ڏي اُڌارو،
هڻان هٿ پئي هاڻي، ويو سڄ لهڻ ۾.

اَٺئي پَهر جاڳي، جنين اَٽَ اوريا،
ڪيا جن پِرت مَٽون، سيئي سُٽَ پورا،
پلي سي تہ مَرڪن، آريءَ جي آتڻ ۾.

اَڳيئون سِيرَ سختي، ٻُجهي ڪُن ڪارو،
ڪَشتيوانُ[1] ڪَرڙو[2]، چلي ڪونہ چارو[3]،
پَلئہ ناهِ پئسو، ڏيان ڇا پتڻ ۾[4].

"مُحمّد" چوي مالڪَ، تُنهنجِي آ ستارِي،
تڳان مير مُرسل، مان تُنهنجِي تارِي،
ڄُتا جَڳَ ڇِيهَن ڪئون، ڪلمي جي پڙهڻ ۾.

---

(1) ٻيڙيءَ وارو -ملاح، (2) سخت مزاج، (3) حيلو- وَس، (4) ٻيڙيءَ جو پاڙو.

داستان: ڪيڏارو

ڪافي-113

(سُر پيلو)

درد دل ۾ دائمِي، هادي سَندي حَسنين جو،
هردم حمايت هاشمِي[1]، ڪامِلُ سندي ڪونَين[2] جو.

حَسن جي آهي هدايت، مون نماڻي ڪي نصيب،
قَدحُ[3] ڪوثر[4] ڪان مليو آ، مُرتضيٰ[5] ثقلين[6] جو.

راز رهبر جو آ رِندِي، رمز وارو رَهنُما،
ذَوقُ زَيـنَ الْـعابـديـن، قُـرةُالعَينين[7] جـو.

باقَر و جَعفر جماعت، ساري جو امام حق،
اَمِين اَڪبر آهي اَصغَر، اصل عاشقينَ جو.

تَقِي نَقِي جو طالب آهيان، مُوسيٰ رَضا جي مامَ ۾،
قرب ڪاظِمَ ڪيو قديمي، داتا دارينَ[8] جو.

مِهر مَهدِي جي مُدامِي، عالم تي احسان ٿي،
ماڻِ[9] ڪندو اچي مُصطفيٰ، "مُحمّد" مُرسَلِين[10] جو.

---

(1) بَنو هاشم قبيلي جو- حضور پاڪ جو لقب، (2) ٻنهِي جَهانن جو (3) پيالو (4) جنت جو حوض ڪوثر، (5) پسنديده- مقبول- حضرت عليؑ جو لَقبُ، (6) ٻنهي جَهانن جو، (7) اکين جو ٺارَ- اکين جي ٺڏاڻ، (8)ٻنهي جهانن جو، (9) مِهر- ڪرم، (10) جنهن ڏي موڪليو ويو (قرآن شريف) — حضور پاڪ جو لقب.

Scanned with CamScanner

داستان: سورَٺِ

ڪافي-114

(سُر سورٺ)

تَندُ ٻَڌِي ڪا تارَ، پنھنجو سر صاف ڏنائون.

محبت ميڇان[1] جن کي آيون، سي تہ هليا هيڪارَ،

وري ورڻ جِي ڪانہ ڪيائون.

راجا راءِ ڏِياچَ جو رايو، ٻيجَل کي ٻيھارَ،

صداقت سِڪَ صدائون[2].

عشق جي منزل بيحد بارِي، ڪٽن بھادُرَ بارَ،

ڇُمِي سِرَ چاهئون[3] چايُون[4].

سُر پُر ساز آواز جي سيني، لُونءَ لُونءَ منجھ لَغارَ[5]،

لڳي لَئُون[6] لَعل لَذائُون.

پُوريُون ڪر تون پارس پِرتئُون، "مُحمّد" جا مُختيارَ،

مُنور مِيرَ مُدائُون[7].

---

(1) اِشارا. (2) آواز. (3) شوق سان (4) ڪنيائون. (5) ڇِتڪو- گهڪو- اش (6) عشق- محبت (7) مُرادون- خواهشون.

Scanned with CamScanner

داستان: سارَنگَ

ڪافي-115 (سُر سارنگ)

سارَنگَ[1] شاهَ سردارَ، قرب ڪُلِي اچي مون سان ڪَيَڙو.

بوند برهہ جي برسي بارِي، گل ڦل گاهن ڪئي گُلزارِي،
هر جاءِ باغ بهار، راج سڄوئِي راضي ٿِيَڙو.

گاجَن[2] گوڙ لائي آ گَج گَج، بادل بِيهَن نا رُڳِي يَج يَج،
ڪِنوٽِن جي تہ خُمارَ[3]، جِهرمِر مِينهَن جهوريو[4] آ جِيَڙو.

جنهن جي آئي عيدان ٿِيڙيون، ميرَ[5] مَدايون[6] معافي ٿِيَڙيون،
يَوَ[7] لَتا يُلڪارَ[8]، پيچ پريمي آني[9] پِيَڙو.

"مُحمّد" مُونجهہ ناهين ڪا مَلُولَت،[10] وَجِد[11] وجود ۾ وله وَصولت[12]،
سوبَ ڪَنِي آ سَتارَ، لُطفَ پاتو آني[13] لِيَڙو[14].

---

(1) مِينهن جي موسم - جُهڙ، (2) گجگوڙن- گوڙِن، (3) نشي، (4) ڏُڪايو- زَبُون ڪيو (5) ميراڻ- خرابي، (6) بُرايون، (7) خوفَ، (8)مُونجهَہ – خوف، گمراهي، (9) اَچي، (10) ڏُک- غمگيني- اُداسي، (11) جوش- بي خودي، (12) ميلاپ- ملاقات، (13) اَچي، (14)لِيئو- جهاتي.

Scanned with CamScanner

داستان: رامَڪَلِي

ڪافي-116 (سُر آسا)

ويراڱِن ڪٺون وِيءُ،[1] وحدت وارو مُورُ[2] نہ وسري.

هٿئون هاديءَ جي هدايت وارو، بيخود پيالو پِيءُ،

مست مَحويَت مصري.

"مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا"[3] مَري عاشق جِيءُ،

آفتاب[4] اندر ۾ اُبري.

دم قدم هوشيار هلڻ سان، سدا خُماريَل ڪِيءُ،[5]

نينهَن نهايت نِسري.[6]

"مُحمّد" سمجهي معنيٰ سارِي، ساڳو سِرُ تون ٽِيءُ،

غَيرَ غُرُورَ منجهان تون گُذرِي.

---

(1) سؤدو- وٽج واپار، چراگاه، سرسبز ٽُڪرو (2) هرگز (3) "موت کان اڳي مَرو" يعني نفس کي ماريو (4)سج، (5) خوش، (6) ڦُٽي- اُسري.

ڪافي-117 (سُر ڪسوري)

ڏُورڏَراز سفر آ لَمبو،[1] وِڪَ وَڏائـج وِيـرَ ويـراڳي.

پيهِي[2] پَسُ تون پاڪ نظر سان، صَحِي سُجاڻج صورت ساڳِي.

نِندَ نيڻن جي ناسُ ڪري ڇڏ، جوت جاڳائج جوڳِي جاڳِي.

لُونءَ لُونءَ[3] لاتِ لاثاني آهي، لَئُون[4] لطيفي لاشَڪ لاڳِي.

هيڪَر هَٽَ ڪٽِي تون هِنَ ڪئون، ماڳَ اُنهِيءَ ڪي ماڻين ماڳِي.

”مُحمّد“ جِي دل دائم قائم، وحدت ۾ واهُ آهي واڳِي.[5]

(1) ڊگهو (2) اندر داخل ٿي (يعني پنهنجي قلب ۾)، (3) وارَ وارَ، (4) محبت، (5) واڳ ۾ ٻڌي- جڪڙي- قابُو ٿي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-118

(سُر جوڳُ)

جوڳِن سان جِيءُ جَڙيُون،[1] اڄي مليا تہ اُهيئِي.

لاهُوتي لاشڪ لامَڪاني، ماڳ نہ تِنهِن کي مَڙهيُون،

ويهَڪَ تِن جِي ويئِي

نِسَنگَ نانگا نِينهَن ڪيا، چريا پائن تا چَڙيُون،

سڪ ساندِين تا سيئِي

ڪاهيُون ڪوهيارل ڪانڌَ جي، رَندَ وٺي ڪن رڙيُون،

پيش پرِيَن جي پيئِي

"مُحمّد" سان محبوبَ مِٺي جون، اکيون اَلستِي اڙيُون،

ٻاجھہ پريون سي ٻيئِي

(1) پاڙُون هَنيون- ڳَنڍِيو- مليو.

ڪافي-119 (سُر سامُونڊِي)

ڪندا ويا ڪُوڪارَ، ووڪيچ وٽن ڏي ڪاپڙِي.

اُنهن کي تہ الست ڪان، پِرتئون پِرَ[1] جِي پَچارَ.

ويچارا تہ وَڪوڙيا، عشق سندي آزارَ.

وينا اَڙائي اکڙيون، ڪِينَ تَڪِن[2] ٻي وارِ.[3]

ديوانن جي دل ۾، ڏاڍي طلب تنوارَ.

"مُحمّد" جا راتيان ڏينهان، نيڻين نمن تا نارَ.

---

(1) پِرين- محبوب. (2) تَڪِين- ڏسن. (3) طرف- پاسي.

ڪافي-120

(سُر سامُونڊِي)

جوڳي جَلوي دار، وو مست قِرن تا مُلڪ ۾.

اوتَ رکن تا عام ڪان، خاصا خبردار.

بَرن ۾ بيٺَڪ هٽِي، نانگا تيا نرِوار.

وڃي پيا نہ اَجھاڳَ[1] ۾، قُلزَم[2] ڪارُونيار[3].

ڪُل شَيءِ تَرڪي هليا، يگانا تيا يار.

هيڪاندا[4] هَمذاتِ[5] تي، "مُحمّد" مَنصب دار.[6]

---

(1) جنهن کي جهاڳي نہ سگهجي- پار نہ ڪري سگهجي- تمام اُونهو. (2) وڏو سمنڊ. (3) تمام اُونداهو- تمام گهٽو (4) گڏيل- گڏجي. (5) هڪجهڙا- يَڪجانِ. (6) عهدو رکندڙ- درجو رکندڙ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-121 (سُر ساموندِي)

آديسِي اَڻ موٽَ، وو اورِن وينا اَلَڪ[1] سان.

چوڙي جَتائون[2] جُهد[3] مَئون، ڳولي مارِيائون ڳوٽَ.[4]

تَرڪُ ڏنائون تَرڪَ ڪي، ڪا جيءَ لڳڙن چوٽَ.

هيڪڙائيءَ ۾ هڪ ٿيا، ڪَپي دُوئيءَ جا ڪوٽَ.

وڃائِي تہ وجود مَئون، ڪاهوڙن ڪُل کوٽَ.[5]

"مُحمّد" مِيثاقئون اڳي، گهايل آهن گهوٽَ.

---

(1) جنهن کي لَکي نہ سگهجي- ذاتِ اِلاهي، (2) ڍگها وار جيڪي ساڌُو ۽ فقير رکندا آهن، (3) ڪوشش- طاقت، (4) سارِي (چوپَڙ يا شطرنج راند جِي). [ڳوٽَ مارڻ=راند کٽڻ- ڪاميابي ماڻڻ]، (5) خرابي.

Scanned with CamScanner

ڪافي-122 (سُر پيروي)

جوڳِن منهنجي جِيءَ ۾، جَڙ[1] هَنئين جائِي اَلو.

”فَاذْكُرُونِيٓ اَذْكُرْكُمْ“[2]، وسري نہ وائِي اَلو.

”اَلْعِشْقُ نَارٌ“[3] ساڙي ٻاري، جان جَلائِي اَلو.

”مَاسِوىٰ الْمَحْبُوبَ“[4] جي، رهان فِدائِي اَلو.

”هُوَ الْظَاهِر هُوَ الْبَاطِن“[5]. صَفا صَفائِي اَلو.

”مُحمّد“ پنهنجي مَؤج ۾. سَرهو سَدائِي[6] اَلو.

---

(1) محبت جي ميخ. (2) ”تون ياد ڪر مون کي تہ مان ياد ڪريان توکي“ (3) عشق باهہ آهي (4) محبوب کان سوا۽. (5) هو ظاهر بہ آهي ۽ لڪل بہ آهي. (6) سدائين

Scanned with CamScanner

ڪافي- 123 (سُر سامُونڊِي)

سَناسِي سُبحانُ، ساري سبق تا پڙهن.

"فَاذْكُرُونِيٓ أَذْكُرْكُمْ"،[1] دم جو رکن ڌيانُ.

هردم هِيئين ۾ هت ڪيائون، گُـرُوَّ وارو گِيانُ[2].

هک تيا وجي حق سان، ڪڍي دُوئِي دامانُ[3].

محويت جي موج ۾، سُلطاني سامانُ.

"مُحمّد" نعري نِينهَن جي، لاشَڪ ٿِي لاثانُ.[4]

(1) "تون ياد ڪرمون ڪي- مان ياد ڪريان توکي" (ارشاد رَباني)، (2) روحاني علم، (3) دامَن، (4) جنهن جو ڪوثاني يا مَٽُ نہ هجي.

ڪافي-124 (سُر ويهاڳُ)

اُتِي جوڳي جاڳَ وي ميان، نيڻ نہ هيرج نند ۾.

چوهَ[1] منجهارئون چوڙي چڏ تون، رڳَ رڳَ روحي راڳَ.

پِرت واري پنڌ ڪرڻ ۾، جهاڳَڻ پيو تہ اَجهاڳ.[2]

ثابت صدق يقين سان شامل، ماڻيندين سو ماڳ.

"فَـذْ ڪـُرُونِيٓ اَذْڪـُرْڪـُمْ"،[3] لاهـوتـيـن جـو لاڳ[4].

"مُحمّد" مؤج مَحويَت ره تون، پلو تيندءِ پاڳ.

---

(1) تيزِي- جوش، (2) جيڪو جهاڳي نہ سگهجي- وڏو بحر، (3) "تون ياد ڪر مون کي تہ آئون ياد ڪريان توکي" (اللہؐ فرمايو آهي)، (4)انعام - بخشش.

Scanned with CamScanner

ڪافي-125 (سُر ٻَنسُ)

نِيستِي[1] ننڊ نِينهَن نِي[2]، جوڳِي سدا جاڳيا وتن،
ويڙهه وحدت جي وَڪوڙيا، وِرهَ ۾ واڳيا وتن.

سرمست صوفي سَير ۾، سالڪ صفا ساڳيا وتن،
جن کي لڳي لَئُون[3] لالَ ٿيا، اُهي لُطف سان لاڳيا[4] وتن.

برسات بادل بيخودي، برهه ۾ ياڳيا[5] وتن،
دُرسُ[6] دَرُونِي[7] دؤر[8] دائم، درد ۾ داڳيا[9] وتن.

جهانگِي هٽن ٿا جهوڪَ[10] جهنگ ۾، جَهر[11] مڙيئي جهاڳيا وتن،
"مُحمّدُ" ڏاهي ڏوهه[12] سپ، ڏپ اندر ڏاڳيا[13] وتن.

---

(1) ڪمزوري- نِستائي، (2) وٺي ويو، ڪڍي ويو، (3) عشق- محبت، (4) جُڙيا وَتن انعام يافته ٿيا وتن، (5)ياڳَ وارا ٿيا، (6) درست- سچ پچ، (7) اندروني، (8) ذڪر- وِرد، (9) سڙيا وتن (10) ويهڻ جي جاءِ- مال کي ويهارڻ جي جاءِ، (11) جهنگ، (12) مَڪَر- فريبَ، (13) ڏِسڙيا واريءَ وانگر پڙِي ٿيا وتن (يعني خوفِ خدا ۾ فنا ٿيا وتن)- [ڏاڳَ= ڏُسِڙيا واري].

ڪافي-126

(سُر توڙي)

جوڳي جِيءَ کي جُنگَ جاڳائن ٿا. واه بَرسَر بِينَ وڄائن ٿا.

لِڱين خاڪ مَلي آڏوتَ[1] اچن. دَر دَر بينا ناچُ نَچن.
پنهنجو پاڻ ۾ پُختا ٿي پَچن. ڏُونهون دل ۾ درد دُکائن ٿا.

صَوْمَ[2] صَلاتانَ[3] تَرڪَ ڪري. وِرد وظيفن ڪئون پري.
دم ۾ دم جو ڌيان ڌَري. برهه جي بانگَ ٻُڌائن ٿا.

اَڻ لَکَ[4] آهن ڪير لَکي. خبر لهي جو چاش چَکي.
پوءِ اُنهن سان راز رکي. لِڪي لوڪئون لِڪُ[5] لِڪائن ٿا.

هِنَ هُنَ[6] ٻنهي ڪئون ويا. وڃي بحر اُونهي ۾ پيا.
حد حجابَ لاهي هڪ ٿيا. "مُحمّد" ماڳ ملهائن ٿا.

---

(1) آڏو تي- جوڳي-سامِي. (2) روزو. (3) نمازون. (4) سمجهه ۾ نه اچڻ وارا. (5) راز- ڳُجهه. (6) هِنَ ۽ هُنَ جَهان- ٻنهي جَهانَن.

Scanned with CamScanner

ڪافي-127 (سُر پٽ مُجرِي)

سامِي سَباجها سُپرين، حق سان وجي هِڪُ ٿيا.

ذڪـر ۾ فـانِـي فِـي اللّٰه[1]، واقـف ٿـيـا واصُـل بِـاللّٰه[2]،
بيشڪ آهن بَقابِاللّٰه[3]، مَرِي جيڪي جائِي[4] جيا.

جوش جذباتي جاڳيو، سِرُ سُجاتائون ساڳيو،
خيال وحدت ۾ واڳيو، ڏِيلَ ۾ بارِن ڏِيا.

رُوپوش تا رمزان رَکن، چاش چشمن جي چَکن،
ڪنهن کي لَکڻ[5] ۾ نا اچن، لوڪَئُون لِڪِي پائن لِيا.[6]

هاديءَ هَتارئون تا پِيَن، پُر پريمي پيا ٿِيَن،
مست مَيخاني وَتن، خُمر[7] ۾ خُمارِيا ڪِيا.[8]

شَب روز ڪاهو ڪاهَ ۾، وِڪَ وَحدتِي ويساهَ ۾،
"مُحمّد" صُلحَ صَلاحَ ۾، پيش پِرِيَن جي پِيا.

---

(1) اللّٰهؑ جي ذات ۾ فنا ٿيل، (2) اللّٰهؑ سان مليل، (3) اللّٰهؑ جي ذات سان هميشہ قائم رهندڙ (4)، سچ پچ، (5) سمجهڻ- محسوس ٿيڻ، (6) لِيئا- جهاتيون، (7) شراب، (8) خوش.

ڪافي-128

(سُر مانجهُ)

جوڳِن پنهنجِي جُوءِ، صافِي صاف سُجاتي.

اصل روز الست کئون، خاصِي تن جِي خُوءِ.[1]

وِٽِي ناهين هڪ وارَ جِي، مُحڪم[2] مُوبَمُوءِ.[3]

رِند رَسيا وجي راهَ ڪي، رهبر رُوبَـــرُوءِ.[4]

ڳولي لڌائون ڳُجهَ ۾، ڪامل سَندِي ڪُوءِ.[5]

آئي تن کي عجيب جِي، بَرن ۾ ڪا بُوءِ.

"مُحمّد" ڏٺي آهي ڏيهه ۾، صورت سُو بَسُوءِ.[6]

---

(1) خَصلت- عادت (2) مضبوط- قائم. (3) وارُ وارَ سان- تمام ڪماليت سان. (4) مُنهن سامهون- آمهون سامهون. (5) پاڙو- ڳَلِي- گهر (6) هر طرف.

Scanned with CamScanner

ڪافي-129 (سُر پيرُو)

جوڳِي ڪَمائن جوڳ، سامِن سَيرَ ڪيا هِن ساڃا.[1]

اندروني آواز سان، رُوحِي ڪديائون روڳ،[2]
وحدت جا وڄائن واڃا.

صحي صاف سُڄاڻِي سِيني، ٻيا ياڻئِن تا پوڳ،
دُمَ دُمَ دامَ[3] لڳائن ڏاڄا.[4]

ڇَندي ڇاڻي غَيرَ کي، ڦِٽِي ڪيائون ڦوڳ،
ڏک منجهارئون مِليَن ڏاڄا.[5]

"مُحمّد" هڪ ٿيا هيڪاندا،[6] ڪَپي دُئِيءَ جا دوڳَ،[7]
کائن خُوب خُماريل کاڄا.[8]

---

(1) سِڌا- سَنوان، (2) مرض، (3) محفل- مَندلِي، (4) دُهل جو واڄو- تَجمل- ٺاٺُ، (5) ڏاجُ- ورثي ۾ مليل شيءِ، (6) مليل- وصالِي، (7) گوشت جا وڏا ٽُڪرَ، (8) کاڌا- طَعامَ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-130

(سُر پيروي)

نند نہ ڪن نيهِي،[1] ڏيئي اَکِن کي عشق اوجاڳا.

ساريُون راتيون سُور ۾، ويراڳن ويهي،
صحيح سُجاتا سپرين ساڳا.[2]

مزو ماڻيائون موج سان، پاڻ منجهان پيهِي،
لَذا لاهوتن لاشڪ لاڳا.[3]

مرداني مجلس ۾، رمز تَنين ريهِي،[4]
سُرت رکي تيا صاف سَياڳا.

هِڪُ تيا وِجي حق سان، ڏيهَہ اُنهي ڏيهِي،[5]
ڇِنِي ڇڏيائون دُئِيءَ[6] جا ڌاڳا.

”مُحمّد“ مَخفِي مامَ جي، ڳالهہ ڪيان ڪيهِي،[7]
وِيَر وحدت ۾ واصُل واڳا.[8]

---

(1) سچا عاشق. (2) ساڳيا. (3) لاڳ- انعام- بخشش (4) ڳنڍِي، ريجهائِي- سَرچائِي. (5) اُن ملڪ جا رهواسي. (6) ٻيائيءَ. (7) ڪهڙِي. (8) واڳيا- ڳنڍيا- مليا.

ڪافي-131 (سُر آسا)

عـــاشــق پُــورَب پار ڏســو، آڏُوتِــن[1] آڏار[2] ســو.

ڪَنتا[3] ڪولاپا[4] ناڏ[5] نَفِيلان،[6] ڪِستا ڪَرِيُون ڪٽن جَنبِيلان،[7]
پهري اَلفِيُون[8] عشق اَصِيلان، جوڳن جا جِنسار[9] ڏسو.

ڪُويا[10] ڪَستَئُون[11] قدم ڪُڏائن، ويراڳي وِيرانَ وَسائن،
نازڪ ناتو نِينهن نِيائن، طَلبَ سچي تن تارَ ڏسو.

راز رِندانِي رُوپُ رَحيمِي، پاڙن پِرتئُون پُور پريمي،
"قالُوٓا" وارو قول قديمي، اَلستي اقرار ڏسو.

اندر آديسي اَلکُ جڳائِن، ثابت سيني صاف سَمائن،
"مُحمّد" مانجهي ماڳُ مَلهائن، بيحد بره جا بارَ ڏسو.

---

(1) سنياسي يا تارِڪُ فقير، (2) سهاري- آسري، (3) قيمتي پٿرن وارا هار، (4) ٽامي، لوهه يا شيشي جا ڪنگڻ (جيڪي فقير پائيندا آهن)، (5) وڏو ساموندي ڪوڏُ (جيڪو سامي يا جوڳي فقير وڄائيندا آهن)، (6) سَرهَ جانور جو سِڱ (فقير وڄائيندا آهن)، (7) ڪِستا، ڳوٿريون، (8) ٻانهن ڪان سواءِ ڊگهو پهراڻ، فقيرن جوجُبو، (9) ٺاهه ٺُوهه –سينگار، (10) بهادر، (11) جوش مان.

ڪافي-132 (سُر جوڳُ)

لاهُوتِن جِي لَڏَ،[1] لاشَڪ لاَ تہ مَڪانَ ۾.

اورِين يَرِ آواز نا، پَرِين يَرِ تي سَڏَ.

سِڪَ ۾ ساهُ پَساهُ آ، هَلن هوتَ ڏي هَڏَ.

پڪو پيچ پِريت جو، رِندَ رَهن تا رَڏَ.[2]

هلي ويا هوشيار تِي، مٿي ٻَڏائون مَڏَ.[3]

پڌرا تِي پِرڪارَ[4] ۾، "مُحمّد" تُنهنجا پَڌَ.[10]

---

(1) بارَ- مَڏِي- ٻَڌل سامان، هَــڙَ- گڏهہ تي لَڏيل سامان، (2) همت وارا، ضِدِي- هوڏ وارا، (3) مُوڙِي- سامان سَڙو- ٽُرهو (4) عادتون- لَڇَڻُ- فعل، (5) وڏائي- ٻَڻاڪَ.

ڪافي-133

(سُر بَنسُ)

جوڳِن ڪي آ جَسُ،[1] وجي ڪَن وَسُ،[2] ويا واهيري[3] پنهنجي.

چوري چَرخو چاهَ مئون، چائِن[4] اِلاهِي چَسُ.[5]

رِندن جي ته رهاڻ ۾، راند اِنهين جو رَسُ.

وِرهَ واري واٽَ جو، غازي لَهندا گَسُ.

لکيو لوحَ قَلم جو، ميٽَڻ ناهين مَسُ.

پيهِي پنهنجي پاڻ ۾، پَسَن تا پارَسُ.

هاديءَ واري حال ۾، ڪانه اٿن ڪا ڪَسُ.[6]

"مُحمّد" اُنهيءَ ملڪ جو، ڏاهي جو اَٿن ڏَسُ.

---

(1) شاباش، (2) سعيو- ڪوشش، (3) ويهڻ جي جاءِ- آستان، پکين جي رات جو آرام ڪرڻ جي جاءِ، (4) ڪڻن- حاصل ڪن، (5) لَذتَ – سوادُ، (6) نقصان

ڪافي-134 (سُر جوڳُ)

ويسائي[1] جي واٽَ سان، ويراڳي تا وَڃِن.[2]

جائِي[3] اُنهين جُوءِ[4] ڪان، پيرو[5] ڪِينَ پَڃِن.[6]

اَلستِي اقرار ڪي، مردانا تي مَڃِن.[7]

راهِي ٿيڙا راز سان، رَهتِ[8] ڪن رُڃِن.[9]

"مُحمّد" مُحڪم[10] ماڳَ تي، صوفي صاف سَڃِن.[11]

---

(1) اعتبار- يقين- ويساهَ. (2) وَڃن. (3) سڄ پچ. (4) علائقو- جاءِ. (5) چَڪَرُ- گهُمرو- اچڻ وڃڻ. (6) پَڃَن [پيروڪِينَ پڃن= مُنهن نٽا موڙِين]. (7) مَڃِينِ. (8) رَهڻِي- رهائش. (9) سُڃ ۾- ويراني ۾. (10) مَضبُوط. (11) اشارو ڪن- نشاندَهِي ڪن- نظر سان تَڪِينِ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-135 (سُر ڪوهياري)

مَـــرُ[1] جـهاڳَ[2] جـهاڳِن پـــيا جــوڳيئڙا،
سُونهان[3] سِيرَ اِنهين جا سامِيئڙا.

ڪاهي هليا تِي ڪِينَ ڏي، نازڪ ناتي نيڙا.[4]

وَسن پيا واحد جا، مَتئون محبت مِينهَڙا.

اَنئِي پِهَر اَلهُوتَ[5] تَن، پُورَ اِنهين ۾ پيڙا.

ڪيائون مُنهُن محبوب ڏي، وري وَرڻ ڪان وِيڙا.

"مُحمّد" جَن جا جي هئا، وجي تَنين جا ٿِيڙا.

---

(1) بيشڪ-يَلي، (2) جهاڳڻ جيسرو ياٿي، (3) واقف-سمجهو، (4) وٺي ويا، (5) نشا-خُمارَ

ڪافي-136 (سُر ڪوهيارِي)

آهي روز اَزل کئون، آديسِن کي اُجَ.

وَسَنُوَ[1] نا ويــجها ويـــا، سامي جهاڳِن سُجَ.

بُکَ وڌائون بُگلي،[2] جوڳِن ڪيا تِي جُجَ.[3]

مَئي[4] سَندي ئِي مَتَ تئون، پيالو پِي ڪيائون پُجَ.[5]

راتيون ڏينهان رمز سان، رِندَ رهن تا رُجَ.[6]

"مُحمّد" مُغان[7] جي مِهرَ سان، مَنُ ماري ڪيائون مُجَ.[8]

---

(1) آبادِي – ڳوٺ، (2) فقيرن جي گودڙِي، (3) ڍَئو- ڍَوَ- شاديءَ جو ڪاڄُ، (4) شراب، (5) تمام گهڻو مال هٿ ڪرڻ، (6) سَرابُ – ويرانِي، (7) شراب وڪڻندڙ – ڪَلال- اصطلاحًا- مُرشد، (8) ماري ڪُٽي ناسُ ڪرڻ- ذريون ذريون ڪرڻ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-137 (سُر ڪوهياري)

سَــناسِي سارِيــنِ،[1] سَدائِين سُبحانَ کي.

راتيون ڏِينهان روجَ ۾، هَنجُهون[2] تا هارِين.

ويهي پنهنجي وُجودَ ۾، باهِہ بِرَہَ ٻارِين.

اَلستِي اِقرارَ جُون، ڳالهِڙيُون ڳارِين.

"مُوْتُـوْا قَبْلَ اَنْ تَمُـوْتُوْا"[3] مَرڻُون اڳي مارِين.

دائمَ دَمَ قَدَمَ سان، وحدت وَرق وارِين.

"مُحمّد" پنهنجي موج ۾، گهوٽَ سان گهارِين.

---

(1) ياد ڪَن. (2) اکين مان ڳوڙها. (3) "مرو پنهنجي مرڻ کان اڳ ۾" يعني پنهنجي نفس کي ماريو.

داستان: رَمز رازِ رِندِي

ڪافي-138 **(سُر تلنگ - سُر پيرِ)**

رِندن جي رفتار، اولائتِي آهي عامَ کئُون.

اڇڻ وڃڻ جي سُڌِ نا سي ڪَنهِين، ڪامِلن اِها ڪارِ.

ظاهر زُهد ۽ تقويٰ تَرڪي، غَيبي ڪن گفتار.

بي سِر بي پا[1] ڪَن پروازي، جِسمئُون ٿي بيزار.

نَفِيءَ منجهئُون اثباتي ٿيڙا، شائق شاهسوار.

مرد مؤجود مُغان سان "مُحمّد"، وِتِ[2] نہ پائِنِ وارَ.

(1) بنا پيرن جي، (2) وِتِي- مفاصلو

ڪافي-139 (سُر توڙي)

لنگهہ پَئو تون خوف خطرات وِچون.
ظاهر ضعف ذِلت ظُلماتِ[1] وِچون.

پهلي آڪي اِتان ايوين ڪرڻا هئي، اَپڻا سِر اَڏِي اُتي ذَرڻا هئي،
"مُوْتُـوْا قَبْلَ مُـوْتُوْا"[2] تي مَرڻا هئي، پُر پِي گُهٽَ[3] آب حيات وِچون.

دَم دَم دِي ڪيڏ ڏَمال، نفس اَماره ڪر پائمال،
مؤج ماڻِين تڏان وصل وصال، در بَحر حقيقي درجات وچون.

رَحت[4] راز رَموز نِهانِي دِي، رَڪين ڪَل[5] مُبين[6] معانِي دِي،
عطا عين عروج عَيانِي دِي، پيوسي خبر نفي اَثبات وچون.

وچ تارِيڪِي مهتاب روشن، اولي اَبر[7] آفتاب روشن،
عرش ڪرسي اَلقاب[8] روشن، پَسِين "مُحمّد" مشاهده محلات وچون.

---

(1) اونداهي، (2) مُوت کان اڳي مرڻ' يعني نفس ڪي فنا ڪرڻ، (3) ڍُڪَ، (4) راحت جو مخفف، (5) خبر، چاڻ، (6) ظاهر- قرآن شريف ڪي بہ چوندا آهن، (7) ڪڪر، (8) لقب جو جمع

Scanned with CamScanner

ڪافي-140 (سُر آسا)

ڪُل ڪتاب پڙهياسي پاڪئون، حرف حقيقي پڙهيل بِي آهيون.

لاالٰهَ[1] کان لنگهي هلياسي، اِلّاالله[2] ۾ اڙيل بِي آهيون.

مَردن جيان ميدان ملهائي، صاف سُوريءَ تي چڙهيل بِي آهيون.

واحد وجودئون وِسريل ناهين، سَوز انهيءَ ۾ سَڙيل بِي آهيون.

همت هادي رهبر جي سان، جُوءِ[3] انهيءَ ۾ جَڙيل بِي آهيون.

"مُحمّد" ساقِيءَ سُرڪِي پِيارِي، مست مئيخاني مَڙهيل بِي آهيون.

---

(1) ناهي ڪوئي مَعبُودُ يا حاجَت رَوا. (2) سواءِ اَللهُ جي. (3) مَقام - علائقو

ڪافي-141 (سُر پيم)

رُوپوش رِندن جي رَهتِ، چالِي چَلتِ سِکُ عاشقا.
عام ڪئون اولي اچڻ، تون وچڻ سِکُ عاشقا.

لاَ نَفِيءَ جي لَتَ سان، هستِي حجابن کي هَٽاءِ،
پُرزا پٽِي[1] ڪر پانهنجو، پاندو پَچَڻُ[2] سِکُ عاشقا.

عينَ عبرت جي پَٽي پَس، جا بجا حقَ پاڪَ کي،
منجهه رنگ رُوپ جي، بيرنگ ڏِسَڻ سِکُ عاشقا.

سُرتِ ثابت سان قدم ڪڻ، طالبا تَلقِينَ[3] تي،
"ثَمَّ وَجۡهُ الله"[4] ويسَهُ[5] ڪي، تون وَٺڻ سِکُ عاشقا.

قال ڪوتَهُ[6] ڪر "مُحمّد"، هل هميشه حال سان،
موجود مرشد جي تَصوَر ۾، رَهڻ سِکُ عاشقا.

---

(1) مِٽي- خاڪ. (2) مرڻ- سُجو ٿيڻ (پاندو پچڻ)- هتي نفس کي فنا ڪرڻ ڏانهن اشارو آهي، (3) هدايت.
(4) اُتي آهي الله جو چِهرو"، يعني هر طرف اللهؕ جو رُخ آهي، (5) اعتبار، (6) مختصر- گهَٽ

ڪافي-142 (سُر ڪسوري)

رِهيا رِند رَضا تي راضِي راضِي، جن کي عشق ڪرائي آهي آزِي آزِي.

مَسئلا مُصلا منجهه رکيائون، سِڪَ جا سجدا صاف ڏنائون،
وحدت جو واپار ڪيائون، ڪِينَ پُڇن ٿيا قاضِي قاضِي.

مذهب دين جا ٿيڙا ڪانئِل،[1] مامَ مرشد جي ڪَيڙا مائِل،
صوفي سدائين رَهڙا[2] سائِل،[3] طلبَ تِنن کي آ تازِي تازِي.

"مُحمّد" عاشق ڪِينَ ڪُڇن ٿا، دل ۾ اندر لُڇون لُڇَن[4] ٿا،
پُورَبَ پنڌُ پُڇيُون پُڇن ٿا، نينهن سيکائِي تن نيازِي نيازِي.

---

(1) ڪانئر- سُستَ، (2) رهيا- رهن ٿا، (3) طلب گار، (4) تڙپن ٿا.

ڪافي-143 (سُر ڪسوري)

رَهُ رضا تي راضي سُهڻا، رِيت رِندن جي رهڻي اِهائِي.

هر صورت سان صاف سچائي، قرب ڪَمالي ڪَهڻي اِهائِي.

لوڪَ جا طعنا تُهمَت تن تي، ساهَ سِيبائي سَهڻي اِهائِي.

هردم هاديءَ سان هڪ تي تون، پِيتِ[1] پِريتِي[2] پَهڻي[3] اِهائِي

دمَ قدمَ سان دائم دلبر، دِوهُ[4] دُدائِي[5] دَهڻي اِهائِي.

"مُحمّد" مِيرِ مُغان سان مُحڪم، ناهَ نڳِي نا نَهڻي اِهائِي.

---

(1) پريت- محبت، (2) پريت- پيار، (3) ريجهائِڻي، مچائڻي، پرچائڻي، (4) فريب- دوکو (5) منافقي- بدنيتي- کوٽُ - جهالت.

ڪافي-144

(سُر بلاولي)

راز رنداني رمز سان، رُوءِ رهبر راهُ حَقُ،
همت وارن کي هَلائي، شوق شَهنشاهُ حَقُ.

الف جو اولو ڪري، عَين ٽيو ارواحُ حَق،
قرب جو قطرو وڌائي، مِيم مظهر[1] ماهُ[2] حَقُ.

پول ۾ ڪيئي پُلائي، وحدتِي ويساهُ حَقُ،
سو سچن سان سَربَسر، سُرت سارو ساهُ حَقُ.

نِينهن وارن کي نِپائي، ناز سان نيباهُ حَقُ،
پِرت سان پَهري آيو، ڪَيفِي[3] سِرَ ڪُلاهُ[4] حَقُ.

"مُحمّد" جو محبوب آ، موج زَن[5] ملاحُ حَقُ،
تار مئُون تاري نِيندو، بيواهَن جو واهُ حَقُ.

---

(1) نظارو، (2) چَنڊ، (3) ڪَيف واري- نشي واري، (4) هڪ قسم جي مَخطروطي ٽوپي (اڪثر درويش پائيندا آهن)، (5) چوليون هڻندڙ.

ڪافي-145 (سُر پهاڙِي)

عجب راز رندي نِهانِي[1] نِشانُ بَر،[2]
عوشاقي پوشاڪي اَلستِي اَڪابَر.[3]

وجهي وَنگَ وَچيرَن، ٿو اَڙِيَنگ اُمالَڪَ.
بِلاشڪ بهادر، نِسنگ نِينهَن نادر.

آيا مرد مُحڪَم، ميدان مَرڪِي،
چڙهيا چوٽَ چَئنچل، نِيشان ناظر.[4]

هلي دائمي دَمُ، ذِڪر ذوُق ذاتي،
لُدنِي[5] لُغاتِي،[6] آ سيني ۾ صادر.[7]

"مُحمّد" قول قائم، قديمي آ قادر،
ٿيو ذوق ظاهر، زورَئُون زور زابِر.[8]

---

(1) پوشيده- لِڪَل. (2) جهندبو ڪٽي هلندڙ- علامت يا نشانيءَ وارو – ظاهر. (3) اڪبر جو جمع- يعني تمام وڏا. (4) ڏِسندڙ – نگهبان (5) الله جي طرفان عطا ٿيل مخفي علم. (6) ٻولي. (7) جاري ٿيندڙ- نڪرندڙ (8) زبردست- ڏاڍو

Scanned with CamScanner

ڪافي-146

(سُر ويهاڳُ)

رند روزشَب تا رهن، محبوب جي مَيخان ۾،
مَئي مُدامي مست ڪيا، لاهوت لامڪان ۾.

شهباز دم پرواز ٿيا، ڪاهي منجهارئون ڪِينَ ويا،
جي ڪِينَ ويا سي ڪِينَ ٿيا، وڃي پيا اصل اَشيانَ[1] ۾.

موجود حق موجود ڄاڻِي، پاڻ ۾ پَلپل پَڄاڻِي،[2]
دم ڏار نا گوهَر وڃي، پيا گُر سندي گِيانَ ۾.

سِرَ ڪَپي جي صاف ٿيا، معاف ٿيا تن تئون مڙيئي،
خام خطرا خوف خارج، بي رنگي بيان ۾.

"مَاسِوىٰ الله"[3] منجهه محبت، تن ڪي ٻي ناهي ڪا تارَ،
دارين جون دامانُ[4] چِٹِي، "مُحمّد" اَمن اَمانَ ۾.

---

(1) آشيانو- آستان، (2) سڃاڻي، (3) "الله ڪان سواءِ"، (4) ڦَندَ، دامَ، ڄارَ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-147 (سُر سنڌي ڪونسيو)

رِنــدِي مـــست خـيال آهـيون، لُـدنِي[1] لازَوال آهــيون.

يَڳتِي[2] ڪر يَڳوَنتُ[3] هُون باقي، گيان[4] گُـرو گوپال[5] آهيون.

مَحويَت[6] مَئي جامُ[7] صُراحِي،[8] ساقي ڪَيف[9] ڪَلال[10] آهيون.

وَصُل وِصال[11] هُون وَحدَهٗ[12] واصل، هر حال ۾ قِيل مَقال[13] آهيون.

"مُحمّد" قائم قديمي قادر، بيرنگ بي مثال آهيون.

---

(1) قدرتي - الله جي طرفان عطا ٿيل، (2) يڳجن- راڳ ويراڳ، (3) يڳوان- ايشور- ڏٽي- (الله)، (4) روحاني علم، (5) ڳئون پاليندڙ- ڪرشن مهراج جو تخلص، (6) خيال ۾ گم ٿيڻ، (7) پيالو (شراب جو)، (8) گُهگهِي – بوتل، (9) نشو (10) ساقي- شراب ڏاهيندڙ ۽ پياريندڙ- مُرشد، (11) ميلاپ، (12) واحد- اڪيلي سان (يعني الله سان)، (13) ڳالهه ٻولهه (رُوحانِي).

Scanned with CamScanner

ڪافي-148

(سُر ڪونسيو)

هل هِينئين[1] سان هوت ڏي، همدم نہ وڃ هرگز هَٽِي،
ماڻ مؤجان مرد ٿي، تون حُسن وارن جي هَٽِي.[2]

سُرڪَ صافَن صاف ساقي، وِرهَ جِي ويتر وَٽِي،
پُر پيئڻ پئيماني[3] جي، سِري سالڪن پنهنجي ڪَٽِي.

حُسن جي حملي سان هيڪر، جهامَ[4] جهورِيءَ[5] ۾ جَهٽِي،
قابُو قفس[6] ۾ رهي، سا قَرڪَندِي ڪيئن جا قَٽِي.

نظر سان نروار ٿي، اندر جِي اڪڙِي پَٽِي،
وئي وجودئون نڪري، بِيهَر بِيائيءَ جِي بِٽِي.[7]

"مُحمّد" دل محبوب ڏانهن، مُور[8] ڪڏهين نا مَٽِي،
سوز ۾ سالم سراسر، گهيڙ[9] گهاڙِيءَ[10] جي گهٽِي.

---

(1) دل، (2) دوڪان، (3) شراب جو جام، (4) چِڪَ-سَٽَ، (5) بيقراري- سِڪَ، (6) پڃرو، (7) ٻين- واڌارو،
(8) هرگز، (9) رستو- لنگهہ، (10) سڌو رستو

ڪافي-149

(سُر مانجهه)

وَئج وِرهَ ڪي تون، واهر وسِيلو، هلي ڪونه حِيلو.

مَچِي مرد تي تون، آهَه سرد تي تون،
رنگ زرد[1] تي تون، مثل زهر پيلو.

جُهدَئون[2] جاڳ جوڳِي، رهج ڪِينَ روڳِي،[3]
نه ڪڻ اوڙ[4] اوڳِي،[5] رکج رَس رَسِيلو.

حاصل حال حالِي، رمز رک نرالِي،
لاشڪ لازَوالِي، تي اَصلئون اَصِيلو.

وحدت وِيرَ وَڙُ* تون، غازي گامُ[6] ڪڻ تون،
هَنسِي[7] هامَ[8] هڻ تون، نيزي نينهن نِيلو.

"مُحمّد" مُڪو[9] آنَ، پرتئون پَڪو آنَ،
ياور[10] يَڪو آنَ، ڪُڙمُ[11] نا قَبِيلو.

---

(1) قِڪو- پِيلو (2) ڪوشش سان، (3) بيمار- سُست. (4) ڪيڙيل زمين جو سَنڌو، (5) مُنجهيل- موڳي، (6) قدم، (7) ڪِلِي، (8) ذميواريءَ جي دعويٰ ڪرڻ، ٻتاڪَ هڻڻ، (9) موڪليو، (10) مددگار، (11) ڪُٽنب- خاندان.

* وَڙُ= گهڙ- داخل ٿي، (وَڙَڻ= گهِڙڻُ- داخل ٿيڻ)

ڪافي-150

(سُر سورٺ)

جي رهين هن ديس ۾، دَردَ ڌاڳا ڌارِ[1] تون،
هڪ وسيلو هٿ ڪري، ٻيا وسيلا وارِ[2] تون.

پيرَ جي آئين وٺي، پيرَ تون ساڳا سَنيار،
طرف اُن ڏي جي هلين، تُرت پهچين پارِ تون.

گَهر گهِڙي[3] تون گهوٽ سان، گهارِ گهَڙيُون دم گذار،
اندر اورَ عجيب جِي، مڇ مَخفِي[4] ٻارِ تون.

حال هستيءَ جا وڃائي، مؤج مستي ماڻِ تون،
"مُوْتُوْا قَبْلَ اَنْ تَمُوْتُوْا"[5]، پاڻ پنهنجو مارِ تون.

صاف سيني رک سچائي، دُرسُ[6] دُئِي[7] کي دَباءِ،
خيال خطرا ۽ خرابي- ڳاراٽي[8] منجهه ڳارِ تون.

مَحويَت[9] موجود ٿي، هاديءَ واري حال ۾،
مست ٿي "مُحمّد" مدامي، ڇڏ اُڏائي جهارِ[10] تون.

---

(1) ڌاڳا ڌارڻ= درويشي ويس ڪرڻ، (2) ڦِٽا ڪر، (3) گهِڙي- داخل ٿي، (4) ڳُجهو، (5) "مر پنهنجي موت کان اڳ" يعني نفس کي فنا ڪر، (6) سچ پچ- صحيح طرح، (7) دُوئي – ٻيائي، (8) جهورِي- اُڪِير- فراق، (9) خيال ۾ گم ٿيڻ، (10) ٻڪي جيڪي فصل جوانَ کائي وڃن- يعني نفساني خواهشون.

Scanned with CamScanner

ڪافي-151 (سُر تِلنگُ)

رِندن واري رِيت اسان جي، ڪوڪو سمجھي سالِڪ سارِي.

پلپل پراڻي ياد اسان کي، پِرتَـتُون پاليُون پِيتِ[1] اسان جِي،
بار بره جو بيحد بارِي.

اُلٽِي چال چَلُون تا چوکِي،[2] نانگن وارِي نِيتِ[3] اسان جِي،
دين ڪُفر کئُون ٿياسي عارِي.[4]

بازيگر ڪا بازِي پَترِي،[5] جُنگَن[6] وارِي جِيتَ[7] اسان جِي،
جوش جگر ۾ تيڙو جارِي.

"مُحمّد" روز اَزلِي آهي، يَر جَهلي[8] سان پِيتِ[9] اسان جِي،
گھوٽ نہ وڃهنلو مُورئُون[10] گھارِي.[11]

(1) پريت- محبت. (2) سُنِي. (3) طور طريقو- رسم رواج. (4) خالي- ننگا. (5) پکيڙِي- وِڇائِي. (6)بهادرَن. (7) ڪاميابي. (8)حمايتي- سهارو ڏيندڙ- آڌار. (9) مُوافقت- طبيعت ۽ عادت ۾ هڪجهڙائِي. (10) هرگز. (11) جُدائي- وِڇِي.

ڪافي-152 (سُر پيروي)

وحدت منجهہ واڍوڙيا،[1] وِيرَ[2] وَريامَ[3] اَڇن،
غَضَنفَرَ[4] غزالِي،[5] گهِري گامَ[6] ڪٽن.

برهہ منجهہ بَهاريا، بانڪا[7] ڪِينَ بَچَن،
پِڙ ۾ پهلوان، نانگا ناتَ[8] نچَن.

مِٺي محبت وارا، مَچڙا پيا مَچَن،
پتنگَ پَروازِي،[9] پُختا[10] تي پَچَن.

راهِي تيا روانا، رِندِي رمز رَچَن،
سُرڪِي سِڪَ وارِي، ملي صاف سَچَن.

”مُحمّد“ ميدان ۾، ڪم ناهين تہ ڪَچَن،
وريا ڪِينَ واسِينگَ، ورتل سي وَچَن.[10]

---

(1) گهايَل- زخمي، (2) بهادر، (3) سورهيہ- بهادر، (4) شِينهَن- شيرَ- بَهادُرَ، (5) هرڻ جهڙين وَڏين اکين وارا- سهُڻا، (6) وِکَ – قدم، (7) بهادر، (8) وڏا جوڳِي، (9) پرواز ڪندڙ- اُڏامندڙ، (10) پَڪا- مضبوط.
(11) وعدي ۾.

Scanned with CamScanner

ڪافي-153 (سُر پيروي)

وِڪَ وڏائي وچ تون وَحدتَ، تِـرُ[1] نہ هڪڙو تَرسُ،
وچ تي ويهڻ واجب ناهين، وَوُڙي[2] ڪَجانءِ تون وَسُ.[3]

دَمِ قَدمِ تون دائم ديهِي، پنڌ ڪري پرين پَسُ،
جانب ڏيندءِ جائِي[4] جاريُون،[5] ہنهِي جَهانين جَسُ.[6]

چوري چَرخو چاهَ مَنجهارئون، چال چَڱِي وٺ چَسُ،[7]
رمز رنداني راهَ سان، رهبر کي وجي رَسُ.[8]

منصوري ميدان ۾، هامَ[9] هٽي تون هَسُ،[10]
وَهمَ وجودي وڃاءِ تون، ڪا ڏَهون ڪانَهين[11] ڪَسُ.[12]

اَصُل روز اَلست ڪان، ڏاهي ڏِنُئہِ اِهو ڏَسُ،
"مُحمّدُ" تون محبوب ڏي، گوڏَن ڀَر ٻِي گَسُ.

---

(1) ذرو-ٿوري گهَڙِي، (2) ڳولي، (3) ڪوشش، (4) سَچ پَچ، (5) عامَ جامَ، (6) شاباش، (7) مزو- ذائقو، (8) ڀِهچ، (9) دعويٰ ڪري، (10) هَنس- ڪِلُ، (11) ڪانہ اَئِي، (12) نقصان.

ڪافي-154

(سُر آسا)

رِندن واري رِيتِ، رَهڻِي سِکُ، رَہَ راز اِنهيءَ ۾.

قَالُو وارو قول قديمي، پنهنجِي پالڻ[1] پِيتِ،[2]
اَلستِي آواز اِنهيءَ ۾.

صورت مرشد مَعنيٰ اَللهُ، سِيني منجهہ تون سِيتِ،[3]
ثابت سُر ڏي ساز اِنهِيءَ ۾.

جوش جاڳائي جِيءَ ۾، گيان گرُون[4] جي گِيتِ،
پَتنگ ٿي پرواز اِنهِيءَ ۾.

"مُحمّد" جو مذڪور آ، نياز نهايت نِيتِ،[5]
فَرمُودي[6] فَياض[7] اِنهِيءَ ۾.

---

(1) پالڻ- نپائڻ- سنڀالڻ، (2) پريت- محبت، (3) صاف- ٿڌو- نرم، آسودو (4) گُروءَ- مُرشد، (5) طور طريقو- رسم رواج، (6) فرمان- چوڻ، (7) فيض رسائيندڙ- سخي

Scanned with CamScanner

ڪافي-155

(سُر ڪوهياري)

خيالَ ڪي ڳولي خيالُ، خيالُ ڪَمائج خيالُ.

ذڪر فڪر بِي خيال، دَم قدم بِي خيال.

وِردَ وَظائف خيال، نَفل نمازان خيال.

دردِ عشق بِي خيال، هِجر وصال بِي خيال.

نازُ نياز بِي خيال، رازُ رَوازُ[1] بِي خيال.

اُٿڻ ويهڻ بِي خيال، روئڻ کِلڻ بِي خيال.

کائڻ پيئڻ بِي خيال، ڪَتڻُ ڪَمائڻ خيال.

"مُحمّد" موج بِي خيال، جُمل[2] جهانُ بِي خيال.

---

(1) رِاج- رَسمَ، (2) جُمِلي- سڀ- سارو

Scanned with CamScanner

داستان: راهَ رِندِي

ڪافي-156 (سُر تلنگ)

راهہ رِنديءَ منجهہ رَهِين رَهِين، سَٽِ هستي تون هوشيار ٿي.

هستي ڇڏي وٺ مستي مدامي، بار برهہ جو سَهِين سَهِين.

خوف خراباتِي[1] خَر[2] جورڪ تون، ڪاهوڙِي ٿي ڪَهِين ڪَهِين.[3]

اُونهي هن اسرار جي ميان ڪَلَ اِهائِي ڪَهِين ڪَهِين.[4]

جن سجاتو سُپرين ميان، سُدِّ سَيائي تَنهِين تَنهِين.

"مُحمّد" پنهنجو پاڻ ۾ ميان، وؤڙي[5] لالڻ لَهِين لَهِين.

---

(1) خرابي پيدا ڪندڙ، فحاشيءَ تي مائل ڪندڙ. (2) گڏه- هتي نفس اَماره ڏانهن اشارو آهي. (3) اُنهيءَ سان جهيڙو ڪرين. (4) ڪنهن ڪنهن ڪي. (5) ڳولي

ڪافي-157

(سُر آسا)

وهم جن وساريا، اُونهي منجهه اُهيئِي.

هليا هَردو جهان ڪئون، ڪِينَ[1] ۾ ڪاهي ڪيئِي.

گُم ۾ غازي گُم ٿيا وڃي، ڪَل[2] تنِين پيئِي.

سانگو سِر جو لاهِن جيئِي، سُرڪَ چَکَن سيئِي.

نازڪ ناتو نينهن جو، نياڻيندا نيهِي.[3]

تَرڪ وجود وصال فراقِي، "مُحمّد" مَنجهيئِي.

(1) ڪجهه بہ نہ هئڻ- عدم، (2) خبر، (3) لاڳيتو ڳاهَہ ۾ وهندڙ ڏاند، اصطلاحًا- سچو عاشق- نياڻڻ وارو

Scanned with CamScanner

ڪافي-158

(سُر ياڳيسري)

قربدارن جي ڪَنَڪ ۾، ڪي ايندا ڪامل ڪَهِي،
سِر ڏيندا سُورهيہ سدا، سِيرَ هِنَ جيڪي صَحِي.

حد لنگهي هوشيار ويا، لاحَد ۾ لاشڪ لَهِي،
اُونهي هِن اسرار جِي، سُڌِ سَيائِي تن رَهِي.

وحدت جي درياه ۾، واڪا ڪَيُون وِيَڙا وَهِي،
حق پنهنجي سان ٿيا، ٿاهُ ويو تن جو ٿَهِي.

سُڌِ نہ تن سَنسار جي، ڊاءَ[1] ڊِنگَ[2] ويا سڀ ڊَهِي،
سوجهي لَڏو هن ڳالهہ جو، خيال ڪاهوڙِن[3] ڪَهِي.[4]

"مُحمّد" هن ميدان ۾، اَمُرُ[5] نَڪو ناهي نَهِي،[6]
واقف نہ ٿيا هِن حال جا، ٿَهڪي[7] پَهرئين ۾ ويا ٿَهِي.[8]

---

(1) خوف – اَنديشا. (2) ڊِنگَ ڊاهڻ= پاڻ کان وڏي ۽ طاقتور کي شڪست ڏيڻ. (3) جوڳي فقيرن (4) ڪوشش ڪري. (5) الله ﷻ جو حڪم. (6) الله ﷻ جي طرفان منع ٿيل ڪم. (7) ڀڙڪي- ٻُرَ- جوش ڏيڻ.
(8) ڊجي ڀڄي

ڪافي-159 (سُر جَهنگلو)

متان مُنهن موڙين، رِندن وارِي راهَ ڪٿون.

ويهڻ واهيرو[1] ڪري، جِيءَ ۾ جاءِ جوڙين.

تُنهنجو تو سان اَتئي، ٻاهر نا وَؤڙين.[2]

پاهَڻَ[3] وانگي رَڪَ پَڪائِي، چِرڪُ چاتِيءَ چوڙين،

"مُحمّد" اِنهيءَ پنڌ ۾، ڪامل ويا ڪَوڙين.[4]

---

(1) پکين جي رات جو ويهڻ واري جاءِ- شام جو سج لٿي مهل ويهڻ ۽ رات جو آرام ڪرڻ جي جاءِ.
(2) گولين (3) پٿر (4) ڪروڙين

Scanned with CamScanner

ڪافي-160 (سُر ويهاڳُ)

سَرلو[1] تي تہ سُٽيج وي ميان، ڳُجهہَ سندي هيءَ ڳالهڙِي.

ڪُليَل تاڪِيُون بند ڪر تون، پُوريل در پَٽيج وي ميان.

تَرڪُ تَقويٰ[2] مِلتِ مذهب، راهہ رِنديءَ ۾ رهيج وي ميان.

شوق شمع تي شور مچائي، عاشق تي تہ اَچيج وي ميان.

غير وجودي وهم وجائي، حقيقت ڏي هَليج وي ميان.

”مُحمّد“ پنهنجي پوکَ تي، واهِي[3] تي تہ وِهيج وي ميان.

(1) سَنوَ ٻڌندڙ، (2) پرهيزگاري، (3) راکو- نگهبان- سنڀاليندڙ

ڪافي-161 (سُر راڻو)

ويهه نہ ويـرم[1] ڪا، پَج پيادل پنڌ ۾.

ماري چڙ مردُودَ کي ميان، هٿي ڪَتارِي ڪنڌ ۾.

آهي مون تہ عجيب جِي ميان، سڪ سدا سَنڌ سَنڌ ۾.

جبل جهاڳي جوش مئون ميان، هاڙهي[2] هلاڪت[3] هنڌ ۾.

آئون اَزل کئون آهيان ميان، قابُو قيد ڪَمند[4] ۾،

"مُحمّدُ" کي منتار تون ميان، رهبر رَسجاڻ رَندَ[5] ۾.

---

(1) ٿوري دير، (2) جبل جو نالو، (3) سخت تڪليف- موت، (4) ڦندو- رَسِي، (5) راهہ- رستو.

ڪافي-162

(سُر جوڳ)

بره جي بازي سمجھ تون سالڪ، اُونهو هي اسرارُ،
عاشق تون عَين عجب اِظهارُ.

نَفِي اوري اَثباتِي اوري، اجا پري تِي پنڌ،
عاشق تون وَت رِندانِي رَندُ،[1] فڪر فنا ڪان بعد اَنَا[2] تون،
دائم دم ديدار، عاشق تون قولُ اِهو نہ وسارِ.

مَقصَد لاَمقصُودُ رهين تون، اَمُر ادب ڪُل تَرڪُ،
عاشق تون ڪونہ رکج ڪو فرق، صاف صفائي بحر بَقائي،
ڪَنڌِي نانهہ ڪِنارُ، عاشق تون ڏُو[3] ڏُوڪارِج[4] پارِ.

ذاتي اولو صفاتي چولو، پَهري ويس وَڳا،
عاشق تون تُرت رکين تَڳا،[5] خيال نيارو مظهر سارو،
"مُحمّد" سِرُ مَهندار، عاشق تون نانهِہ منجهئون نِروارُ.

---

(1) رستو- راهَ (2) اَثبات- بقا، (3) سِڌو سنئون، (4) ڪاهي پئج- ڳهڙِي پئج، (5) تڳاءِ- جَناءِ

ڪافي-163 (سُر ڪوهيارِي)

ڪَنِين تڏهن ڪِلُ تون، محبوبن سان مِلُ تون.

رِندن واري راه ۾، ٽورَ[1] عجائب ٽِلُ[2] تون.

سچي ساڪَ سَلڻ ۾، ڪونہ رکج ڪو اَلُ[3] تون.

محبت جي ميدان ۾، بانڪا هڻ بُلُ[4] تون.

وحدت واري ويڙهہ[5] ۾، تَرسِين[6] نا هڪ تِلُ[7] تون.

"مُحمّدؐ" صافي صاف ٿي، گم ڪري ڇڏ گِلُ[8] تون.

---

(1) چال – هَلت. نمونو. (2) هَلُ. (3) رندڪ- عيب. (4) ٽپو. (5) لڙائي. (6) ڊڄين. (7) تِر جيترو- ٿورڙو بہ.
(8) مِٽي- خاڪ- يعني هي ظاهري جامُو.

Scanned with CamScanner

(سُر ڪوهياري) ڪافي-164

صوفي سچ تي سَڙ تون، چُڪِي[1] عشق جِي چَڙهه تون.

ڪدي ڪُوڙ قلب مَئُون، پِيدَ[2] اِنهيءَ ۾ پَـڙُ[3] تون.

ڪُل ڪتاب وِساري وافِر،[4] پِرتِ پَنا اچي پَڙهه تون.

منصوري ميدان ۾ ڪاهي، لاهوتي وچي لَـڙُ تون.

مُحڪم ٿي مردانا مانجهي، خيال اِنهين ۾ ڪَـڙُ[5] تون.

روحي رمز رکي رهبر سان، راهَ رِنداني رِڙهه تون.

”مُحمّد“ وِڪَ وڏائي ويتَر، وِيرَ وَحدت ۾ وَڙُ[6] تون.

1) نوڪَ- ڇُهنبَ- جبل جي نوڪدار ڪُنڊَ، (2) راز، (3) هوشيار- چالاڪ- بهادر- تَوانُو، (4) گهڻا، (5) بِيهُ، (6) گهڙُ- داخل ٿِي

ڪافي-165

(سُر ڪوهياري)

سُتَن جِي لَهرَ سارَ، جاڳَڻ جا ڪَن جارَ.[1]

سامِن سِرَ سَنباهِيا،[2] عاشق اَڏيءَ جي آرَ.[3]

ڄِمِي چشمن تي ڪنيائون، بارِي بِره جا بارَ.

رِڙهِي رِندانِي راهَ جا، وِيا پُڇائيندا پارَ.[4]

لڳِن لوحَ قلمَ ڪان، تَنَ اندر ڪا تارَ،

”مُحمّد“ راتيون ڏينهن تا، نيٽين وَهائن نارَ.

---

(1) فڪر-جوش، (2) تيار ڪيا، (3) شوق- ڪشش، ڪَرتَ-ڪارائي، (4) نشانيون- اُهڃاڻَ

(سُر جوڳ)

ڪافي-166

وَتُ رِندانِي راهَ، رَهت[1] ڪر تون رمز اِنهيءَ ۾.

پائي ويهه پرِيت سان، قُرباني تہ ڪُلاهُ.[2]

پيهِي ڏس تون پاڻ ۾، سوجهي[3] ساهُ پَساهُ.

غَيرُ وڃائي غورُ ڪر، پَسج پاڪ اَللهُ.

فڪر فَنا ڪان فارغ ٿي، باقي بَقابِالله.[4]

”مُحمّد“ هَرجا هڪ وَسي ٿو، هادي شاهَنشاهُ.

---

(1) رَهڻِي- شيوو- رَوشِ (2) تاجَ- فقيرن جي مَخروطِي ٽوپي، (3) ڳولي، (4) اَللهَ سان هڪ ٿيڻ- اَلله سان هميشگي حاصل ڪرڻ

Scanned with CamScanner

ڪافي-167 (سُر پيروي)

پاڻُ ڪِري چڱ پاسي، راهَ رِندانِي راسي.[1]

هلي پَـــئُـ تون همت سان، خيالَ خُمارِيَن خاصي.[2]

هاديءَ واري حال ۾، گاسَ[3] گهِي وچ گاسي.[4]

آتش عشق آڙاهُ اندر ۾، لُونجهَ[5] اِنهي ۾ لَهِسي.[6]

دَم دَرُونِي دؤر جِي، باسَ اِها پيو باسي.

”مُحمّد“ ٻول ٻيائي ٻوڙي، وحدت وڌو آ واسي.[7]

---

(1) تيار ڪري- مڪمل ڪري، (2) خاص- سُٺي، (3) گَسِي وڃڻ، (4) مَنجهه لَهِي وڃ- دل وَٽ، (5) گهٽو شوق-عشق، (6) سَڙي، (7) واسُ ڏنو آ، خوشبوُ ڪئي آ.

داستان: مَعرفت منزلون

ڪافي 168

(سُر ويهاڳُ)

شريعت طريقت حقيقت حَسبُ[1] تِي،
معرفت مُسڪِتُ[2] مُقامَتَ[3] مَنصبُ[4] تِي.

سَخاوت شُجاعَتَ[5] مُروَت[6] مُدامِي،
لياقت لَطافَت[7] عِنايتَ عَوامِي،
صَداقت[8] سَلامت اِجابَت[9] عَجبُ تِي.

ناسُوتُ جَبـرُوتُ مَلڪُوتُ منزل،
لاهوُتُ باهُوتُ هاهُوتُ هر دل،
ساجِد مَسجُود لاحد لقب تِي.

گوناگُون بيچُون[10] باطُون[11] بي رنگ،
مجنُون[12] مَفتُون[13] مَسڪُون[14] هر رنگ،
"مُحمّد" اَحُمَدَ اَنَـهَد[15] اَدبُ تِي.

---

(1) موافق- مطابق، (2) خاموش ڪرائيندڙ، (3) مقام- رهڻ جي جاءِ، (4) درجو- عهدو، (5) بهادري، (6)رواداري- سٺي اخلاق سان پيش اچڻ، (7) نرمِي- خوبي، (8) سچائي، (9) قبوليت- ميٽا، (10) جنهن جي خبر نہ پوي تہ ڪيئن آهي، (11) ڳُجهو (12) ديوانو (13)مست- فريفتہ، (14) محتاج- لاچار، (15)اندرُوني- رُوحانِي

Scanned with CamScanner

ڪافي-169 (سُر تلنگ)

بحر بيچُون وچ بانڪا، مارِ ٽُبِي موجود تِي،

"مُوْتُوْا قَبْلَ اَنْ تَمُوْتُوْا"،[1] نابُوديءَ مئُون بُود[2] تِـي.

وچ ناسُوتـئُون نڪري، ثابت سارو سُود[3] تِي.

مَلڪُوتئُون پَٽِ منزل ڪي، مَلڪَن جو مَسجُود[4] تِي.

جَبرُوتِـي تون جُوءِ ڇڏي، وَڄ وَڄ جلدي جُود[5] تِي.

لاهُوتَ ماڻين تون لاحد، باهُوتِي بَهبُود[6] تِي.

هَرجا آهي تُنهنجو جلوو، معرفت مَشهُود[7] تِي.

"مُحمّد" مامَ سُڃاڻي مُحڪم، خيال اِنهيءَ خوشنُود[8] تِي.

---

(1) "مرو پنهنجي موت کان اڳ ۾" يعني پنهنجي نفس کي ماريو (ح-ش)، (2) هُئڻ- پيدا ٿيڻ، (3) نفعو-فائدو، (4) جنهن کي سجدو ڪجي، (5) تڪڙو ٿي- ڪوشش ڪر، (6) ڀلائي- ڀلائيءَ وارو، (7) ظاهر-ثابت، (8) راضي

Scanned with CamScanner

داستان: مَقامِ دل

(سُر آسا)

ڪافي-170

دل حاصل حال حضور بِـي هئي،
دل مست مَگهَن مَخمُور بِـي هئي.

دل ڪعبہ قُدسـي[1] عرش مُعلي،[2] دل قائم قرب ڪلامُ الله،
دل وِچ وَسدا اَلله اَلله، دل درسَن[3] دا دستُور بِـي هئي.

دل تِيرت تڪيا تابُ تجلي، دل روشن راز رَبُوبِـي بجلي،
دل "قَابَ قَوسَيْنِ"[4] ڪاربِهرَ[5] ڪَجِلي،[6] دل پَرور پاڪ پُر نُور بِـي هئي.

دل طالب تي مَطلُوبُ مُدا،[7] دل عابد تي مَعبُود[8] مُدا،
دل ساجد تي مسجُود[9] مُدا، دل پيد[10] اِنُهِين پرپور بِـي هئي.

دل زڪريا ڪُون ڪَرت چِيرائي، دل شَمسُ الْحَق دي ڪَل ڪَلائي،
دل سَرمد دا وَل سِرُ ڪَپائي، دل سُوري اُتي منصور بِـي هئي.

دل "مُحمّد" گهوران گهور ڪِيتِي، دل سائيان دي نال سِيتِي،
دل سُرڪِي بيخود والِـي پِيتِي، دل مؤج اِنُهِين مَسرُور[11] بِـي هئي.

---

(1) پاڪُ. (2) متيون – مٿانهون. (3) درشن- ديدار. (4) ٻن ڪَمانين جي وچ وارو مفاصلو. (5) ڪارو نانگ- اَصِيلُ- هڪ قسم جو هرڻ جنهن جي دُن ۾ مُشڪ ٿئي، (هتي ڪاري نانگ جي معنيٰ ۾ ناهي آيل).محبوب جا ڪارا وار. (6) ڪارين اکين واري- شهٽِي، (7) سدائين. (8) جنهن جي عبادت ڪجي يعني الله. (9) جنهن کي سجدو ڪجي. (10) راز. (11) خوش.

ڪافي-171 (سر آسا)

دل دين بِي هئي ايمان بِي هئي، دل افضل اعليٰ شان بِي هئي.

دل مسجد مندر نُور نيارو، دل گنگا جمنا دَير دُئارو،
دل نازڪ نادر ناز نظارو، دل نينهن والا نيشان بِي هئي.

دل رنگ ويڪو بي رنگ ويڪو، دل صلح ويڪو واه جنگ ويڪو،
دل خاتُوبَندُ[1] ختنگ[2] ويڪو، دل پڙ وچ پهلوان بِي هئي.

دل تَپشا[3] ڪرڪي تِلڪ رکي، دل سالڪ والي سِلڪ[4] رکي،
دل محويت دي مِلڪ رکي، دل گَردان[5] گم گَردانُ بِي هئي.

دل مشتاقي مَفتُون[6] بڻي، دل مَجذُوبِي[7] مَجنُون بڻي،
دل چُون چُرا بيچُون بڻي، دل لاشڪ قِر لاثان[8] بِي هئي.

دل حد بِي هئي لاَحَد بِي هئي، دل جوشِي جَدل[9] جَلُّ[10] بِي هئي،
دل "مُحمّد" عين اَحَد بِي هئي، دل دردان دا داستان بِي هئي.

---

(1) عاج، ڪاٺيءَ يا هڏي تي اُڪَر جو ڪم ڪندڙ ماهر، (2) تيز- چالاڪ، (3) تَپسِيا- نفس کي مارڻ لاءِ رياضت ڪرڻ، (4) سلسلو-سَٽَ-راه، (5) ڦيرو- چڪر، (6) عاشق، (7) خدا جي محبت ۾ غرق- مست، (8)لاجواب- جنهن جو مَٽُ نہ هجي، (9) جَنگ، (10) عزت- شان

Scanned with CamScanner

داستان: حالِ دل

ڪافي-172

(سُر پهاڙِي)

سَيف[1] دل صَياد[2] جي، ريش[3] دل تي ريشُ دل.

بره جا بانشا[4] چِتا، گهايُون ڏين گهُوران گهُتا،
قَت ڏيئي قُوهان[5] قُتا، ريش دل تي ريشُ دل.

شهباز جي چَنبي پيا، دارَين[6] ڪئون دُور ٿيا،
وري وَرڻ ڪئون ويا، ريش دل تي ريشُ دل.

سُوريءَ سندي سانگَ تي، عاشق ويا اٽانگَ تي،
بانڪا بِرهَ بانگَ تي، ريش دل تي ريشُ دل.

سَعدِي، جامِي، نُور نظامِي، تَبريزِي شاه شَمس، بُسطامِي،
خيال اِنهيءَ وِڌئون نہ خامِي، ريش دل تي ريشُ دل.

بي درد ڪيئي درد سان، فَرهاد رنگ زرد سان،
”مُحمّد“ آهَ سرد سان، ريش دل تي ريشُ دل.

---

(1) تلوار، (2) شڪاري، (3) زخمي، (4) بازَ، (5) تازا ٿي- اوچ سان،- نوان ٿي، (6) ٻئي جَهان-ٻنهي جهانَن.

Scanned with CamScanner

ڪافي-173

(سُر ويهاڳُ)

مَئي ڪَشِي[1] جي محفل، مَستانُ دل بِي آ.
رَنجِيدگِي[2] ۽ راز ۾، شادانُ[3] دل بِي آ.

نيڻن جي نوڪَ نظاري، مُشتاقَ وڏا ماري،
سَيفَن[4] سَندي سُڌاري، دِيوانُ[5] دل بِي آ.

تِيرن جي تيز تابش،[6] آڙاهَ مِثل آتش،[7]
بَرِڇن[8] وَسي بارش، نِيشانُ دل بِي آ.

اَبــرن[9] جو اَوجُ اَعليٰ، بيشڪ بلند بالا،
چَلپَل[10] ڏين چالا، وِيرانُ دل بِي آ.

ساقِي ڪَلالُ[11] قائم، دُولَهه دَلالُ[12] دائم،
ناز و نِهالُ[13] ناعِمُ،[14] خَندانُ[15] دل بِي آ.

سُورِي سوار تِيڙا، هِنَ هُنَ ڪئون وِيڙا،
پارَسَ پَناري پِيڙا، بي پايانُ[16] دل بِي آ.

عاشق آهَ سَردَن، رُوءِ[17] رَنگ زَردَن،[18]
دُمَ ڏامَ ۽ دَردَن، داستانُ دل بِي آ.

"مُحمّد" مَقالُ[19] مَعنيٰ، فَيضُ فَياض فَسانا،
راهِي تيا رَوانا، رَندانُ[20] دل بِي آ.

---

(1) شراب پيئڻ، (2) رنجش ڏک، (3) خوش، (4) تَلوارُن، (5) دِيوانِي-مست، (6) گرمي، (7) باه، (8)نيزَن-پالَن، (9)اڪين جا پِرون، (10) يڪدم-جَهٽ پَٽ، (11) شراب ڏاهيندڙ، (12) اُهڃاڻ-نشاني-ثابتي، (13)خوش، (14)نازڪ-نرم، نازنين، (15) کِلندَڙ، (16) جنهن جو ڪنارو نہ هجي- اڻ کُٽ، (17) مُنهن-چهرو، (18) ڦِڪو-پِيلو، (19) گُفتگو-ڳالهہ ٻولهہ، (20)راهہ تي هلندڙ.

داستان: روحاني رازُ

ڪافي-174

(سُر پيِروي)

خود رهج خاموش، رمز نہ ڏي تون راز جِي.

اولاڻتي آهي عام ڪان، پِرت پردي پوش.

جسم ڪي جذبات سان، جِيءُ جَلائيندڙ جوش.

راتيون ڏينهان رِندَ رَڪج، گُفتگو ۾ گوش.(1)

هُو جڏهن هموار ٿيو، هِي تہ نپندو هوش،

”مُحمّد“ ڳُجهي ڳالهہ ڪان، نہ ڪر فَراموش.(2)

---

(1) ڪَنُ. (2) ويسر-ڀُل - وسارڻ.

Scanned with CamScanner

ڪافي-175 (سُر پيرو)

هَتِ ڪر حال حقيقت وارو، ڪُوڙي ڇڏ تون قِيل مَقالَ.[1]

گُم ٿي غازي بيخود بازي، ڪيڏ دَرُونِي[2] درد دَمالَ.

صاف صفائي بَحر بَقائي، تالان ڪر تون تال پَخالَ.

رنگ رَنگُونِي گُوناگُونِي،[3] بيرنگ آهي بي نہ مِثال.

عام ڪئون اولو يَچ تون پولو، خاصُ الْخاص خفِي[4] آ خِصال.[5]

حَقُ الْهادِي[6] ڪئي آ آبادي، "مُحمّد" پنهنجي قرب ڪَمال.

---

(1) بحث- تڪرار، (2) اندروني، (3) طرح طرح جا رنگ برنگي، (4) لِڪل، (5) عادتون- رهڻي ڪهڻي، (6) سچي مرشد.

ڪافي-176

(سُر آسا)

سالِڪَ بِن آهي سمجهڻ مشڪل، اُونهو هِي اِسرار.

گَرد غُبارَ مئون غازي آيو، مِيم اَلف سان جنهن تہ مِلايو،
اَصلَئُون هَيَڙَس رُوپِي[1] رايو، آنَا اَحْمَدُ تيو اِظهار.

هَستِي مَنجهئُون تي مَستِي پيدا، مستي منجهئون تِي هستي پيدا،
شوقَ اِنهيءَ ۾ شائقَ شِيدا، ڪي دَمَ آيا منجهہ اعتبار.

هِيءَ ڳُجهارَتَ جيڪو ڳولي، "وَصَبِرِ صَبرُكَ"[2] ٻيو نا ٻولي،
راهَ اجايا روڳِي رولي، هر دم حق جي ڪري تَنوارَ.

جُنگ جوان ڪو جسم جَلائي، خيال خَفِي منجهہ خيال ملائي،
دَمَ قَدمَ سان اِسم هَلائي، "مُحمّد" مُحڪم[3] تئي مختيار.

---

(1) روپ جو صورت وٺڻ جو (2) "تو صبر ڪيو تو برداشت ڪيو" (3) مضبوط - قائم

ڪافي-177 (سُر ڪسوري)

رؤحي راز ڪوليو آ رهبر، بَس نتي اچي باتِ اِنهيءَ ڪي،

ڪاهِيُون ڪاهِج قرب مَنجهارئون، طلب تِڪيرِي تاتِ اِنهيءَ ڪي.

سانديُون سانڍِج ساهه پَنهنجي ۾، سِڪَ سَندِي سوغاتِ[1] اِنهيءَ ڪي.

راتيون ڏِينهان رمز انهيءَ ۾، جهاتِ ۾ پائي جهاتِ اِنهيءَ ڪي.

رڳَ رڳَ ۾ تون راڳَ رَلائج لَئُون لطيفي لاتِ اِنهيءَ ڪي.

”مُحمّد“ مامَ محبوبي ماڻين، زابر[2] ٿي تون ذاتِ اِنهيءَ ڪي.

---

(1) تحفو- سُوکڙي، (2) زبردست- طاقت وارو

ڪافي- 178

(سُر پهاڙي)

اُونهي اِسرار جي معنيٰ، پَروڙن مرد ڪي ڪامِلَ،
سجاڻي سي ويا ثابت، يگانا يار سان شامِلَ.

ٿُبي ماري رهيا ويهي، پَسن پاتارَ ۾ پيهي،
وڃائي هِي ويا هُو ڏي، تِنن کي تُرتُ آ تَحمّل.[1]

جِنن کي جُهدَ[2] مَئون جائِي، لُدني راز ٿيو رهبر،
ازل کئون بِي اُهي آهن، عطائِي[3] علم جا عامِلَ.

فَنائِي فڪر فاقي ۾، گُذاريو دم جِنين دائم،
بقائِي بحر بيخود جو، توحيدي طَوُر آ تَجمّل.[4]

ڪُنا جي قرب جي ڪادِي،[5] نظر نيڻن جي بِسمِل[6] ٿيا،
تِنن کي آ تَنهين ڏينهن کئون، "مُحمّد" تارِي[7] تڳا[8] تهدل.[9]

---

(1) صبر- سَهپ، (2) ڪوشش، (3) عطا ٿيل- بخشيل، (4) سينگار- شان شوڪت، (5) سِڪَ، اُڪِير، (6) زخمي، گهايل- اَڌ ڪُٺل، (7) مدد- واهر- وسيلو، (8) تڳاءَ- جياپو (9) دل جي گهرائيءَ سان.

Scanned with CamScanner